

9

III
6
E - 47

LEXICON
VILLAS, ALIENAS
QUINTAS, CASAS
VARIAS

PAP.

6/440

1/157.79

Lexicon Iuris ci

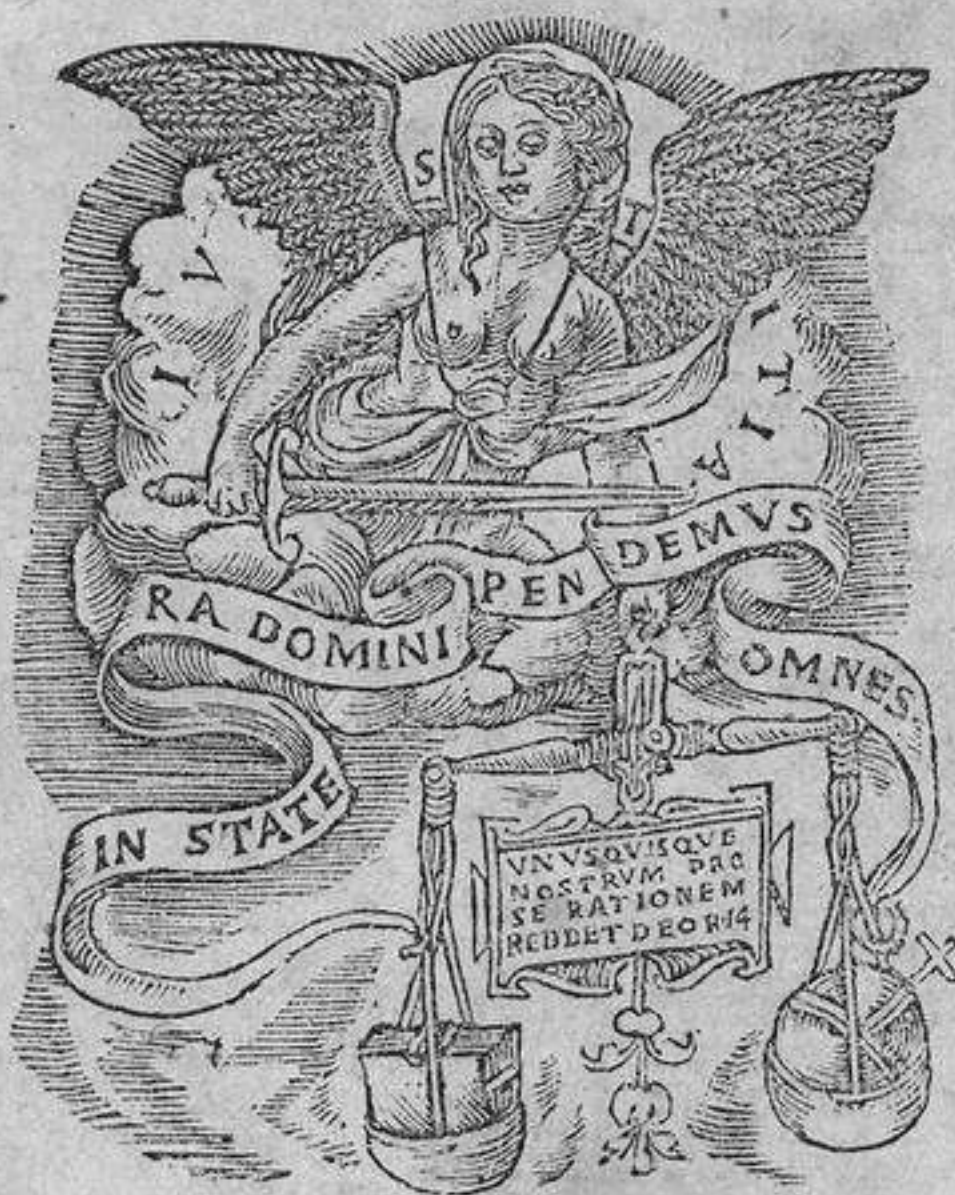
VILIS, ADVERSVS

quosdam insignes ACCVRSII
errores æditum,

121
6
5-47

ANTONIO NEBRISSENSI
uiro undecunque doctissimo autore.

Iustitia Domini manet in æternum.

Ἡ δικαιοσύνη τῆς κυρίας μὴ ἀλλάξῃ τὸ αἰῶνα.

LVGDVNI,

Sub scuto Coloniensi, Apud Ioannem &
Franciscum Frelæos, fratres.

M. D. XXXVII.

LIXION LITIS CI

VILIA, ADVERSA

quodam in genere a ceteris

etiam dicitur

AUTONIA ET LITIS

quo inveniuntur dicitur in

quodam in genere a ceteris

quodam in genere a ceteris

LITIS

Sub titulo Coloniarum, A. and J. in unum

Franciscum Fructos, fratres

M. D. XXXVII

Sanctissimi Juris

CIVILIS LEXICON, AB

ANTONIO NEBRISSENSI

uiro undecunque doctissimo, aduersus

quosdam insignes ACCURSII

errores, ordine alphabe

tico æditum.

A

B A X, is, siue abacus i, tabula est, in qua escaria & potoria uasa collocantur, quæ sunt mensæ ministerio parata. Iuuenal. Lectus erat Codro Procula minor: urceoli sex, Ornamentum abaci.

Ausonius: Fictilibus fama est cœnasse Agathoclea regē, Atque abacos Samio sæpe onerasse luto. Cicero 5. Thusc. quæst. Abacus complures ornauit auro & argento cælato. Idem in Verrem: Abaci uasa omnia ut exposita fuerant sustulit. Sed abacus, id est, ab eo quod est abacos Græcè, est inclinatum, quod teste Prisciano libr. 7. de octo partibus orationis penultimam genitiui breuiauit, quod significat præterea uasa quædam uiliora in quibus pretiosiora reponuntur. ataisfor Pœni uocant. de quibus Paulus Iurisconsultus lib. 32. dig. qui est de legatis tertius. l. Hæres. Cui Corinthia, inquit, uasa legata essent, & abaces, huic quoque eorum uasorum collocandorum causa.

paratos uideri Trebatius respondit. Pro quo in codicibus recentioribus mendose baces, a, litera disjuncta legitur. Accursius non ratione aliqua, sed ueri similitudine ductus, capsulas esse interpretatur baces. Quod cum sit nihili uerbum, interpretamentum quoque erit inane. Philippus Beroaldus quodam in loco suarum commutationum, bases legit uocem uulgi sequutus. Sed de hoc lege uerbum, Corinthia uasa.

ABACTORES ab oratoribus & historicis appellantur, quos Iurisconsulti uocant abigeos. Ductum utrunque nomen à uerbo abigo is, quod inter alios sensus significat etiam à grege siue armento pecudem furto subducere: hinc abactores & abigei dicti huiusmodi fures. Quod genus hominum in Hispania maxime inuenitur, dicente Virgil. in 3. Georg. Aut impacatos à tergo horrebis Iberos. Quod Seruius interpretatur, abactores. & subdit: nam omnes ferè Hispani qui iidem sunt & Iberi, acerrimi abactores sunt. Apuleius 7. de asino aureo: Abactorem indubitatum cruentumq; percussorem criminantes. Ambrosius in sermone de hostibus carnalibus non metuendis: Armenta diripiet, istud damnum abactorem tolerando iam didicit. Sed quemadmodum diximus, à Iuriscōsultis potius abigei dicuntur, de quibus tit. est lib. 47. dig. In cuius prima lege Vlpi. his uerbis scribit: Qui pecora ex pascuis uel armentis abigunt, hi proprie dicuntur abigei. Quod si quis oues aberrantes aut alias quadrupedes abduxerit, non erit reus crimine abigeatus, sed potius furti. Est enim abigeatus ipsum abigei crimen, quod in Hispania grauius quàm alibi gentium debere puniri

niri Hadrianus Cæsar consuli rescripsit: Abigei, inquit, cum durissime puniuntur, ad gladium damnari solent. Pununtur autē durissime nō ubiq; sed ubicunq; frequētius est id genus maleficij. Atqui diximus ex autoritate Virgilij & Seruij Hispanos maxime hoc crimine laborare.

ABROGARE legem, idem est quod tollere siue antiquare, quia à magistratu qui eam potestatem habet, populo interrogato, an uelit iubeatq; eam legem tolli, illo annuente, antiquatur tolliturq; quemadmodum eodem populo interrogato fuerat promulgata: unde & lex plerunque dicitur rogatio. Cice. lib. 2. de legibus: Eas, inquit, tu leges rogabis, quæ nunquam abrogentur. Liuius libr. 22. Plebiscitum primus ego antiquo abrogoq;. Est itaque abrogare legem idem propè quod derogare. Iurisconsultus tamen de uerborum significatione inter utrunque uerbum nonnihil distare facit. Derogatur, inquit, legi, cum pars detrahitur: abrogatur, quum prorsus tollitur. Adde tu quod abrogatur, quum prioris legis infirmandæ causa promulgatur altera. Sermonis Latini ignari uulgari uoce decepti, pro eo quod esse debet abrogare siue derogare legem, ipsi reuocare dicunt, quum sit reuocare, ut autor est Varro de lingua Latina, rursus in cor uocare, hoc est renouare. Iuuenalis de Domitiano, qui legem Iuliam iam oblitteratam dormiētēq; excitauerat, sic inquit: Qui tunc leges reuocarat amaras Omnibus, atque ipsi Veneri Martiq; timendas. Virgilius primo Aeneid. Reuocato à sanguine Teucris. id est, renouato, quippe qui iam propemodum extinctus erat.

ACINACIUM uinum est quod ex uuarū folliculis

aqua addita diffunditur. Græci deuterion, id est, secundarium: Latini, tum loram, tum loream appellāt. Varro in primo de re rustica: Acinorum, inquit, folliculi in dolia conijciuntur, eoq; aqua additur, eaq; uocatur lora, quod lota acina, ac pro uino datur operarijs hyeme. Nonius quoque Marcellus: Loram, inquit, dicebant in uindemia cum expressissent mustum ex acinis, & folliculos in dolum cōiecissent. Plinius. lib. 30. Quæ Græci deuteria appellant, Cato & nos loream. Scripsit autem id Cato in libro de rustica, dicens: Lorea erit familiæ quod bibat. Vlpianus libr. 33. dig. titu. de uino & tritico legat. l. Si quis. Vinum, inquit, acinacium planè uino continebitur. Accursius acinaticium pro acinacio legit: interpretaturq; esse uinum ad usum comparatum. Quid uero per tale uinum ipse intelligat, ego non uideo. Nam si uinum quod est ad usum comparatum, uinum est, quid ineptius dici potest, quàm appellatione uini uinum contineri? Atqui iuriscōsultus aliud prospiciebat, quod poterat in dubitationem uenire, an scilicet lora siue lorea, hoc est, uinum illud secundarium quod ex uuarum acinis expresso musto atque addita aqua maceratis conficitur, appellatione uini contineatur, quum præsertim maior pars aque sit in eo permixta.

ACAPNA ligna dicuntur quæ sunt in furno, aut ad solem exiccata, ita ut cum focis admoueantur, non fumi-
gent, dicta ab a particula priuatiua, & capnos quod interpretatur fumus, quasi sine fumo. Apud Martialem in distichis, lemma est ligna acapna: & Straboni lib. 9. mellis quoddam genus acapniston appellatur: quod ita
purga

pugatum sit, ut non sapiat fumum. Vlpianus libr. 32. dig. qui est de legatis tertius. l. ligni. Sed & titiones, inquit Iurisconsultus, & alia ligna cocta ne fumum faciant: ac a pna uolens significare.

A CONITVM, ueneni genus quoddam est celebra-
tissimum, dictum ab acone quod interpretatur cos, quo-
niam ut inquit Ouidius ea herba ex cotibus colligitur:
ait nanque libro septimo Metamorph. Quæ quia nascun-
tur dura uiuacia caute, Agrestes aconita uocant. Idem li-
bro primo: Lurida terribiles miscent aconita nouerca.
Iuuenalis: Sed nullis aconita bibuntur Fictilibus. A Græ-
cis quoque pardalianches dicitur, id est, pardi anima-
lis strangulator. Sed quod ferè ignoratur quæ sit ea her-
ba aconitum uulgò pro quocunq; ueneno accipitur. Mar-
cellus libro 48. dig. tit. ad legem Corn. de sicarijs & uene-
ficis. l. eiusdem. Si quis, inquit, temere cicutam et salamandram
& aconitum, pityocampas & buprestin dederit &c.

AD PRÆPOSITIO composita cum dictioni-
bus à consonante incipientibus, mutat d in consonantem
quæ sequitur, id quod omnes qui de orthographia scri-
bunt, annotauere, ut accurro, quod ex ad & curro
componitur: affugo ex ad & fugo. In Pandectis ta-
men quas Florentini ex præda pilana in archiuo adser-
uant, semper reperiuntur præpositiones integræ, quod
& antiquos obseruasse ex numismatis & monumen-
tis literarum marmoribus incusis etiam hodie uidemus.
Itaq; in codicibus illis archetypis non legitur ex ortho-
graphorum ratione, accresco, afferro, affinis, agnatus,
appono, arrogo, ascribo, assentio, asideo, assiduus,

astringo, & huiusmodi, sed adcreasco, adfero, adfinis, adna-
 tus, adpono, adrogo, adscribo, adsideo, adsiduus, adstrin-
 go, hoc est, ad, præpositione integra. Hæc nanq; omnia
 & similia (tametsi nō mutāt sensum) retinēda est tamē
 antiquorū librorū maiestas, in libris maxime legum, qui
 quo sunt uetustiores, eo habentur maioris autoritatis.
 Nam si quis per regulas artis grammaticæ conaretur ta-
 lia castigare, non minus peccaret, quā si pro repetunda-
 rum, & finium regundorum, & de familia herciscunda,
 & de communi diuidundo contenderet, scribendum esse
 repetendarum, & finium regendorum, & familia her-
 ciscenda, & commune diuidendum, quòd regulæ quæ tra-
 duntur à Grammaticis de formatione uerborum id fieri
 debere præcipiant. Apud antiquos nanq; gerūdia & par-
 ticipia futuri in dus, à uerbis tertie & quartæ coniuga-
 tionis inclinata, in undus non in endus desinebant. Plau-
 tus in ipso statim initio Amphitrionis: Ut uos in uostris
 uoltis mercimonijs emundis uendundisq; pro emendis &
 uendendis. Permansit tamen hæc declinādi forma in hoc
 uerbo Eo is, & ab eo compositis, ut eundi eundo eundū,
 adeundus a, um, prætereundus a, um. Dicimus quoque
 hodie præesse quempiam iuridicundo potius, quā præ-
 esse iuri dicendo.

A D D I C O is, xi, pro eo quod est adiudico simplici-
 ter accipitur, ut Cicer. in offi. addictus morti dixit, pro
 adiudicatus. Et Horatius in 1. epist. Nullius addictus iu-
 rare in uerba magistri. Aliquando etiam inuenitur pro
 eo quod est uendo, ut apud Martialem: Addixti Labie-
 næ treis agellos. pro addixisti, hoc est uendidisti. Gellius
 quoq;

quoq; lib. 10. Liberos uerberari addicij; iusserunt ei, cui furtum est. Et est unū de uerbis tribus quæ Prætori accommodantur, de quibus intellexit Ouidius in 1. Fast. scribens: Ille nefastus erit per quem tria uerba silentur, Fastus erit per quem iure licebit agi. Erit igitur tūc addicere ex uenditione aliquid alicui adiudicare. Apud Iurisconsultos lib. 18. dig. titu. est, de in diem adiectione: pro eo quod esse debuit de die in diem adiectione: quem errorem primus omnium deprehendit agnouitq; Laurentius Valla. Verbum quoque ipsum nihilominus corruptum cum alijs in locis, tum in eodem titulo legitur, adijcio uidelicet pro addico: ut in l. Vlpiani, cuius initiū est Quoties: Quoties, inquit, fundus in diem adijcitur. Et ibidem. Si res in diem adiecta sit. pro addicatur, & adiecta sit: quod in emendatioribus libris reperias. Item lib. 40. dig. tit. de fideicommiss. li. saepe legitur adijcio & adiectio in eadem significatione, sed corruptè, pro addico & addictio.

ADROGARE & adrogatio, adoptare & adoptatio siue adoptio differunt, autore Gellio lib. 5. noct. Att. ubi ex æquo distinguit adrogationem ab adoptione, nec alteram sub altera cadere putat. Eius uerba sunt: Cum in alienam familiam inq; liberorum locum extranei sumuntur, aut per Prætorem id fit, aut per populum. Quod per Prætorem fit, adoptio dicitur: quod per populum, adrogatio. Adoptantur autem cum à parente in cuius potestate sunt, tertia mancipatione in iure ceduntur, atq; ab eo qui adoptat, apud eum, apud quē legis actio est, uindicantur. Adrogantur autem ij qui cum sui iuris sint, in

alienam sese potestatem tradunt, eiusq; rei ipsi autores fiunt. Et subdit: Adrogari non potest nisi iam uesticeps, id est, cum ad annum duodeuigesimū peruenerit. Adrogatio autē dicta, quia genus hoc in alienam familiā transitus per populi rogationē fit. Eius rogationis uerba hæc sunt. Velitis iubeatis Quirites, uti L. Valerius, L. Titio tam lege iureq; filius sibi fiat, quàm si ex eo patre matreq; familiās eius natus esset, utq; ei uitæ necisq; in eum potestas siet, uti pariēdo filio est. Hæc ita uti dixi, ita uos Quirites rogo. Modestinus lib. 1. dig. tit. de adoption. l. 1. adrogationem ab adoptione eo differre putat, quo species distat à suo genere. Adoptionis, inquit, nomen generale est. In duas autem species diuiditur: quarum altera adoptio similiter dicitur, altera adrogatio. quasi uelit dicere, adoptio duas habet species, quarum altera nomine caret, & ex doctrina Aristotelis, nomine generis appellatur, altera uero est adrogatio. Accursius adrogationē dicit appellari, non quod populus rogaretur, ut scribit Gellius, sed quod adoptator interrogatur, an uelit eum quem adoptat, sibi iustum filium esse: ex eo fortasse deceptus, quod legerat libro primo Institutionum, tit. de adoptionibus, adrogationem fieri solitam Imperatoris auctoritate, quia lege regia populus ei & in eū omne imperiū suum & potestatem cōcessit. Quod si ita est, nō adoptator sed imperator, qui in locum populi successit, in huiusmodi adrogationibus faciendis rogandus est.

ADULTERINA res dicitur, quæ non est legitima, sed supposititia, unde filij adulterini dicti, ex adulterio concepti. Hinc adulterinæ literæ apud Apuleium lib. 4. de asino

de asino aureo, & adulterina clavis apud Sallustium: & adulterina signa uocat Festus Pomp. quæ sunt alienis annulis facta. Ipse quoq; annulus quo signa imprimuntur, adulterinus dici potest, ut lib. 48. dig. tit. ad legem Corneliam de falsis legib. l. Cornel. ubi Modestinus ait: Qui signum adulterinum fecerit, uel exculpserit. Africani quoque in eodem titulo. l. si quis. Quod si testamentum, inquit, adulterinum non esset. In eodem quoq; quadragesimo octauo libro, titulo ad legem peculatus. l. sacrilegij. Vlpianus ait: Non uidentur adulterinam monetam exercuisse.

AEDICULA pro parua æde, hoc est, templo paruo accipitur. Nam ædes, is, in numero singulari semper accipitur pro templo: unde semper adiungitur illi cui deo sacrata est atque dedicata, ut ædes Iouis, ædes Castoris, ædes Concordiæ. Dicitur quoque ædes sacra. Aedes, ium, in numero multitudinis significat domum priuatam, caretq; numero singulari. Ab æde igitur sacra, fit ædícula pro alicuius dei templo paruo: ut Plinius lib. 35. Supra ædiculam, inquit, Iuuentutis: hoc est, deæ præsidis iuuentæ ætatis. Iurisconsultus libro 48. dig. tit. ad legem Iuliam peculatus. l. sacrilegij. Qui ædículas, inquit, incustoditas tentauerit. Quod si ædiculæ non essent sacræ, tentare illas non esset sacrilegium, atq; ex consequenti ad legem peculatus non pertineret crimen.

AESTIMO, as, pro eo quod est taxare accipitur, uerbum frequens in iure, scribiturq; per æ, diphthongum, quod ab ære & time quod est pretiũ componitur. Sic quoque in archetypis illis Florentinorum Pandectis

semper scriptum reperitur: neque scribendum extimo *as*, id quod in libris recentioribus legitur. Hinc est apud antiquos poena aestimata, ab ære, inquit Festus, quia aestimauerūt eam ouem decusse, id est, decem assibus: bouem centusse, id est, centū assibus. Hinc rursus fit aestimatio, estimator, & estimatorius. ut Vlpianus libro 19. dig. tit. de aestimatoria actione.

AGNVS pro foetu ouis, dictio Græca est, significatq; purum siue castum: dictusq; est agnus quòd ea sit hostia pura & immaculata. Varro tamen de lingua Latina, agnum putat ab eo dictum, quod sit pecori agnatus. Paulus libro trigesimosecundo digestorum, qui est de legatis tertius. l. cum quaeritur. Agni, inquit, legati quatenus uiderentur, quidam aiebāt tantum sex mensium esse. Sed uerum est eos legatos qui minores essent anniculis. Hinc pelles agninae dictæ, ut apud Vlpianum lib. 33. digestorum, de auro & argēto legato. l. uestis. Pelles, inquit, caprinae & agninae.

AGRIPPINENSIS Colonia ciuitas est Germaniæ inferioris siue Gallia Belgicae, autor Ptolemæus. Tēpestare quoq; nostra Colonia appellatur, de qua Paulus lib. ultimo dig. tit. de censib. l. iuris Italici sunt, in Germania inferiori Agrippinensis Colonia.

AGONOTHETA interpretatur certaminis dispositor: & est qui certantibus proponit præmiū quod datur uictori. Hiero. pri. in Iouinianū lib. Proponit agonothetes præmiū, inuitat ad cursum. Idē ad Luciniū Beticū: Nō est inuidus agonotheta noster, nec alteri palmā, alteri parat ignominiam. Modestinus lib. 50. dig. de pollic. l. Septitia.

Septitia. Agonē inquit, cōstituo trietericū. & sequitur: agonotheta existēte ac præsidente uiro meo. Accur. agone ta legit, nō minus falso interpretamento quā lectione.

ALBUM, tabula erat in qua iudicū nomina scribebantur, quod leucoma Græcis dicitur, ut est apud Iuliū Pollucem. Pli. in procemio Nat. hist. Quid te iudicē facis? cum hanc operā condicerē, non eras in hoc albo. Suetonius in Claudio Cæsare: iudicū inquit, albo erasit. Idē in Domitiano. Equitem Romanum erasit iudicum albo. Seneca lib. 5. epist. Turpes infamesq; etiam ad album sedentibus exceptiones. Vlpianus lib. 4. ad edictū: cuius uerba transcribuntur in secundum librum digest. titu. de edendo. l. prima. Eum inquit, edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstrat quid dicturus est. Sic enim in Pandectis Florentinorū prototypis legitur, nō ad alium. Quo in loco Accurs. multa hæsitatione seipsum atq; alios torquet. Deprehendit hunc errorē primus omnium atq; monstrauit Angelus Politianus, cui sæpe data fuit copia inspiciendi libros illos.

ALGIDUM, oppidum erat trans montes Tusculanos, quindecim millibus passuum ab urbe Roma: nunc urbis tantum uestigia extant. Horat. primo carminum: Quæcunque aut gelido prominet Algido. Pomponius de origine iuris. l. necessariū. Virgineus, inquit, recens à cæde, madensq; adhuc filie cruore, ad cōmilitones confugit, qui uniuersi de Algido monte, ubi tunc belli gerendi causa legiones erāt, relictis ducibus protinus signa in Auentinum montem trāstulerūt. Atqui Algidum, ut diximus, oppidum fuit, in cuius agro eo tempore Romanorum

exercitus ab equis casus fuerat. Neque ab Algido, sed Auencilio monte tunc exercitus Romam uenit, ut autor est Liuius libro tertio.

A L L E G O allegis, penultima breui, pro eo quod est cooptare, hoc est, in collegium adsciscere: componiturque ex ad & lego, gis. Vlpianus lib. 50. dig. tit. de decurionibus. l. generaliter. Allegi, inquit, id est, per electionem in ordinem assumi. Allego, gas, quod est compositum ex ad & lego, gas, penultima longa, est ad aliquem locum mittere. Vnde iuris professores consueuerunt allegare leges, id est, citare testes ad id de quo disputant comprobandum, sed non sine barbarismi uitio, quod pro allégo penultima longa, proferunt állego penultima breui.

A L V E V S, fluminis est uallis, siue fossa, siue conceptaculum, & locus per quem fluuius labitur, dum intra ripas notas currit, nam cum euagatur alueum transcendit. Pomponius Mela: Ora, inquit, Asiae cum alueo Nili amnis descendit in pelagus. In hac significatione accipitur in iure, cum saepe aliàs, tum lib. 41. tit. de rerum dominio. l. ideo, quæ est Caij. Quòd si in toto, inquit, alueo naturali flumen aliàs fluere coepit, prior quidem alueus eorum est, qui prope ripam prædia possident, & ibidem saepe. Aliàs alueus est apium receptaculum: ut in eodem tit. l. naturalem. Antea quàm apes, inquit, in alueo à nobis concludantur.

A M E I T V S ab ambitione distat, quod ambitus in actu est, ambitio uero in animo est habitu: ambitione nanque peccat, qui præter modum cupit honores, qui ambitiosus

bitiosus dicitur. Ambitum uero committit, qui largitionibus magistratum consequitur, quæ in rebus sacris symonia in religione Christiana uocatur: dictus ambitus, ut inquit Festus, ab ambitu ædificiorum, qui patet in latitudinem pedes duos, & semissem, in longitudinem idem quod ædificium. lib. 48. dig. titu. est, ad legem Iuliam de ambitu. ubi Modestinus: Hæc, inquit, lex in urbe hodie cessat, quia ad curam Principis magistratum creatio pertinet, non ad populi fauorem, qui scilicet declaratur per suffragia.

A M P H O R A uas est, sed quantum capiat pauci nouerunt, illi maxime quorum id scire plurimum intererat. Est itaq; spatium quod circumscribitur, à sex (ut sic dixerim) superficiebus, quarum latera sunt pedalia, anguli uero recti, de qua Priscianus in libro de ponderibus & mensuris: Pes longo spatio solido latoq; notetur. Angulus ut par sit, quem claudit linea triplex, Quatuor ex quadris medium cingatur inane. Amphora fit, cuius uimine uiolare liceret, Sacra uere Ioui Tarpeio in monte Quirites. lib. 35. dig. qui est de legat. ij. Hermoge. in l. Si quis. Serui ex illo, inquit, dolio amphoras decem. Et ibidem: Vinum amphorarium. Item libro 33. titulo de penu legata. Scæuola in l. penum. Sin, inquit, & in horreis amphoræ an hæc quoque deberentur. Accursius uasa tantum esse dicit.

A M I N A E V M uinum ex celeberrimis Campaniæ, de quo Virgilius secundo Georgicorum: Sunt Aminæ uites firmissima uina: dictum aminæum, ut putat Seruius, quasi sine mimio, id est, rubore: nam, ut ait, album est.

Plinius lib. 34. Principatus, inquit, datur Aminæis propter firmitatem, senio quoque proficientem. Idem quoque Falernum & Cæcubum dicitur. Macrobius in tertio Saturnal. de generibus uuarum: Aminæa, inquit, à regione dicta: nam Aminæi fuerunt ubi nunc est Falernum. Quod uero Aminæum Cæcubum & Falernum synonyma sint, testatur Galenus in sexto Decameridon: In musto, inquit, uuarum austerarum, quas uocant Aminæas, easdem & Falernas. Idem in libro de uinis: Aminæum quod antiqui Romani nominant Cæcubum. Idem in libro de Euchymia: Album, inquit, quale est Aminæum: nominant autem id antiqui Latini Cæcubum. Proculus lib. xxxiiij. tit. de uino & tritico legato. l. qui. Aminæum, inquit, Græcum, & dulcia omnia.

A M U R C A est sanies, siue succus ille aqueus atque niger, qui ex oliua simul cum oleo exprimitur, atque subsidet: nam oliua ex quinque substantijs constat, osse, nucleo, sansa, oleo, amurca. Virgilius primo Georgicorum: Profuit interdum nigra perfundere amurca. quam Seruius interpretatur olei sordes, sed non exponit quas, cum sint duplices: nam, ut dixi, quod subsidet oleo, ex oliuarum expressione dicitur Amurca: quod uero post oleum in dolia conditum, quasi secundum purgamentum, Fraces appellantur. Plinius lib. 15. Oleum, inquit, in amurca & fracibus deterius fieri. Adseruabatur autem amurca ad multos usus. Vnde Cato de re rusti. Dolia, inquit, amurcaria decem habeat. Vlpianus lib. 33. dig. tit. de penu legata. l. cui penum. Aristo notat etiam quæ esui potuique non sunt, contineri legato, utputa ea in quibus esse solemus, oleum forte,

forte, garum, amurca. Accursius falsamenta esse dicit, sed non quæ illa sint exponit. Cum uero in amurca nullus cibus, quod ego legerim, esitari sit consuetum, fortè pro amurca legendum est muria.

A N A D E M A simpliciter corona est. Nam diadema proprie regum habetur, dictū anadema ab anadeo, quod est coronatio. Lucretius lib. 4. Fluunt anademata mitræ. Paul. lib. 33. dig. tit. de auro & argento leg. l. quamuis. Sicut mitræ, inquit, & anademata.

A N A L O G I S T A E dicuntur tutores illi, qui nō tenentur reddere rationē tutelæ administratæ, ab ana præpositione, & logos ratio, ut ana tollat rationē. Iulianus lib. 26. tit. de administratione tutorū. l. quidam decedens. Eos, inquit, analogistas esse uolo. & paulò post: Testamento comprehensum sit, ut analogistæ essent.

A N G A R I A, penult. longa, atq; in eodem accentu, interpretatur coactio. Vege. lib. 1. de re militari, loquens de tyronibus: In angarijs, inquit, plurimū detinendi sunt, proculq; habendi à ciuitatibus. Idem lib. ij. ad uigilias uel angarias faciendas. Accursius in illud codicis Iustiniani, tit. de sacrosanct. eccl. neminem in angarijs uel perangarijs &c. Angariæ, inquit, quæ sunt in operis personarū. Perangariæ in quibus utrunq; uertitur, scilicet personarum & rerum impendia: uerbū quoq; angario, as, quod interpretatur cogo, gis, sicut angaria est coactio. Matt. cap. 27. atque iterum Luc. 15. Angariauerunt Simonem quendam Cireneum. Vlpia. lib. 50. dig. tit. de priuilegio ueteranorum, naues inquit, angariare posse.

A N I M A D U E R T O, præter illam significationem

B

quam habet in promptu, hoc est considerare, significat etiam punire eum tantummodo, qui in alterum puniendi habet potestatem: differtque constructione, nam dicimus animaduerto te, pro considero te. Sallust. in Catil. Ut prius, inquit, in eos animaduenteretur. Et paulo post: Verberibus animaduvertebant in ciues. Vlpia. lib. 46. dig. ti. de iniurijs. l. item apud Labeonem. Ait praetor, ne quid insinuandi causa fiat, si quis aduersus ea fecerit, prout quaeque res erit, animaduertam. Et animaduersio pro punitione. Vlpianus 47. lib. dig. tit. de furtis. l. meminisse. Extraordinaria, inquit, animaduersione coercendam.

A N C O N E S uasa sunt cubitalia, quonia ancon Graece, cubitus interpretatur. Pau. lib. 33. de fundo instr. l. tabernae. Doliaria, inquit, uasa, ancones, calices, trullae.

A N N I C V L V S, inquit Valla, et si formam diminutiuui habet, diminutiuum non est, et dicitur tam de rebus animatis, quam de inanimatis, quae sunt unius anni, ut anniculus puer, anniculus agnus, anniculum uinum. Paulus de uerb. sig. l. anniculus. Anniculus, inquit, amittitur, qui extremo die anni moritur. Et infra: Anniculus, inquit, non statim ut natus est, sed trecetesima sexagesima quinta die incipiente plane non exacta dicitur. Item Africanus de leg. iij. l. cum quaereretur. Agni, inquit, qui minores essent anniculis.

A N N O N A proprie dicitur de re frumentaria. Sed de alijs quoque rebus posse dici, autor est Cic. in secundo, de diuinatione: Annonam, inquit, futuram cariorum in macello. Erat autem praefectus annonae. de cuius origine Liuius, libro quarto ab urbe condita. Dicta est autem annona, propterea quod sit alimentum annuum.

A N N V A

ANNUA, bima, trima die, id quod multis in locis apud Iurisconsultos legitur, quo sensu accipi debeat, manifestavit Iurisconsultus de annuis legatis. l. si legatum. Si legatum inquit, sit relictum annua bima trima die, fortè dena, per singulos debentur annos, licet non fuerit adiectum æquis pensionibus. Ratio autem huius dicendi generis illa nimirum est, quod cum dies in genere foemino tempus significet, ut apud Ciceronem, longa dies adimit ægritudinem. Et illud poëtae: Longa dies homini docuit parère leones. Annuus autem significet quod est unius anni: bimus, quod duorum annorum: trimus, quod trium annorū, erit annua, bima, trima die, idem quod anno, biennio, triennio. Quod Iurisconsultus quoq; expressit in tit. de manumissis testa. l. si ita. Si ita, inquit, sit scriptum in testamento: Stichus seruus meus hæredi meo mille nummos annuo, biënio, triënio, si soluerit, liber esto.

ANTIADDES & paristmi, à Græcis dicuntur, quæ sunt Latinis tonsillæ, & sunt inflàmationes circa eas partes, quæ mela, id est, poma, à recëtioribus uero amygdalæ appellantur. Celsus lib. 7. cap. 11. Tonsillas quæ post inflàmationem induruerunt, Græci antiades appellant. Galenus lib. 6. Decameridon: Hortulanū, inquit, ab uulua & antiadibus & paristmijs suffocationē patientē. Idē uero lib. x. de medicina simplici, paristmijs siue faucibus uulue & antiadibus. Vlpia. lib. xxj. tit. de edil. edic. l. quæritur. Et si quis habeat antiades, & si antiades sunt quas existimo, id est, inueteratas, & quæ iam discuti non possunt, utrobique mendum est: Antiachæ pro antiades. Accursius faucium tumores exponit, non tamen dicit quos

tumores : quod uero subdit ut scrofulæ , omnino falsum est, cum scrofulæ sint apud iuniores medicos quæ ab antiquis dicuntur choerades Græcis, Latinis strumæ.

A N T I D O R V M ex Græco interpretatur remuneratio, siue retributio, ab anti quod est re, & doron, donum, quasi doni redditio. Vlpianus lib. 5. dig. tit. de petitione hæred. l. sed & si. Planè si antidora acceperunt, dicendum est eatenus locupletiores factos, quatenus acceperunt. Locus est in quinto Ethicorum Aristotelis lib. hucusq; ab expositoribus non enarratus, ubi Leonardo interprete legitur, unde sacra gratiarum sunt: quo in loco Aristoteles de hac remuneratione loquitur.

A N T I D O T V M siue antidotus, est medicamentũ, quo nos contra uenenũ præmunimus, ex eo quod contra detur, dicta. A. Gellius lib. 16. Huius autẽ regis antidotus celebratissima est, quæ mithridaticos uocatur. Serenus: Antidotus uero multis mithridatia fertur Cõsociata modis. & Plin. lib. 7. cõtra uenena est præcipuum antidotũ. Pau. lib. 33. dig. tit. de penu lega. l. nõ omne. Quo, inquit, in numero antidotũ nõ est. Item lib. 18. tit. de cõtrahenda empt. l. quod sæpe. Antidota, inquit, & alia quædam salubria medicamenta. Vtrobique Accursius nihil aliud dicit, quàm esse genus medicamenti, sed non quid illud sit.

A N T I N O M I A potest interpretari legũ cõtrarietas, ab anti contra, & nomos lex, ut in codice Iustiniano, tit. de ueteri iure enucleando. l. deo autore. Nulla, inquit, in omnibus prædicti codicis mēbris antinomia. Sic enim à uetustate Græco uocabulo nuncupatur. Et paulò post: Per suum uitium antinomias induxerunt.

ANTONINVS & **Seuerus** quoties in libris **Dige-**
storum legitur, mendum est insigne, pro eo quod esse de=
 buit, **Antoninus** & **Verus**, tum ex codicibus illis uetustis
Florentinorum, tum etiam ex ipsa temporum historia.

APOCHA dictio Græca est, interpretaturq; rece=
 ptio: nam tūc illam creditor dat debitori, cum ab illo pe=
 cunias numeratas, aut rem quam illi debebat recepit. **Ul-**
pianus lib. 46. dig. de acceptill. l. si acceptillatum. Intra
 acceptillationem, inquit, & apocham, hoc interest, quod
 acceptillatione omnimoda liberatio contingit, licet pecu=
 nia soluta non sit. **Apocha** non aliàs quàm si pecunia so=
 luta sit. Item de fide instrument. l. plures apochis. atq;
 in eodem tit. est de apochis.

APOLIDES Græce dicuntur, qui extorres siue exu=
 les sunt, dicti uel ab **apoleo**, quod est deperdo, siue ab **a**
 particula priuatiua, & **polis**, quod interpretatur ciuitas,
 ut **Martianus** scribit lib. 48. dig. de pœn. Quidã, inquit,
apolides sunt, id est, sine ciuitate. **Ulp.** quoq; de leg. iij. l. j.
 Nec testamēti, inquit, faciēdi ius habēt, cū sint **apolides**.

APOSTOLI, orum, ex Græco interpretantur di=
 missoriæ literæ, ab **apostello**, quod est remitto. Vnde est
apostole, es, idē quod remissio. **T. Li.** **Apostolos**, inquit,
 fregit in senatu. Titulus est apud **Iuriscōs.** de libellis dimis=
 sorijs, qui dicuntur **apostoli**, lib. 50. dig. **Modestinus** quo=
 que de uerborum signific. l. dimissoriæ. **Dimissoriæ**, in=
 quit, literæ dicuntur, quæ uulgò **apostoli**.

APPARITORES dicuntur, qui apparent, & præ=
 sto sunt, obsequunturq; magistratibus. **Virgil.** 9. **Aeneid.**
 Quam ipsi cupiant regi apparere Latino. **Gell.** lib. 2.

Posteaquam licitor, qui illi apparebat, intellexit. Cic. lib. tertio de legibus: Leges, inquit, sunt, quas apparitores nostri uolunt. Hieron. ad Saluinam: Nihil nocuit militanti paludamentum & balthus, & apparitorum caterua. Vlpianus lib. 21. tit. de euictionibus. l. si pignora. Si pignora, inquit, ueneant per apparitores.

A P P E N D I C I V S, a, um, dicitur quod ab alio pendet. Hieronymus ad Furiam: Pudicitia sine comitibus & appendicijs suis cōtinentia & parcitate. Vlpianus lib. 20. dig. de acquirenda hæred. l. si quis. Sunt, inquit, appendicie præcedentis institutionis.

A Q U I M I N A R I V M uas est, quod quoquouersum fundit aquas: unde à Græcis ex Herodoto, interprete Val. perirhanterion dicitur, à peri circū, & rantizo spargo, siue irroro. Pomponius lib. 34. de auro & c. l. et si. De aquiminario dubitatum est. Et puto contineri: nam & hoc propter escam paratur. Et eodem titu. l. in argento. De aquiminario, inquit, Cassius se consultum respondisse. Item de supellect. legata. l. id est. aquiminarij sepe meminit.

A R C A R I V S, is dicitur, qui pecuniã publicã adseruat. Hieronymus in calce epistolæ ad Rom. pro eo quod in Græco est œconomus ipse arcarius interpretatus est: Salutat, inquit, uos Erastus arcarius ciuitatis. Scæuola lib. xl. dig. in tit. de fideicommiss. liber. l. thais. Stichū, inquit, rationibus redditis manumitti uolo: Stichus arcarius probante domino nomina fecit. In codice quoq; Iustiniano titulus est de susceptoribus & præpositis & arcarijs. potest igitur arcarius esse publice & priuatim.

A R C H I A

A R C H I A T R O S ex Græco interpretatur princeps medicorū, dictus ab archos quod est princeps, et iatros medicus. Aug. lib. 3. de ciuit. dei. Vbi se, inquit, Aesculapius excusabit, quod archiatrum se nō obstetricē profitebatur. Hieron. ad Euagriū: Ne fieret, ait, aliqua plaga, quæ scientiā nostrī lateret archiatri. Iulius quoq; Firmicus lib. ij. matheseon. Mercurius in tertio ab horoscopo loco constitutus facit archiatros. In codice Iustiniano tit. de professorib. & medicis. lib. x. Medicos, inquit, & maxime archiatros, uel ex archiatri. & infra l. archiatri. Archiatri, inquit, scientes annuaria sibi commoda.

A R C H I G E R O N interpretatur princeps seniorū, quoniā gerontos Græcè est senior, siue senex. In cod. Iusti. ti. de episc. aud. l. archigerontes. Archigerōtes, inquit, & diœcetæ. Accur. quod mirū sit, archigerōtes archipresbyteros interpretatur recte: quod presbyteros æquè senior interpretatur, ut idē sit archigeron quod archipresbyter.

A R C H I G V B E R N I V S interpretatur gubernatorum princeps, siue classis præfectus: compositum nomen ex Græco & Latino, quod perquam rarum est: aliquādo fieri solet, ut Quintilianus lib. j. ostēdit. Iabolenus lib. 36. dig. tit. ad Senatusconsultum Trebellianum. l. eius. Saturnius, inquit, archigubernius ex classe Britannica.

A R C H I M A N D R I T A interpretatur agminis siue gregis princeps: mandra nanque multa significat apud Græcos. speluncā interpretatur frater Ioannes Carmelitanus. Iuuenalis mandram posuit pro mulione, cum in tertia Saty. scripsit, Stantis conuicia mandra. Martialis pro ipsa mulorum concatenatione, dicens: Vixq; datur

longas mulorum uincere mandras. Atq; idem aliubi pro calculo in ludo, quem uocat uulgus scacorum, his uerbis: Sic uincas nouiumq; publiumq; Mādris & uitreo latrone clufos. In codice tamen Iustiniano lib. 1. pro pontifice accipitur. Reuerēdiſſimi, inquit, archimādris. Idē col. 1. de monachis. Deo, inquit, amabiles episcopi & archimādris. utrobique pro pastore.

A R C H I M I M V S interpretatur princeps mimorū. Sunt autem Mimi poëmata lasciuientia in turpitudine: de quibus scripsit Ouid. Scribere si fas est imitātes turpia mimos. Et Martialis: Mimos ridiculi Philistrionis. Mimus uero, autore Diomede, dictus est, quod omnia solus imitetur, à uerbo Græco mimeomæ, quod interpretatur imitor, nam cū alia poëmata idē faciant, hic tamen peculiari quodam modo. Iulianus lib. 38. de operis lib. 1. patronus. Nam si quis, inquit, archimimum uel pantomimum.

A R C H I T E C T V S interpretatur princeps fabricorum: nam tecton est faber, lignarius maxime, sed architecti negociū ad plura se extēdit. Vitruuius lib. 1. de architectonica: Architecti, inquit, scientia est pluribus disciplinis & uarijs eruditionibus ornata, cuius iudicio probātur omnia, quæ à cæteris artibus proficiſcūtur opera: ea nascitur ex fabrica & ratiocinatione. Hinc Paulus apostolus trāslatione utens dixit in epistola quadam: Quasi sapiens architectus fundamentū posui. Callist. lib. 50. de iure immu. l. quibusdam. Veterinarij, inquit, architectus.

A R C H I V V M interiecta, u, à Latinis dicitur, quod est Græcis archion, quod interpretatur principiū, & est locus ubi monumēta literarū publicè adseruātur. Martial.
in phi

in philologiae nuptijs: Cloto & Lachesis librariae superũ archiuiq; custodes. Hieron. in prologo Ester: Librũ, inquit, Ester uarijs translatoribus cõstat esse uitiatum, quẽ ego de archiuis Hebræorum reuelans uerbum è uerbo expressius transtuli. Vlpianus libro 48. titu. de pœnis. l. moris. Quo loco, inquit, publice instrumenta deponantur archiuo fortè, uel grammatophylacio.

AREA, inquit Festus Pompeius, locus est uacuus quasi exaruerit, & non possit quicquam generare, qualis est in qua teruntur messes. Est quoque in urbe solum, siue terræ superficies, in qua nihil est ædificatum. Florentinus de uerborum signifi. l. fundi. Locus, inquit, sine ædificio in urbe, area: in rure, ager.

ARELATENSIS ab eo est, quod est Arelas, siue Arelate, ciuitas prouinciæ Narbonensis: nunc est Arles. Pli. lib. 33. Pompeius Paulini equitis Arelatensis filius. Scæuola lib. 33. dig. de usu & usufructu. l. codicillis. Ad rempubli. inquit, Arelatensium pertinere.

ARENA plerunque pro amphiteatro ponitur, quo in loco bestiae conficiebantur, sic appellatus, ab eo, quod arena in solo spargebatur, quæ sanguinẽ effusum ex uulneribus, siue ferarum, siue gladiatorũ ebiberet. Iuuenalis: Lenonibus atque lanistis Libertas iurisq; idem cõtingat arenæ. Vlpianus libr. 48. dig. tit. de accusatoribus. l. qui iudicio. Qui cum bestijs, inquit, depugnandi causa in arenã intromissi sunt. Hinc & Arenarij dicti, qui operas suas locabant, aut obijciendo se feris, aut congregiando cum altero gladiatore, cuiusmodi homines infames sunt. Callistratus lib. 38. de operis libertorum. l. hæc demum. Neq;

arenarius, inquit, manumissus &c.

A R E S E V S A nomen celebre est *foeminarum in libris digest.* In libris recentioribus mendose legitur *Arthusa*. Neque ignoro *Arthusam* nympham esse, & fontem eiusdem nominis in *Sicilia*. de utraque *Virgilius* in *Bucolicis*, & in quarto *Georgicorum* libro. Sed quod ad iuris rationem attinet, nihil refert *Areseusam* dicas, an *Arthusam*. nos puritatem lectionis defendimus, quod grammatici proprium est officium.

A R G E N T A R I V S non tam argenti opifex est, quam is qui pecunias publicas exigit, aut pecunias sub fide publica permutat, qui uulgo *Campsores* appellantur. *Marcellus* libro 40. de *statuliberis*. l. *stichus*. Aut *argentariae*, inquit, mensae exercitores. Item libro secundo *digestorum*, titu. de *edendo*. l. *praetor*. *Praetor* ait, *Argentariae mensae exercitores*.

A R M E N T V M, inquit *Varro* de lingua Latina, dictum est quod boues maxime parabantur ut inde eligerent ad arandum: inde armenta dicta postea, tertia littera extrita, pro aramenta. *Festus* tamen *Pompeius* armentum id genus pecoris appellat, quod est idoneum ad opus armorum. *Pomponius* titu. de uerborum significatione. l. *boues*. *Boues*, inquit, armentorum magis quam iumentorum nomine appellantur.

A R M I L L A E, inquit *Festus*, erant ex auro, quas uiri militares ab imperatoribus donati gerebant, dictae quod antiqui humeros cum brachijs armos uocabant, unde arma ab his dependentia sunt uocata. *Vlpianus* libro trigesimo quarto *digestorum*, de auro & argento legato. l. *argumento*

mento. In aures, inquit, & armillæ.

A R R A, arræ: siue arrabo, onis, proprie illud est quod datur pro emptionibus confirmandis. Nam quemadmodum Vlpianus ait, sine pretio uenditio nulla est, neque precij numeratio, sed conuentio facit emptionem. Sed ut Caius Iurisconsultus ait, quod arra pro emptione datur, non eo pertinet, quasi sine arra conuentio nihil proficiat, sed ut euidentius probari possit conuenisse de pretio. Sed quur in sponsalibus contrahendis ab sponso arræ dentur sponsæ, undeque ea res habeat originem, pauci nouerunt. Consuetudo fuit apud maiores nostros, ut sponsus & sponsa inituri fœdus matrimonij se inuicem coëmerent: facta igitur pretij conuentione, & sponsa emebat sponsum dotis pretio. Id quod Plautus expressit dicens: Imperium accepi, dote libertatem uendidi. & Iuuenalis: Veniunt an dote sagittæ Libertas emitur. E contrario sponsus emebat sponsam. Vnde est illud Virgilianum ex primo Georg. Teque sibi generum Tethys emat omnibus undis. Sed quia utrunque pretium futurum erat in potestate uiri, accipit ille dotem, quia emptus est ab sponsa: illa uero tantum accipit arras, quod est quasi quoddam emptionis signum. Aliquando tamen arra pro pignore simpliciter accipitur apud autores.

A R T E M O onis, trochleæ genus est, machina ad subleuanda onera, quæ Græcè dicitur epagon. Vitruuius lib. decimo de Architectura. In radice, inquit, machinæ collocatur tertia trochlea: eam Græci epagonta, nostri artemonem appellat. Lucas in apostolica historia cap. 27. Artemone quasi Græca dictione utitur, cum dicit: Et le-

uato artemone secundum auræ flatum, tendebant ad litus. Nam in Græco artemona posuit. sed fieri potest ut à sermone Latino acceperit Lucas, cum præsertim qui cum Paulo erant in ea nauigatione Romani essent, aut saltem Romanè loquerentur. Quod si artemo dictio Latina est, non potest per th aspiratum legi, id quod Isidorus putauit, cum nulla dictio Latina th, sed neque ullam aliam consonantem aspiratam recipiat. Iabolenus de uerborum significatione. l. malum. Malum nauis esse partē, artemonem non esse, Labeo ait.

A S S E S S O R E S dicuntur qui assident iudici, non ut iudices, sed ut approbaturi iudicis sententiam, quomodo Saluator noster discipulis dicit: Sedebitis & uos super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israël. Iulius Firmicus libro secundo matheseon. Mars, inquit, assessores maximos iudicum facit. Paulus libro primo dig. titu. de officio assessoris. l. omne. Officiū assessorum, quo uiri studiosi partibus suis funguntur, in ijs causis constat. In codice quoque Iustiniano titulus est de assessoribus & cancellarijs.

A T H L E T A interpretatur pugil siue certator, quia athlos est certamen, & athlon ipsum certaminis præmium: res quidem honorifica: non quemadmodum eorum qui artem ludicram exercent, infamis. Iuuenalis: Laeuis athletis & uasa nouissima donat. Vlpianus libro 27. titulo de excusationibus. Athletæ, inquit, habent à tutela excusationem. Vlpianus libro 2. dig. titu. de ijs qui not. l. athletas. Athletas autem artem ludicram non facere.

A T R I E N S E S siue atriarius, seruus est, qui alijs seruis à do

uis à domino præponitur, dictus quòd atrio, hoc est, primæ domus parti, ubi apud antiquos diuitiæ adseruabantur, custos adhibebatur, de cuiusmodi seruo Virgi. intellexit cum in Aeneid. dixit: Fidusq; ad limina custos. Et qualis est aut fingitur Plautinus ille Saureas atriensis, qui sit quasi œconomus, siue uillicus. Plinius Cæcilius in epistolis: Sumptus atriensium, topiariorum & fabrorum. Seneca quoque in epistolis: Sed habet uillicus atriensis colonus. Vlpianus lib. 33. titu. de fundo instructo. l. instrumenta. Si uilla, inquit, cultior est, ueluti atrienses & scoparij. Item de uerborum signifi. l. in lege. Vtrum, ait, dispensatores, insularij, uillici, atrienses. Accursius atrienses interpretatur, qui purgant atrium.

A T T E L L A N V S, na, num, ab Attella urbe Campaniæ, de qua Silius lib. undecimo Punicorum: iamq; Attella suas, iamq; & Calatia adegit. Inde Attellani ludi, & Attellane comœdiæ. Iuuenalis: Urbicus ex odio risum mouet attellane Gestibus autoñoës. Scauola titu. de legatis tertio. l. patronus. Fundũ, inquit: in regione Attellana legauit.

A V T O R A R E aliquem, est illum sibi obnoxium facere atque obligare, quoniam autores dicuntur, qui habent potestatem aliquid faciendi, & sine quorum auctoritate non potest aliquid fieri. Vnde tutores dicuntur autores pupillorum, & milites dicuntur autorari à duce siue præfecto exercitus, id est, obligari in illorum uerba iurantes. Vnde titulus est apud iurisconsultos, de legendo uel autorando milite, & inde autoramentum pro ipsa obligatione. Vnde Seneca dicit, Nullum sine autoramēto

malum est. Et Cicero in primo offic. Est enim illis ipsa merces autoramentum seruitutis. Vlpianus libro 26. tit. de auctori. & con. tut. l. etsi pluribus. Si tutor, inquit, auctoretur cui administratio tutelæ concessa non sit. pro obligetur. Inde cõponitur exautorare, pro eo quod est ab obligatione soluere. lege in uerbo exautorare.

AURVM coronarium dicebatur, quod erat coronis faciendis aptissimum, & quantum possumus coniectura assequi, est illud quod ex insulis Indorum nuper repertis aduehitur, nõ quodcunq; sed quod uulgò dicitur Guanin: neque enim est eiusdem speciei cum auro communi, quoniam igni purgatum, non pertingit gradum uigesimum. In sacris literis hoc genus auri Cethim dicitur, & inde Cether dicta est corona auri. Huius generis auri meminit Iustinianus in suo codice, titu. de Iudæis. l. Iudæorum. Quam formam, inquit, patriarchæ quondam coronarij auri nomine postulabant. Item libro decimo de auro coronario, lege unica. Ad collationem, inquit, auri coronarij placuit neminem absque consuetudine esse cogendum. Sed quur illud auri genus destinaretur coronis, illam puto fuisse causam, quod splendore quodã peculiari fulget.

B

BALUCA aurum est nondum purgatum, neque adhuc in massam redactum. Græce chrysamos dictum, quasi ab eo quod sit aurum imperfectum. Neque est uerbum Latinum, quod Accursius putauit, sed Hispanũ. scribit Plinius libr. 33. Natur. histo. Hispani, inquit, aurum quod minutum est, balucã uocant. Iustinianus libr. undecimo

cimo, in titu. qui est de metallarijs: Octonos, inquit, scrupulos in baluca. Et infra. l. ob metallum. Quatuordecim inquit, uncias in baluca. Cuius legis sensus hic est, quod si metallarij conduxerunt à principe aurifodinam aliquot auri libris, puta centum, id debere esse purgatum, quod soluendum est. Quod si uoluerint soluere in baluca, debere pendere pro singulis libris quatuor denas uncias, hoc est, pro intertrimento & spurcitia duas ultra duodecim. Est operæpretium audire somniantem Accursium. Baluca, inquit, uas lucens, quasi in eo uase aurei illi uectigales principi deferrentur. Sed quia hæc interpretatio sibi nõ placebat, adiecit aliam non minus ridiculam. Vel baluca, inquit, quasi baiulans lucem, hoc est, auri splendorem. Dic mihi, ò Accursi, hoc est de quo tu gloriaris, accurrere uel succurrere legibus, an potius ea quæ dilucide à legislatore dicuntur, tenebris inuoluere?

BANNVM à recentioribus dicitur illa species exilij, quæ ab antiquis dicebatur proscriptio. Encartados huiusmodi exules Hispani appellant. Itali bannitos, ij sunt de quibus in iure ciuili & apud autores Latinos dicitur, quod carent iure togæ, quibus aqua & igni interdictum est. Codice de episcopis & clericis, in noua constitutione Frederici: Banno, inquit, imperiali subiaceant.

BAPHEVS interpretatur tinctor, & baphe tinctora, utrunque ductum à bapto, quod est tingo, siue colore inficio. Seruius in illud Virg. libro quarto Georg. Hyali saturo fucata colore: iuxta Tarentum, inquit, sunt Baphia, ubi tingitur lana. Iustinianus libro undecimo codicis, titu. de murilegulis. l. baphei. inquit: Per quos & priuata no

uata no

uata nostra substantia tenuatur, & species gynecij confectæ corrumpuntur. Idem in titu. de uestibus holoberis l. purpuræ. Ad baphia, inquit, Phœnices.

BASTAGARI siue *bastazontes*, dicuntur baiuli & corbulones, qui ferunt onera humeris, dicti à *bastazo* uerbo Græco, quod est porto *as*, Latine. Iustinianus libro undecimo codicis, titulo de *murilegulis* & *bastagarijs*. Quod ad præsens, inquit, remedium pertinet, quintum animal *bastagarijs* pro reparatione præbatur. Accur-
sius nihilo plus succurrit quàm solitus est. Sunt, inquit, *bastagarij*, qui cogunt rusticos ad hoc, uel sunt *becharij* de domo principis. *Becharios* Itali uocant *lanios* siue *laniones*: sed diuinat, ut solitus est alijs in locis.

BERYTOS ciuitas est Syriae Phœnices, prope Tyrum & Sidona, patria *Vlpiani* iurisconsulti. *Plinius* libr. quinto. *Berytos*, inquit, colonia, quæ *Felix Iulia* appellatur. *Scaeuola* libro 45. *dige. titu. de uerborum obligatione. l. qui Romæ. In prouincia, inquit, Syria, in ciuitate Beryto. Paulus quoque in titu. de censib. Berytos, inquit, in Phœnicia. Hinc berytius tia, tium. Vnde Plinio uina berytia celebrantur. lege statim biblij.*

BIBLIUS *a, um*, à *Biblo* oppido quoque Phœnices, de quo *Strabo*, *Plinius*, *Mela*. Est & in eadem prouincia *Palæbiblos*, id est, antiqua *biblos*. *Bibliorum* meminit *Iezechiel* propheta, cap. 26. & 27. *Iustinianus* libro decimo Codicis, titu. qui est de *municipibus* & *originarijs*. Cum te *Biblium* origine, incolam autem *Berytium* esse proponas. Vtraque enim Syriae Phœnices est ciuitas, & altera alteri finitima est.

BIBLIOTHECA locus est, ubi reponuntur libri, nam biblos interpretatur liber, theca repositorium: quæ admodum **Dactylotheca**, ubi reponuntur annuli: **Oporo theca**, ubi fructus arborum: **Pinacotheca**, ubi tabulæ. **Vlpianus** lib. 32. dig. qui est de legatis tertius. l. librorum. **Libris**, inquit, legatis bibliothecas non contineri.

BIDENS, tis, genus est instrumenti fossorij, dictum ex eo, quòd duos habeat dentes, quemadmodum rastris, quòd habent plures. **Iuuenalis**: *Viue bidentis amans, & culti villicus horti.* **Vlpianus** lib. xxxiiij. dig. l. instrumenta. **Ligones**, inquit, sarculi, falces putatoriae, bidentes.

BINI, æ, a, nomen est numerale distributivum, siue diuiduum, hoc est, quod significat tot res illarum quæ diuiduntur singulis competere, ut si dixeris, bini argentei sunt uiritim distribuendi, intelligimus quod singulis uiris competunt duo argentei. **Poëtæ** abutuntur hac significatione, accipientes bina pro duobus simpliciter. **Virg.** 1. *Aene. Bina manu lato crispans hastilia ferro.* Idem in 8. *Frenaq; bina meus quæ nunc habet aurea Pallas.* **Accursius** huiusmodi nomina in bis tantum interpretatur: ut bina pro quatuor, quina pro decem, dena pro uiginti, contra mentem legislatoris, magnoq; sensus detrimento. **Lege** in dictione deni. Est alia significatio huiusmodi nominum cum iunguntur nominibus pluraliter declinatis, ut si dicas, binas literas tuas accepi, intelligo quod accepi duas epistolas, sed binas dixi, quia literæ literarum pro epistola caret numero singulari. Hinc est quod **M. T.** reprehendit filium **Ciceronem**, quia scripserat se accepisse duas literas, cum debuisset dicere binas: nam dicendo duas, si-

C

gnificabat quod duo tantum elementa accepit, puta *a*, *b*. Neratius lib. 39. titu. de damno infecto. l. quod Cornelius. Binarum, inquit, *ædium*. & in alia lege de seruitutibus urbanorum *prædiorū*, cuius initium est, *Binas ædes habeo*, alteras tibi lego: utrobique significat duas domos. Nam *ædes* pluraliter declinatum (ut diximus in dictione *ædicula*) domum priuatam significat. Quod si dixisset *duas ædes*, intelligendum esset quod habebat duo templa: quandoquidem *ædes* templum significat in utroque numero, aut quemadmodum Accursius interpretari consuevit, in bis tantum, quatuor templa.

BISSEXTVS appellatur dies ille intercalaris, qui in quarto quoque anno interponitur, mense Februario, die sexto *Calendas Martias*: unde *bissexthus* dicitur, quod bis numeramus sexto *Calendas Martij*. Sed ut alterum ab altero distinguatur, in priori dicendum est sexto *Calendas Martij* die intercalari, in posteriori simpliciter sexto *Calendas Martij*. Est autem intercalare ferè interponere. Causa uero adiiciendi illum diem ea nimirum fuit, ut cursus solis cum numero dierum congrueret, quod fieri non posset, nisi quarto quoque anno dies unus adderetur, qui colligitur ex quadrante, hoc est sex horis, quæ ad complendum solis cursum post trecentos sexaginta quinque dies supersunt, de quo multa apud Macrobium in primo Saturni. Celsus de uerborum signifi. l. cum bissexthus. &c. ubi Accursius multa delirat.

BYSSICVS *a, um*, siue *byssinus a, um*, est res ex byssi materia constans. Est autem byssus genus lini candidissimi circa Elidem Achaiae nascens, neque usquam ferè alibi:
quemad

quemadmodum Carbasus in Hispania iuxta Tarraconē. de utroq; Plin. est autor lib. 19. Natu. historiae. Byssi meminere sacrae literae in utroq; testamento. Martianus lib. 39. tit. de publicanis. l. fin. Xylocinnamomum, opus byssinum, ubi pro byssico mendose byssicum legitur.

B O M B Y C I N V S a, um, quod est à bombyce. Est autem Bombyx uermiculus ex cuius capillamento deperitur quod uulgò dicitur sergo siue seda. Nam Sericum longe aliud est, quàm quod putat uulgus incertus loquendi artifex, de quo in uerbo Sericum. Sunt igitur uestes bombycinae, quas ignari harum rerum uocant sericeas. Iuuenalis: Haec sunt quae tenui sudant in Cyclade, quarum Delicias & pāniculus bombycinus urit. Vlpia. lib. 33. tit. de auro & argento leg. l. uestis. Vestimentorum, inquit, sunt omnia lanea lineaq; serica uel bombycina.

B O N A orum, inquit Festus, dicuntur substantia rerum: sic dicta, quod uiris bonis digna sunt. Sed aliter uulgus accipit bona, aliter sapientes. Uulgus nanque imperitum ea tantum appellat bona, quae sunt fortunae subiecta, cum illa infimum gradum in genere bonorum obtineant, imò uerò secundum Stoicos neque omnino sint bona simpliciter, cetera uero bona cum additamento, aut bona utilia, aut bona iucunda. Iurisconsulti tamen quia cum uulgo & ad uulgum loquuntur, bona uocant patrimonium & censum cuiusque, ut Vlpianus titulo de uerborum significatione. l. bonorum appellatione &c.

B R A C T E A R I V S est ille, qui secatur aurum in tenuissimas laminas, quae dicuntur bracteae, ut apud Virg.

lib. 6. Aeneid. Tenui crepitabat bractea uento. Inde bractearius dictus. Iulius Firmicus lib. 3. matheos: Venus, inquit, aurifices, inauratores, bractearios, & argentarios facit. Iustini. lib. 11. cod. l. 1. Artifices, inquit, bractearij. Accursius Pētaburgos interpretatur, id est, qui faciūt quaedam uolubilia circa frenos: sed in qua lingua dicantur huiusmodi artifices pētaburgi, ego fateor me ignorare: quē admodum possum persanctè iurare, Accursium omnino non intellexisse, quid bractearij nomine significaretur.

B R E P H O T R O P H I U M, locus est, ubi infantes expositi publice aluntur, nam brephos interpretatur infans, & trope alimentū: sic orphanotrophium dicitur, ubi aluntur orphani, & ichthiotrophium ubi pisces: peristerotrophium ubi columbæ. Iustinianus in codice tit. de sacrosanct. eccl. l. illud. ubi mēdose bephotropiū legitur, expuncta secunda litera. Item & iterum l. sancimus. atq; iterum l. ut inter. habetq; accentum in penultima.

B V B V L C V S est custos boum, aut qui bobus utitur. Ouid. quarto de ponto. Per medias Istri plaustra bubulcus aquas. Cato de re rustica: Bubulcum unū habeat, asinarium unum. Paulus lib. 33. dig. de fundo instr. l. cum de lanionis. De bubulco, inquit, siue de eo qui ibi bobus arat. Inde bubulonicus, a, um, res ad bubulcum pertinens, ut in eodem titu. l. sed & stragulas, uestes, & bubulonicas, quæ equis insterni solent.

B V C C I N V M, genus conchyliorum est, ex quibus purpureus color inducitur, nam purpuræ annumerantur murices. Buccina quæ à Græcis dicuntur ceryces, & quæ proprio nomine dicuntur purpuræ. Vlpianus lib. 32. qui est de

est de legatis tertius. l. si cui. Purpuræ appellatione omnis generis purpuram contineri puto, sed coccum non continebitur: buccinum autem & Ianthinum continebitur. Accursius coloris genus dicit.

B V P R E S T I S, ut scribit Plini. bestiola est rara in Italia, simillima scarabeo longipedi. Idem lib. 13. Pollet, inquit, contra cantharides buprestim, & Pityocampas. Apud Marcellum 48. digestorum. l. eiusdem. ubi pro bupresti & pityocampis mendose legitur bubostris & pituocarpas. Siquidem buprestis dicitur quasi bouis prester, id est, serpens: nam subit nares boũ, atq; ita enecat illos.

B V R D O, partus est ex equo & asina, sicut ediuerso mulus ex asino & equa. Hispani burdieganos appellant. In quarto Regum lib. cap. quinto, Hieronymo interprete: Obsecro, inquit, concede mihi seruo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra. hos Græci ginnos uocant. Theodorus Gazes ex Aristotele in libro de animalibus, Inos interpretatur. Vlpianus lib. 32. dige. qui est de legatis tertius. l. item legato. Vel lectica, uel burdones.

C

C A B A L L V S ab equo eo distat, quod caballus ferè nunquam sine derisione dicitur, atq; ideo Satyrici poëtae, qui dum risum excutiant nemini parcunt, caballo potius, quàm equo utuntur. Lucilius apud Nonium Marcellum: Succussatori tetri tardiq; caballi. Et Horat. Saturiانو circumuectare caballo. Equus uero non dicitur, nisi de apto, & qualẽ Virg. 3. Georg. describit, dicẽs: Cui ardua ceruix, Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga, Luxuriatq; thoris animosum pectus, &c. Pomponius

lib. 33. tit. de fundo instruc. l. si ita. Caballos, inquit, qui in pistrinis essent. Nam pistrinis non delegantur nisi mali, & de quibus Iuuenalis dixit: Dominos pretijs mutare iubentur Exiguus, tritoq; trabunt epirhedra collo, Segnipes digniq; molam uersare nepotis. Hos Hispani rocines, illos cauallos appellant.

CACABVS olla grādiior est, siue illa sit ex argilla, siue ex stanno, siue ex argēto, uel alia quacūq; metallica materia. Columella lib. 13. de re rustica. In cacabo figlino nouo coquitur uel stanneo musti arbustiui amineī urna. Ecclesiast. 13. Quid communicabit cacabus ad ollā? quādo enim se colliserint, confringentur. quasi cacabus sit ex metalli tantū materia, & olla ex creta dūtaxat figlina. Pomponius lib. 34. tit. de auro & arg. leg. l. & si. Certe, inquit, si cacabos argenteos habebat, uel miliarium argenteum. id est, uas ad coquendum milium.

CADVCVM, ex lege Papia, legatū erat relictū sub conditione, qua deficiente, uel uiuo, uel mortuo testatore cadebat, & redibat, uel ad testatorē uiuum, uel ad substitutum eo mortuo. Vnde tit. est in cod. Iustiniano. de toll. caducis. Iuuen. Legatum omne capis, nec non & dulce caducum. Commoda præterea iunguntur multa caducis.

CAEDVVS a, um, à cædēdo, id est, scindēdo dicitur: unde sylua cædua dicta, quod illius arbores licitū est scindere, siue lignorū, siue materiæ causa. Nam sylua nunquā dicitur nisi de arboribus. Plin. Cæcilius in epistolis: Cædua, inquit, syluæ cum monte ipso descendunt. Cato de re rusti. Sylua, inquit, cædua & c. Papinia. 24. dig. ti. solu. matrim. l. diuortio. Si arbores, inquit, cæduæ fuerunt, uel
germi

germinales. Item de uerborum signific. l. sylua caedua.

C A E M E N T V M dicitur à cædēdo, nec est quod uul-
gus putat, edificiij fundamentum, sed sunt lapides, ut ait
Nonius, quibus ædificia cōsurgunt, citatq; Sisennā in 4.
historiarum: Formidine, inquit, oppressis quod humilē cæ-
mentis instructū oppidi murū sciebat. Vitru. lib. 1. Saxa
quadrata, siue silex, siue cæmentū, siue coctus later. Vlp.
lib. 41. ti. de riuis. l. Seruius. Si riuū cæmentitiū uelit face-
re, audiendum esse. hic pro lapidibus quadratis posuit.

C A I V S Iurisconsul. fuit, pace aliorum dixerim, peri-
tissimus omniū. Eius consulta cōsultissima citātur quam
sepissime in libris Pandectarū, sed in illis Florētinis sem-
per per C, Caius: in recētioribus uero per G, Gaius. Cau-
sa uero erroris ab eo est orta, quòd Seruius grāmaticus
scribit in 1. Georg. Virg. lib. tria esse nomina quæ scribū-
tur per c, proferri debent per g, Cneius, Caius, Amurca.
de Amurca superius dictū est in suo loco: de Caio per c,
debere scribi, Quintil. est autor lib. 1. orat. instit.

C A L A T A, comitia dicebantur, autore Gellio, quæ
pro collegio pontificū haberi solebant, aut regis, aut Fla-
minum inauguratorū causa. Ea autē in duo genera di-
uidebantur, curiata uidelicet, & cēturiata, de quibus Dio-
nysius Halicarnasseus, & Liuius in primo ab urb. cond.
scripserunt. Comitua uero calata dicebantur ex eo, quod
populus uocatus in unum locum ad ferenda suffragia
conueniebat. Calo enim est uocare. Comitua præterea à
coëundo, hoc est, cōueniendo dicta sunt. Iustinianus lib. 2.
Institutionum, tit. de testamentis ordinandis: Testamēto-
rum, inquit, duo genera in usu fuerunt, quorum altero in

pace & otio utebantur, quod calatis comitijs appellabant, id est, ad cuius solennitatem requirebatur populi uocati consensus. de reliquo lege ibidem.

CALCARIA est fornax, ubi calx ex coctis lapidibus conficitur. Vnde Plin. in histo. natu. scribit, oliuas cinere ex calcarijs lætari. Imperator in ti. de pœn. l. aut damnũ, pro fœdina posuit lapidum, ex quibus igni resolutis calx ipsa conficitur: nam de damnatis ad metallum loquitur, sunt autem lapides in genere metalli. Nam quod Accursius dicit calcariam esse opus calcandi terram, etiam pueri qui nondum æte lauantur, intelligunt esse perinane.

CALCVLATOR proprie dicitur, qui per lapillos rusticorum more cõputat, nam calculus est lapillus: unde calculare, per lapillorũ signa cõputare. Martial. Nec calculator inquit, aut notarius uelox. eosdẽ appellamus & calcularios. Modest. lib. 37. dige. de excus. l. spadonũ. Neq; calcularios, inquit, quos uulgò ratiocinarios dicimus.

CALENDARIVM, liber erat rationum, non quarũcunq; sed earum tantũ, quæ ad fœnus pertinebãt, & in quo debitorũ nomina scribebantur: dictum calendarium, quia primo cuiusq; mensis die, hoc est Calendis, pecuniæ dabantur fœnori, & exigebantur cũ usura. Ouid. Si puateal Ianũq; times celeresq; calendas. celeres dixit, quia debitoribus cito redire uidetur terminus debiti soluẽdi. Horatius: Qui nisi cum misero tristes uenere Calẽdæ. tristes autem ab effectu uocauit, quæ debitorem faciunt tristem. Idem quoq; in Epodo de Alphio fœneratore: Omnẽ redigit Idibus pecuniã, quærit Calendis ponere, scilicet ad usuram. Seneca lib. primo de beneficijs: Nemo beneficia
in calen

in calendario scribit, id est, in libro foeneraticiarum rationum, ut inde sortem cum usura recipiat. Idem in quinto eiusdem: Quid foenus & calendarium & usura, nisi humane cupiditatis extra naturam quaesita nomina? Atque adhuc in epistolis: Forum conterit, calendarium uersat, fit ex domino procurator. Scaeuola libr. 33, digest. titu. de fundo instru. l. nepoti. Legauerat, inquit, praedia ut strueta sunt cum uino, grano, calendario. Item Africani de legatis tertio. l. qui filium. Certa praedia nepoti per fideicommissum dederat, excepto calendario. Atque ibidem l. nomen. Nomina, inquit, ex calendario quae elegerit. Accursius nomina debitorum calendarium interpretatur, uerè quidem, non sufficienter: neque enim quodcunque debitum uenit appellatione calendarij, sed tantum quod ex foeneratione conflatur.

CALIGATUS miles dicebatur, qui erat manipularis. Manipulus autem exercitus. Varro de lingua Latina appellat minimas manus, quae unum sequuntur signum. ex manipulis autem cohors componitur. Caligatus autem dicitur à caliga, hoc est, tibiali siue ocrea, quod erat crurum armatura, de qua Tranquillus in uita Caij Caesaris: Caligula, inquit, cognominatus est, quia manipulari habitu est inter milites educatus. De milite igitur caligato, hoc est, manipulari siue infimae conditionis, dixit Iuuenalis: Cum duo crura habeas offendere tot caligatos. Quintilianus in declamationibus. Parere caligatum tribuno lex iubet. & paulò post: Commendem tibi ordinem caligati militis. Vlpianus in titulo, de ijs qui notantur infamia. Ait, inquit, Praetor, qui ab exercitu dimissus erit, dimis-

sum accipere debemus militē caligatum, uel si quis alius usque ad centurionem uel præfectum cohortis, uel alæ, siue legionis. Item de custodia & exhib. reorum. l. de militibus. & de re militari. l. omne delictum.

CAMELASIA, siue camelaria, est curatio camelorum, qui publice & ad usus publicos alebantur: & Camelarij ipsorum camelorum curatores, quorum duo sunt genera, alterum bactrianū, quod unum tantū habet tuber, alterum arabicum, quod duo tubera in dorso habet. eosdem & dromedarios ob uelocitatem cursus uocant. Arcadius lib. 50. tit. de muneribus. l. munerū. Camelasia, inquit, personale munus est. Et ibidem de camelario.

CANNABIS herba est & materia netilis, ex qua non modo texta fiunt, sed etiam funes torquentur. Vnde Persius: Tibi torto cannabe fulto Coena sit in transtro. Vlpianus libr. 14. de exercitoria actione. l. j. Præpositus, inquit, est legumini & cannabi.

CANCELLI sunt ligna inter se modicis interualis in transuersum connexa, quibus tribunalia, scæna, & fenestræ muniri consueuerunt. Cicero in Verrem: Circundati cancellis uidentur in sua prouincia. Idem primo de oratore: Forensibus cancellis circumscriptam sententiam. utrunque per translationem. Sed proprie Sidonius libro primo de turba satellitum Theodorici regis: Exclusa, inquit, uelis, inclusa cancellis. Canticorum capi. secundo, Hiero. interprete: Respiciens, inquit, per fenestras, prospiciens per cancellos. id est, per foramina cancello- rum. Huiusmodi quoque fenestræ Clatrata dicuntur. Africanus libr. 30. qui est de legatis primus. l. cætera. Si
cancelli

cancelli, inquit, sint, uel uela. Item titulo de fundo instru-
cto. l. quæsitum. Cancellos quoque instrumento contineri
puto. & alijs in locis.

CANCELLO as, uerbum uidetur esse ductum à can-
cellis, in quibus ut transuersaria nectuntur ligna, ita cum
scripta expungenda sunt, transuerso calamo lineæ indu-
cuntur: quod proprie illinere, siue allinere est. unde litu-
ra. Horatius in arte poëtica: Incomptis allinet atrum
Transuerso calamo signum. ac si dicat, cancellabit. Vlpia-
nus libro 28. titu. de ijs quæ in testamento delentur. l. can-
cellauerat quis testamentum uel induxerat. & ibidem. l.
proxima: Si omnem scripturam cancellasset. Item lib. 22.
titulo de probationibus. l. si chirographum cancellatum
fuerit.

CANTHARIS, cantharidis, scarabei quædam spe-
cies oblongioris est, maculas rubras transuersarias habēs,
Hispanè in Bætica mea cubiculas uocant, alijs in locis
Abadeios: in quo falluntur tempestatis nostræ medici,
pro cantharidibus utentes quibusdam uermiculis ad mu-
scarum similitudinem. Plinius libro 18. Est, inquit, cantha-
ris dictus scarabeus paruus. Galenus præterea de medi-
cina simplici: Cātharidum, inquit, siue scarabeorū. Nam
cantharus est scarabeus, cantharis uero scarabei habens
effigiem. Marcellus libro 48. titulo ad legem Corneliam,
de sicarijs & ueneficis. l. eiusdem. Et quòd quis, inquit,
lustramenti causa dederit cantharidas.

CANTHARVS uas erat, quo utebantur in sacris
Liberi patris, habens ansas, atque ut ait Acron, patulum
erat. Virgilius in Bucō. Et grauis attrita pendeat can-

tharus ansa. Plinius libro 33. Cantharis potasse exemplo Liberi patris traditur. Est præterea cãtharus illud aquæ conceptaculum, unde salientes erumpunt, quemadmodũ apud Aphricanum libro 30. dig. tit. de legatis primo. l. cætera. Canthari, inquit, per quos aquæ saliunt.

CAPITALE odium, capitale supplicium, capitalis morbus, quod caput alterius, id est, uitam petit. Capitalis homo, & capitale crimen, propter quod caput committentis peti debeat ad pœnam. Festus Pompeius: Capitalis, inquit, lucus est, ubi si quid uiolatum est, capite uiolatoris expiatur. Cicero de senectute: Nullam capitaliorem pestem, quàm uoluptatem corporis hominibus à natura datam. Paulus libro 48. de publicis iudicijs. l. publicorum. Capitalia, inquit, iudicia sunt, ex quibus pœna, mors, aut exilium est. hoc est aquæ & ignis interdictio: per has enim pœnas eximitur caput de ciuitate.

CAPITIVM est capitis tegmen, ut inquit Nonius, citatq; Varronem in quarto libro de uita patrum. In libro tamen de origine linguæ Latine, ab eo capitium dici putat, quod capit pectus, id est, ut aliqui putant, indutum comprehendit. Iob cap. 30. Quasi capitio tunicæ succinxerunt. ubi interpres capitium pro collario uidetur accipere. Vlpianus libro 34. de auro & argento legato. l. uestis. Muliebria, inquit, sunt, ueluti stola, pallia, tunica, capitia, zona.

CAPITVLVM à Plinio libro tertio naturalis historiae, est oppidum Italiae: unde possessiuum gentile ponitur, capitulensis. Paulus libro 50. digest. tit. de censibus. l. fina. Similes sunt Capitulenses.

CAPSARII dicuntur, qui filijs nobiliorum civium ad scholas euntibus, libros deferunt in capsula. Iuuenalis de seruo capsario: Quem sequitur custos angustæ uernula capsæ. Suetonius in Nerone: Constat quosdam cum pedagogis & capsarijs uno prædio pariter necatos. Ulpianus libr. 40. tit. de manumiss. uim. l. si collactaneus. ubi exprimitur capsarij officiũ, id est, qui portat libros. Item de iure immunitatis .l. quibusdam.

CAREVM genus est aromatis myropolis cognitũ, nobis uero incognitum, quippe quod peregrinum sit. Plinius lib. 19. Peregrinum, inquit, est careum gentis suæ nomine appellatum, culinis principale. Galenus ad Pateranium, cap. de careo. Utitur eo quoque Apitius de re coquinaria. Paulus libro 33. digestorum, tit. de penu legata. l. non omne. Sed quod quidam negauerunt piper ligusticum careum, & laser, eiusmodi in penu non esse, improbatum est.

CARRVM siue carrus & carruca, plaustra sunt oneraria: hoc est comparata ad ferendum tantum onera. Cesar in primo comment. Iumentorum, inquit, & carrorum quammaximum numerum coemere. In commentario quoque Hispaniensi: Per uiarum angustias carra complura. Martialis: O iucũda Couine solitudo Carruca magis essedoq; gratum. Consultus libro 39. titulo de donationibus. l. si id. Vel grex, ait, uel carrum, uel carruca. Item Scauola, titulo de auro & argento legato. l. uxori. An carruca dormitoria debeatur.

CARTHAGINIENSES post n. literam per i, nõ Carthaginenses i litera dispuncta, ut nunc uulgus loqui-

tur, debere scribi & proferri adstipulantur Florentinorum Pandectæ, in quibus quoties Carthaginensium fit mentio, sic scribi adnotauit Lodouicus Bononignus, data sibi copia libros illos sæpe legendi. Sed & Priscianus lib. quarto de octo partibus orationis: Si nomina, inquit, sunt tertie declinationis, abijciunt s, extremã genitiui, & assument ensis, ut pistior pistoris pistoriensis: Carthago carthaginis carthaginensis: hoc est sex syllabarum. Atque ita in omnibus codicibus uetustis propè semper legitur. Ostendit hunc locum primus omnium Laurentius Abstemius, atque ab omnibus uiris doctis eius inuentio est admissa.

CASSIOPA ciuitas & promontorium est Epiri, Strabone, Ptolemæo, Plinio, atq; alijs autoribus. Vlpian. 12. libro digest. titulo de exercitoria actione, lege prima. Sunt, inquit, naues quæ à Brundusio, uel à Cassiopa, uel à Durachio uectores trajciunt.

CASTELLVM est aquæ conceptaculum, unde ex aquæ ductu publicitus distribuenda est per urbem aqua. Festus ab antiquis ait, castellum diuidiculum fuisse appellatum, ex eo dictum, quod inde aquæ diuiderentur. Apud Plinium, Vitruuium, & Frontinum, de aquæ ductibus, sæpe castellum in ea significatione legimus. Africanius de leg. primo. l. cætera. Si cancelli, inquit, sint, uel uela, legari poterunt, non fistule uel castella. Item libro 43. de aqua cotidiana. l. prima, quid sit, Vlpianus satis clare interpretatur: Ex castello, inquit, id est, ex eo receptaculo quod aquam publicam suscipit. Castellanos Frontinus quoq; illos appellat, qui castellorum curam gerunt.

CATA

CATADROMVS interpretatur decursus, nam catadromeo est decurro, decursio autem per catadromum non sine periculo erat, quod & Iurisconsultus significat libr. 19. digestorum de actionibus empti. l. si seruus tuus. Eum, inquit, fuisse seruum, qui per catadromum descendere, aut in cloacam demitti solitus esset. Suetonius in Nerone: Notissimus eques Roman. elephanto superse- dens per catadromum decurrit. Quod autem ludicri ge- nus catadromus esset, nemo dicit, quod ego sciam, neque ausim diuinare.

CAVMA, atis, calor siue incendium interpretatur, cauo enim est calefacio siue incendo. Vlpianus de legatis primo. l. cum res. Si fundus, inquit, caumate perierit. Atq; aliubi: Prædia, inquit, quæ caumate perierūt. Atq; adhuc alibi: Si caumate alio'ue casu pars fundi perierit. quibus in locis casma pro caumate legitur. Chasma nanque per ch aspiratum aliud significat: hoc est cœli hiatus siue recessum. Autores sunt, Aristoteles in Meteorologicis, Plinius in secundo natur. hist. Seneca in primo naturaliū questionum. Seruius libro nono Aeneid.

CAVILLATIO, inquit Nonius Marcellus, est iocosa calumniatio, & cauillari, iocari. Valla: Cauillatio, inquit, est subdola quedam ratio, quam nos conscij nobis mendacij, uincendi causa proferimus. Vlpianus titulo de uerborum significatione. l. natura cauillationis & c. Item de regulis iuris. Ea, inquit, est natura cauillationis, quam Græci scommata uocant.

CAVPO, dicitur proprie qui uinum uendit: caupo- na uero est mulier quæ uinum quoque uendit. Est etiam

caupona locus in quo uinum uenditur, autor est Priscianus. Apuleius libro primo de asino: De quadam, inquit, amica caupona ilico percontor. Gellius libro septimo: Quod in caupona delitesceret, quod ad uesperam perportaret. Apud iurisconsultos titulus est libro 47. digestorū, furti aduersus nautas, caupones, & stabularios. ubi ea propemodum quæ apud Horatium in primo sermonum, leguntur.

CAVSARI dicuntur, qui causam habent ex morbo ut muneribus uacent. Liuius libro sexto ab urbe condita. Tertius, inquit, exercitus ex causarijs & senioribus. Seneca libro sexto epistolarum. In animo nostro sunt quasi causariæ partes quibus adhibenda curatio est. Spartianus in Hadriano: Omnes causarios subleuauit. Plin. libro 25. Causarijs uel latere uel faucibus. Martianus libro 49. titulo de re militari. l. milites. Causaria, inquit, missio est, quæ propter ualetudinem laboribus militiæ soluit. Modestinus de excusationibus: Propter ægritudinē, inquit, causariam uocatam, causariam remissionem acceperint.

CAVSOR, aris, est causam rei gestæ afferre siue excusationem. Quintilianus: Ne causanti pupillo sic tutor irascatur. Virgilius in Bucolicis: Causando nostros in longum ducis amores. Ulpianus libro 40. titulo de fideicommiss. lib. l. generaliter. Neque enim causari debere quo minus illi relictum sit.

CAUTERIVM, ferramentum est chirurgicum ad inurendum uulnera. Est præterea cauterium instrumentum pictorium, quo utuntur in ea pictura, quæ dicitur encaustice, de qua Plinius lib. 35. & Martialis: Encaustus

Phaëton

Phaëton tabula tibi pictus in hac est. Quid tibi uis Dipylon qui Phaëtona facis? De eadem quoque Ouid. dixit: Tabulasque coloribus uris. Martianus de fundo instructo. l. pictoris. Peniculi, inquit, et cauteria et concha. ubi mendose pro cauteria, cautheria legitur.

CEDERE diem, significat incipere deberi pecuniam. Venire diem, significat eum diem uenisse, quo pecunia peti possit. Ex Ulpiano in tit. qui est de uerb. oblig. l. cedere diem. Cedere possessionem uel usumfructum, uel ius, est alteri possessionem, uel usum, uel ius tradere. Ambrosius ad Marcellum: Quid sibi profuturum quod iura possessionis cederes. Virg. ii. Aeneid. Cedat ius proprium regi. Idem in tit. de leg. ij. l. et similiter. Si usumfructum, inquit, mortis causa cessero. Et in tit. de acq. poss. saepe.

CELLARIUM, dicitur locus à reponendis celandisque esculentis poculentisque dictus. Apud Columellam de re rusti. caput est quo pacto uillica tractare debeat cellaria. Iurisconsultus de leg. iij. Cellarium, inquit, iunctum eidem dietæ. Cellarius uero est qui cellæ uinariæ præsertim præponitur. Plautus in captiuis: Sume, posce, prome quiduis, te facio cellarium. Ulpia. lib. 33. de fundo instructo. l. quæsitum. Cellarium, inquit, id est, qui ideo præpositus est, ut rationes saluæ sint. Et aliubi saepe.

CENOTAPHIUM interpretatur inane sepulchrum, id est, quod sine cadauere in memoriam tantum defuncti constructum est: quale apud Virg. iij. Aeneid. Hectoreum ad tumulum uiridi quem cespitem inanem. Ulpia. lib. ii. de religiosis etc. l. uel quæ. Si cenotaphium, inquit, sit, uenire dicendum est. et infra l. monumentum.

D

Monumentum, inquit, memoriae causa factum, quod Graecè cenotaphium dicitur. Et tunc scribitur per e simplicem. Nam per æ diphthongum, significat cenotaphium nouum sepulchrum, quale fuit illud in quo Saluator noster fuit sepultus, de quo in Euangel. Sed per œ diphthongum, Coenotaphium significat commune multorū sepulchrum, quod Graecè polyandron. quoq; dicitur. Taphos nanq; sepulchrū interpretatur. Cenos autē sine diphth. uacuuus, cœnos per œ diphthongum significat cōmune.

C E N S E O es, est arbitrari, unde censores dicti, ad quorum censionem, id est, arbitrium censeretur populus, ut scribit Varro de lingua Latina. Festus quoq;: Censores, inquit, dicti sunt quod rem suam tanti quisq; aestimare solitus sit, quanti illi censuerint. Hinc dicuntur Censiti, quorum res est aestimata certa quadā summa & per eam in classem suam redacti, qui etiā Opitecensi, id est, opibus censiti dicebantur: & Capitecensi, qui nullo aut paruo ære censebātur. Autor est Gel. lib. 15. & Valerius ubi de Mario. In codicis Iustiniani lib. 11. tit. est de agricolis censitis, & infra, In quibus causis coloni capite censiti dominos accusare possunt. Pomponius tit. de acquirendo rerum dom. l. ergo. Censitorum, inquit, uice fungitur.

C E N T O N E S sunt cilicia ex pilis caprarū, siue pāni crassiores ex lana diuersorum colorum consuti. Plaut. in Epidico. In alium quæras cui centones sarcias. Iuuenal. Intrauit calidum ueteri cētone lupanar. Cato de re rust. Prius ueterem sagam accipito, unde fiant cētones. De huiusmodi rusticis centonibus loquitur consultus Vlpianus lib. 33. dig. de fundo instru. Cētones, inquit, funes perticæ.

Accur

Accursius V gutij autoritate, cētones interpretatur puluinararia, id est, opus factum ad modum puluinariū. Quid uero per puluinararia ipse intelligat, ego non uideo, cum auctore Seruio puluinararia sint lectuli qui sterni templis consueuerunt. Principū quoq; puluinararia dicuntur, ut apud Iuuenal. Lupanaris tulit ad puluinar odorē. Catullus quoq; de nuptijs Pelei: Puluinar uero diuæ geniale uocatur.

CENTURIO miles dicebatur qui præerat centum militibus, & cohors illa cui præerat, appellabatur Cēturia. Centurionis insigne, uitis erat, siue sarmentū ex uite. Plinius: Centurionū, inquit, in manu uitis. Iuuenal. de Mario sub cēturione cōstituto: Nodosam post hæc frāgebat uertice uitem. Lucanus in 6. de Lælio centurione: Latia longo gerit ordine uitē. Et Silius lib. 6. Leuinus ab alto Priuerno uitis Latia præsignis honore. Et Martialis: Varre Paretonias Latia modo uite per urbes. De uite quoq; centurionū meminuit Iuriscōsultus lib. 40. dig. ti. de re milit. l. milites agrū. Si uitem tenuit, militiam mutat.

CERTAMEN pro ludo in quo est contentio, ubi etiam uictori ab agonotheta præmium proponitur. Scæuola tit. de annuis leg. l. liberto. Certamina, inquit, sub nomine ipsius celebrarentur. id est, ludi.

CERTIOREM facere quempiam eleganter dicitur, & non facere certum. Nam quod Virg. in Aeneid. dixit: Anchisen facio certū. carminis necessitate excusatur, quòd certiorē in uersu nō potuit collocare, quoniā syllaba breuis est inter duas longas, quod heroicū carmē reformidat. Utuntur Iuriscōsulti hoc uerbo Certioro, as, quod apud eos qui pure loquuntur in usu nō est. Vlp. lib. 27. dig.

de eo qui pro tutore. l. j. Sed necessarios, inquit, pupilli nõ certioravit. Idem quoq; lib. 17. tit. mandati. l. si fideiussor. Cum certiorare posset, inquit, eum, nõ fecit. Certifico uero & certificatio nusquam quod meminerim legitur, nisi in lib. dig. tit. de excusationib. Honores, inquit, & immunitates certificavit scribens. Item de pignoribus & hypothecis. l. cum tabernam. quæ est Scæuolæ, lib. 20. dig. Non certificationem, inquit, sed suppositionem à me accipere.

CERVISA, uel ceruisia, uel ceruisum, potio est ex hordeo siue tritico, siue ex pane concinnata, & est ferè quam sacræ literæ ex Hebræo sermone interpretatur Siceram, & idem quod zithum. Sicerca uero, Hierony. ait, est omnis potio quæ potest inebriare, præter uinum. Ulpia. lib. 33. dig. de tritico & uino leg. l. si quis. Nec camũ, inquit, nec ceruisa cõtinebitur. Et paulò ante. Certe zithum quod in quibusdã prouincijs ex tritico uel ex hordeo, uel ex pane conficitur. Strabo lib. 27. in descriptione Aegypti, scribit commune illis populis esse poculum & fieri modis uarijs. appellatur autem à Græcis zithum, ab interprete ceruisum.

CHARACTER, eris, interpretatur figura, uel signum, uel forma. Cic. ad Brutum in oratore: In omni re difficillimum est formã, quæ character Græcè dicitur, exponere. Sed & stili genus character ab autoribus dicitur. Ulpia. lib. 28. dig. tit. de testa. l. ad testiũ. Dum tamẽ, inquit, habuerit characteres, dixit pro figuris literarum.

CHARTA est pagina scriptioni apta, ex quacunq; materia illa sit, siue ex plumbo, siue ex cortice, siue ex linteis, siue ex papyro, siue ex corio, quæ dicitur membrana.

De char

De chartarum generibus Plin. multa lib. 23. Natur. hist. Vlpia. tit. de leg. iij. l. librorum. Librorum, inquit, appellatione omnia uolumina continentur, siue in charta, siue in membrana sint, siue in quauis materia: neq; enim membrana excluditur à chartæ appellatione, cum charta membrana appellatur. Idem quoq; ibidem: Si quis, inquit, chartas legauerit puras, membranæ non continebuntur. quasi dicat, nisi addatur, charta membrana. Idem quoq; Vlpia. tit. de bonorum possess. secundum tab. l. chartæ appellatione, etiam ad nouam chartam refertur.

CHIROGRAPHVM, est pictura ex manu propria, quam autographum etiam appellant. Sueton. in Augusto: Nihil æquè elaborauerat, quàm ut imitaretur chirographum suum. Differt autem chirographum à syngrapha, quòd in chirographo tantùm quæ gesta sunt scribi solent, in syngrapha etiã contra fidem ueritatis pactio scribitur. Idem in eodẽ: Cuius pacti non dubitauit à quibusdam iusiurandum, à quibusdã syngrapham petere. Per syngrapham intelligit Sueton. chirographũ propria eorũ qui paciscebantur manu scriptum, in quo talis pactio scripta erat, nec negare possent. Paul. lib. 42. dig. tit. de priuilegijs cred. l. bonis. à chirographo chirographarium formauit, quod significat eum qui à debitore autographum debiti habet. Chirographarijs, inquit, creditoribus.

CHOMA, atis, ex Græco interpretatur agger, eris. Est autem agger, ut inquit Seruius in illud Virgil. 10. Aeneid. Atq; ipsis prælia miscent Aggeribus. terra illa quæ factò uallo propius ponitur. Vnde tit. est apud Iurisconsultos de aggeribus Nili non rumpendis. Illi igitur

aggeres proprie dicuntur chomata Græce. Vlpia. lib. 47. dig. tit. de extraordinarijs criminibus. l. sacularij. Chomata, inquit, sunt aggeres qui solent aquam Niloticam cōtinere. Et ibidem sæpe. Vbi semper pro choma per ch & o longum, coma, atis, per c, exile mendosè legitur.

CHRYSAMOS Græcè dicitur, quam ut ait Plin. Hispani balucam appellant, de qua satis multa scripsimus in uerbo baluca, dicta à chrysos siue chryson, quod est aurū. Iustiniani codicis lib. 11. tit. de metallarijs. Octones, inquit, scrupulos in baluca, quæ Græcè chryamos dicitur. Accursius non minus in chryfami delirat interpretatione quàm suprà fecerat in baluca: Chryfamos, inquit, Græcè: Latinè utilitas, ut sit chryfamos, id est, in utilitate publica: cum tantum distet chryfamos à chresmos quod interpretatur utilitas, quantum Thais ab Hermione. Illud nanq; per y psilon, hoc per eta scribitur.

CIDONIUM málum, idem est quod cotoneum, & uinum cidonium, quod ex maiorum cidoniorum conficitur succo. Vlpia. tit. de uino & tritico leg. l. si quis. Cidonia, inquit, & si qua alia sunt uina, quæ non ex uinea fiant. Ea uero, ut diximus, sub ceruisia siue zitho contineri uidentur.

CYMBIVM poculi quoddam genus est, dictum à similitudine cuiusdam nauigij. Est autē cymbium in forma diminutionis ab eo quod est cymba. Virg. Inferimus tepido spumantia cymbia lacte. Paul. 34. dig. tit. de auro & arg. leg. l. pediculis. Cymbia, inquit, argentea crustis aureis illigata.

CILICIVM proprie dicitur textum ex lana caprina

prima

prina, ad usum maxime tenteriorum, siue castrorū, ut dicit Virg. lib. 3. Georg. Vnde cilicina saga fiebant ad pluias arcēdas. Exodi cap. 26. Facies, inquit, & saga cilicina undecim ad operiendū tectum tabernaculi. Vegetius quoq; lib. 4. de re militari, saga cilicina prætendi præcipit, ad excludendos impetus sagittarum. Vlpia. lib. 33. dig. tit. de fundo instructo. l. instrumenta. Vela, inquit, cilicina instrumenta esse Cassius ait, quæ ideo parantur, ne ædificia uento laborent.

CINGERE arborem est illam deglabrare, siue delibrare, hoc est decorticare, siue corticē detrahere, encernadar Hispani dicunt, quo factō arbores inarescūt. Paul. lib. 47. dig. tit. arborum furtim cæsarum. l. cedere. Cingere, inquit, arborem, est illam deglabrare. Item infrà l. furtim. & Alphenus lib. 19. dig. tit. locati & cond. l. in lege locationis. Ne ue quem cingere, cedere, urere finito.

CIRCEIENSIS, e, nomen possessiuum gentile ab eo quod est Circeij, orum, oppido Italiæ in Latio ueteri, atq; promontorium eiusdem nominis, quondam insula, ut inquit Plinius autoritate Homeri, uasto mari circūdata. Hic Circe uenefica illa decantatissima regnasse dicitur, quo tempore Vlysses orbem pererrabat. Hinc Plinius de ostreis: Cādiora, inquit, circeiensibus. Liuius: Circeisium quidā cogniti & coloni à Velitris. Paul. lib. 22. dig. tit. de iuris & facti ignor. l. regula est. Ad opus, inquit, aquæ ductus reipub. Circeisium.

CIRCENSES ludi appellantur qui in circo magno Romæ fiebant, atque inde dicti ea forma qua ab Hispali Hispalensis. Ex quo Seruij grammatici,

et quorundam aliorum error conuincitur, qui putat circenses ludos esse dictos, quod ubi suo tempore metae fuerunt, olim gladij ponebantur, quos circuibant: unde ludi circenses, quasi circum enses. Virg. lib. 8. Aeneid. Magnis Circensibus actis. Et Iuuenalis: Si potes auelli Circensibus optima Soræ. Hermog. lib. 50. dig. tit. de muneribus. l. j. Equorum, inquit, circensium spectacula. Et Paulus lib. 30. dig. qui est de legatis primus. l. ciuitatibus. Ludos, inquit, scenicos uel ludos circenses.

CIRCITORES dicuntur, qui uigilias nocte circummeunt. Hispani rondas uocant. Veget. lib. 5. de re militari. Tribuni, inquit, eligunt qui uigilias circueunt, ut renuntient si qua emerferit culpa, quos circitores appellat, nunc militiae factus est gradus. Ouid. in Priapeia: Quid mecum tibi circitor moleste? Ad me quid prohibes uenire furem? Vlpianus lib. 14. dig. tit. de institoria actione. l. quicumq; circitores uocat, qui circumferunt merces per uicos et urbes, uendendi causa.

CIRCULATORES circumforani dicuntur qui publice officias quasdam et prestigias faciunt, ut uideantur deuorare gladios, et irritare serpentes, et talia quaedam facere. Apuleius in primo de asino: Circulatorems aspexi equestrem spatham præacutam mucrone infesto deuorasse, ac mox eundem inuitamento exiguae stipis uenatoriam lanceam qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse. Paulus lib. 42. digest. titu. de extraordinarijs criminibus. l. In circultores qui serpentes circumferunt et proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est.

CIRCUNSCRIBERE est fraudibus cavillationibusq; in iudicio uti, ut causam obtineas, uincasq; aduersarium. Ambrosius in Luc. ca. quarto: Vtitur diabolus testimonijs scripturarum, non ut doceat, sed ut circumscribat & fallat. Idem ad Constantinum: Nec quisquam aut uiduam spernat, aut circumscribat pupillum. & ibidem: Quid circumscribitur frater? fraudatur mercenarius? Inde circumscriptio. Idem Ambrosius ad Irenæum: Omnia plena fraudis, plena circumscriptionis. Et circumscriptor, oris. Iuuenalis: Pupillum in iura uocantem Circumscriptorem. Iulianus libro 44. titulo de exceptionibus. l. exceptiones. Quæ minori, inquit, uiginti quinque annis circumscripto.

CIRCUMVENIRE in eadem propè significatione accipitur, qua circumscribo. unde illi proprie dicuntur circumuenti, quos grassatores quasi ex insidijs adoriuntur. Cæsar in cõmentario Hispaniensi: Cum undiq; se circũueniri animaduertisset. Ambro. in illud euange. Reddite quæ sunt dei deo: Nec interest apud deum utrũ ui aut circumuentione res alienas occupet. titulo de doli mali. l. apud Celsum.

CISTERNA, pluuialis aquæ conceptaculum est, dicta, ut inquit Festus, quòd inest in terra. Martialis: Sit cisterna mihi quàm uinea malo Rauennæ. Vlpianus lib. 43. dig. de fonte deducendo. l. j. Cisterna, inquit, nõ habet perpetuam causam, nec uiuam aquam. Sed si uinum condatur in conceptaculo cisternæ simili, cisterna quoque per translationem potest appellari. Vlpianus lib. 47. de furtis. l. uulgaris. Et quidem, inquit, si cisterna uini sit.

CITREAE mensæ, id est, ex citri materia, celebratur apud autores, & fuerunt in tanto precio, ut cum aliquando uiri obiecissent foeminis nimios sumptus, quos in coemendis margaritis faciebant: & uos, inquit, mensis citreis utimini. Sed cum apud omnes constet, citrum arborum & mala citrea esse quæ postea coepta sunt cognominari mala rancia, quorum materia neq; firma neq; odorata, neque quicquam habens quod laudabile sit, suspicor aliquid erroris subesse circa has arbores iam inde ex antiquitate contractum, ut citrum uidelicet pro cedro accipiatur, hoc est, alerze, cum praesertim arbor illa syluestris sit, copioseq; proueniat in monte Atlante. Vnde Martialis de mensa citrea dixit: Accipe felices Atlantia munera syluas. Idem aliubi: Cum possint Libycas sustinuisse trabes. Paulus libro 19. digestorum, de actione empti & uenditi. l. si sterilis. Veluti si menses quasi citreas emat, quæ non sint.

CLANDESTINVS, na, num, à clam particula deriuatur, notamq; habet significationem, neque ob aliam causam hoc in loco posuimus, nisi quod uulgò accentu barbaro ab omnibus profertur, hoc est accentu in antepenultima, cum penultimam habeat longam, & iuxta regulas latinae linguae in eadem accentus debeat collocari. Quod uero penultima sit longa, probatur carmine Manilij in primo Astronomicôn dicentis: Et clandestinis surgentia fraudibus arma. Silius quoq; Italicus in libris Punicorum: Ceu clandestino traheretur foedere bellum.

CLAVVS in ueste erat uerruca ex auro, uel ex cocco, aut alijs coloribus uesti intertexta, ad ipsius uestis splendorem

dorem adhibita . Quintilianus libro octauo: Vt affert, inquit, lumen clauus purpuræ solo insertus. Hinc & latyclauij & angustyclauij dicebatur ab antiquioribus, qui poterat huiusmodi genere uestium uti . Varro de lingua Latina: Si quis, inquit, tunicam ita consuat, ut altera plaga sit angustis clauis, altera latis, utraque pars carebit analogia. Suetonius in Augusto: Vsus est togis neque restrictis neque fufis, clauo neque lato, neque angusto. Vlpianus libr. 34. de auro & arg. lega. l. cum aurum. Clauus aurei & purpuræ pars sunt uestimentorum.

CLAVVS morbus est in similitudinem tuberculi coloris albi : fit in plantis digitisq; pedum maxime. Celsus libro quinto de clauo eiusq; curatione multa ponit: Clauus, inquit, nonnunquam etiam alibi, sed in pedibus maxime nascitur, sed præcipue ex contuso: à Græcis helos dicitur, ut apud Galenum libro decimo & undecimo, de medicina simplici. Hoc morbo periit Silius Italicus, ut auctor est Plinius Cæcilius in epistolis . Vlpianus libro 21. titulo de ædili. edicto. l. qui clauum. Qui clauum, inquit, habet, morbosus est.

CLIVOSA dicuntur loca in sublimi clementer surgentia, nam cliuus est montis latus. Vnde decliuus ex monte descendens, accliuus ad montem ascendens. Virgil. primo Georg. Cliuosi tramitis undam Elicit . Et Iuuenalis: Cliuosa ueheris dum per monumenta Latine. Vlpianus libro 43. titulo, ne quid in loco. l. prætor. Via cum plana fuerit, si cliuosa fiat.

CLOACA alueus est per mediam urbem in quem latrinarum sordes confluunt. Itaque latrinæ sunt quemad-

modum Hispani dicunt, priuatæ : dictæ ab eo quod lateant, Cicerone autore. Cloacæ uero sunt publicæ, quod eleganter Columella uno uersu expressit, dicens: Immundis quæcunque uomit latrina cloacis. id est, quod ex foricis priuatis sordes confluunt in cloacas publicas, & inde emittuntur extra urbem. Vnde Iuena. de Tiberino pisce dixit: Pinguis torrente cloaca. Vlpianus libro 43. de cloacis. l. 1. Cloaca est, inquit, locus cõcauus, per quem colluies quædam fluat. Inde cloacarius qui cloacæ curã habet. Vlpianus libro septimo de usufructu, & quemadmodum quis utatur. l. si pendentes. Si quid, inquit, cloacarij nomine debeatur.

COALLVERE est per alluionem aliquid augere. Pomponius libro 41. titulo de acquirendo. l. ergo. Paulatin aliquid coalluendo locum eminentem supra alueum fecit, & eum alluendo auxit.

COCCVM, est granum quod in quisquilia inuenitur frutice, grana Hispani appellant, unde purpura adulteratur. Plinius libro nono: Coccum Galatiæ rubens granum, aut circa Emeritam Hispaniæ in laude est. Idem libro 16. Quercus dotes ilex solo prouocat cocco. Granum hoc, primoq; ceu scapus fruticis parue aquisfoliæ ilicis. cusculum uocant: pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donat. Vlpianus libro 32. digestorum, qui est de legatis tertius. l. si cui. Purpura, inquit, & coccum quia nihil natiui coloris sunt, contineri arbitror. Quod Accursius exponens nescio quas nugas affert: Coccum, inquit, bis tinctum in constructione tabernaculi erat quidam pannus sericeus duorum colorum, & uidetur

detur extra uiridis, & intra ruber.

COELIACI dicuntur fluxu uentris laborantes, qui à Latinis aluini dicuntur. Nam coelia Græcè, Latinè interpretatur aluus. Consistit autem morbus ille in uentri- culi porta, quæ à Græcis piluros dicitur. ex Cornelio Cel- so lib. quarto. Iurisconsultus in tit. de ædilitio edicto.

COEMITERIVM interpretatur dormitorium, dictum à cœmomæ quod est dormio, non cimiterium quemadmodum uulgus nunc loquitur. Conditoria uero siue sepulchreta mortuorū in nostra religione dicuntur cœmiteria, id est, dormitoria, quoniam propter spem re- surrectionis, mortuos consuevit dormientes appellare, & eosdem dormire in domino.

COENACVLVM, inquit Valla, & si formam di- minutiui habet, diminutiuum non est, neque est locus in quo cœnatur tantum, sed superior domus contignatio. Fe- stus: Cœnacula dicuntur ad quæ scalis ascenditur. Liuius libro 39. ab urbe cond. Cœnaculum super ædes datum est scalis ferentibus. Paulus lib. 43. dig. tit. uti possidetis. l. si duo. Sed si supra ædes quas possideo, cœnaculum sit. & ibidem sepius. Item in titulo de ijs qui eiecerunt aut effu- derint, sepiissime.

COETVS, conuentus est siue congregatio, à coëun- do dictus. Virgilius primo Aeneid. Et coetu cinxere po- lum. Vnde in decre. distinctione decimaquinta. Qui cœ- tum fecerit, ut inquit Seneca in declamationibus, capita- le est. id est, dignus morte.

COLLEGIVM, ut scribit Neratius Priscus titu. de uerborum significa. l. Neratius. à tribus fieri potest,

quum plures uideantur in collegio cōtineri. Sed cum duo tantum sint consules, atque alter alterum collegam appellat, nonne dicemus collegium consulum? quandoquidem collega & collegiū coniugata sunt. Numa Pompilius instituit collegium tibicinum, aurificum, architectorum, tinctorum, coriariorum, fabrorum, & figulorum. Erit itaque collegium illorum qui sunt eiusdem ordinis & professionis: ut Papin. libro 27. titulo de excusationibus. l. qui in collegio pistorū sunt, à tutela excusantur. Item lib. 47. dig. de collegijs illicitis, sæpe.

COLLUDERE, in fraudē tertij est cōuenire. Unde est collusio dictum, quòd simul ludant, id est, illudant tertiū: quod in libris dig. sæpe legitur. Est præterea titulus de collusionem detegenda.

COLVM niuarium, instrumentum erat ad percolandum aquam siue uinum ex niuibus, eratq; colum illud aut ex uiminibus, ut apud Virgilium in secundo Georgicorum: Tu spisso uimine quallos Cola q; prælorum fumosis diripe tectis. aut ex sacco cilicino, siue lineo: ut Martia. in disticho cuius index est, Saccus niuarius: Attenuare niues norunt & lintea nostra. Frigidior colo non salit unda tuo. Aut erat ex argento: ut Pomponius de auro & argento lega. l. in argento. In argento, inquit, potorio, utrum id duntaxat sit in quo bibi possit, an etiam id quod ad præparationem bibendi comparatum est, ueluti colum niuarium & urceoli. pro quo mendose legitur, columnarium, nihili uerbum. Ex Martiale poëta, in disticho cuius titulus est, Colum niuarium: Setinos mox neo nostra niue frange trientes. Sed de hoc in obseruationibus

nibus

nibus nostris plura.

COMES cum sit nomen ad aliquid dictum, referturq; ad ducem, quod utrunque nomen est honoris, aliquando tamen dicitur absolute. ut apud Horatium in primo Sermonum. Hospitio modico rhetor comes Heliodorus. Comitatus uero dignitas multiplex fuit, puta comes consistorij, comes largitionum, comes sacri palatij, comes rerum priuatarum, comes prouinciæ, comes orientis, comes scholarũ, de quibus cum alijs in locis, tum in Codice Iustiniani multa leges.

COMITIA dicebantur apud Romanos, conuentus populi: dicta à coëundo, hoc est conueniendo in unum locum ad suffragia ferenda, aut aliquid aliud faciendum. Fuerunt autem comitia calata, quæ rursus in centuriata & curiata diuidebantur, quemadmodum suprâ diximus, in uerbo calata comitia.

COMMEATVS duo significat, nam omnia quæ ad uictum publicum pertinent, commeatus nomine continentur. Sallustius in Catilina: Commeatus abundè, municipia atque coloniæ patebunt. Est præterea cõmeatus facultas quæ datur militi abeundi ex exercitu ad præscriptum tempus. Festus: Commeare, inquit, est ultro citroq; ire: unde commeatus dicitur tempus quo ire & redire quis possit. Liuius libro 21. ab urbe condita, de Hannibale milites suos post expugnatam Saguntum alloquente: Si quis, inquit, uestrũ suos uisere uult, commeatum do. Idem libro uigesimosecundo: Magna pars militum sine commeatibus dilabebatur. Marcellus libro 48. digestoꝝum, titulo de poenis. l. relegati. Commeatum, inquit, re-

meatum'ue darem. Item de re militari.l. j. & .l. deserto-
rem. Item ad municipales.l. quoties. & .l. titius.

COMMEATALIS miles, dicitur qui in stipendij
partem accipit alimenta ex commeatu, id est, ex alimen-
to publico: nam, quemadmodum diximus, commeatus in
priori significatione accipitur pro cibarijs atque alimen-
tis exercitus. Iustinianus in titulo de præfecto prætorio
Aphricæ. l. quas deo. Nullum audeant duces uel tribuni
commeatalem de ipsis dimittere, ne dum sibi lucrum stu-
dent conficere, incustoditas nostras relinquunt prouin-
cias. & infra: Non de commeatibus militum, aut de eo-
rum stipendijs lucrum facere.

COMMENTVM, ti, est fictio, ab eo quod est com-
miniscor comminisceris. Terentius in Andria: Ipsis com-
mentum placet. Virgilius in secundo Aeneidos: Timidi
commenta retexit Naupliades animi. Papinianus libro
48. digestorum. l. miles. Socer cum nurrum adulterij accu-
saturum se libellis præfidi datis testatus fuisset, maluit
ab accusatione desistere, & lucrum ex dote magis pete-
re: quæritur, an eiusmodi commentum eius admitti existi-
mes? Accursius pro commento, commeatum legit. Item
Marcellus libro 49. digestorum. titulo de iure fisci. l. res
quæ. Dignum fuisse puniri pro tam turpi tamq; inuidio-
so commento. hic Accursius pro uoluntate inspecta ex-
ponit. Item Vlpianus titu. de rebus eorū. l. quamuis. Tam
callidum cōmentum in exemplum coërcere debeat.

COMMENTARIENSIS ab Asconio Pediano is
dicitur qui præest à commentarijs, id est, libris & ratio-
nibus publicis. Hierony. in secundo Regum, cap. octauo:

Iosaphat

Iosaphath autem præerat à commētarijs. Paulus lib. 49. dig. de iure fisci. l. in fraudem. Ea, inquit, manu commēnariensis annotanda sunt. Neque dictus est quia acta ei cōmittuntur, ut ait Accursius. Aliàs pro carceris custode accipitur, ut C. de custod. reo. l. ad commentarienses.

COMMITTERE inter alia significat etiam pugnam conferere: ut apud Lucanum in primo: Exiguū dominos commisit asylum. & Martialis: Victores cōmitte Venus. Iurisconsultus lib. 9. dig. ti. si quadrupes pauperiē. l. 1. Cum arietes, inquit, & boues commisissent, & alter alterum occiderit. subaudiendum est enim pugnam.

COMMUNE pro repub. ut uulgò dicitur communitas. Ouidius 12. Metamorph. Gentisq; simul commune Pelasgæ. Horatius 2. Carm. Priuatus illis census erat magnum commune. Cicero tertio in Verrem: Quomodo iste commune miliadum uexauit. Scauola lib. 46. tit. de appellat. l. Imperator Alexander communi &c.

COMPENDIUM, in uia est contractio quædam, & breuitas, quàm maxima esse potest, sicut econtrario dispendium uia per ambages. Modestinus lib. 50. digest. tit. de legationibus. l. eundem. Itineris, inquit, compendium subeat. & per translationem tit. de administratione. l. Titium. Vtrum compedium negocij, an usuras præstare debeat &c.

COMPETENTER, pro eo quod est mediocriter & conuenienter, & competentia pro ipsa mediocritate & conuenientia. Gellius lib. 1. Omnium membrorū inter se competentia. Idem lib. 13. Plures simul ad eandē competentiam nasci non queunt. Martianus: Memoratum arbi

E

tror competenter quæ sint fastigia literarum. Iurisconsultus ti. sol. mat. l. si cū patri & filiæ cōpetenter cōsulatur.

COMPILARE, est factō impetu in quempiã grasari, quod proprie latronum est. Horatius primo Serm. Serui ne te compilent. id est, te adorti trucidēt. Aliquādo accipitur pro eo quod est aliorum scripta & inuenta furari: ut idem in eodem, Ne Crispini scrinia lippi Compilasse putes. Macrobius lib. 1. Saturn. Possē pluribus edocere, quantum se mutuo compilarint bibliothecæ ueteris autores. Paul. lib. 48. tit. ad leg. Iuliam pecul. l. sacrilegi. Sunt, inquit, sacrilegi qui publica sacra compilauerint.

COMPINGERE, est res diuersas in unum coagmētare atq; conglutinare. Vnde est illud Iob cap. 10. Hieronymo interprete: Ossibus & neruis compegisti me. Celsus lib. 6. Tenuissimis minutissimisq; ossiculis caput compingeret. Paulus lib. 46. dig. de solutionib. l. qui res. Si nauem, inquit, eisdem tabulis compegerit.

CONCAMERATIO, est structura fornicata siue testudinea: nam camera est fornix siue testudo, unde concamerare est camerã struere. Plinius lib. 34. Dinocrates Alexandri architectus Archinoēs templum cōcamerare instituerat. Vitruuius lib. 2. Neq; paries, inquit, concamerationes recipit. Idē lib. 6. Si hypogea concamerationesq; instituerentur. Labeo lib. 32. dig. de legat. iij. l. si cui ædes. Aliquod, inquit, conclaue, quod supra concamerationem.

CONCLAVE, quid sit omnes norunt: nam est in domo locus secretior. sed ideo posuimus hoc in loco, quia in proferendo accentu pleriq; omnes peccant: cum enim in penultima collocari debeat, in tertia à fine ponunt. Ho-

ratius

ratius 2. Serm. Currere per totum pavidum conclaue. Clauis namq; primam producit. Vlpia. lib. 25. titu. de uentre inspici. l. 1. In quo, inquit, conclaui mulier paritura erit. Item Neratius lib. 39. dig. tit. de damno infe. l. quod Cornelius. Conclaue, inquit, binarum ædium.

CONCINNARE, inquit Festus, est apte componere: nam cinus, ut ait, mixtio est. Plinius lib. 14. Cato iubet uina concinnari ad cinnum. Inde cōcinnatorius, a, um, res ad concinnandum apta. Paulus lib. 33. dig. tit. de penu legata. l. instrumentum. Vasa, inquit, concinnatoria in instrumento non continentur.

CONDITURA, est illud quod ferculis alijsq; esculentis concinnandi condiendiue gratia solet adhiberi. Apud Columellam lib. 3. de re rust. caput est de oliuarū conditura. Vlpianus lib. 33. dig. de tritico & uino leg. l. si quis. Quod potius, inquit, condituræ loco fuit.

CONGIARIUM, sportula erat quæ diurni cibi nomine comitibus, anteambulonibus, affeclis, stipatoribusq; suis potentiores ciues distribuebant: dictum à congio uini mensura sextarios sex capiente. Plinius lib. 14. Tribus cōgijs epotis uno impetu. hinc cōgiarium. Martialis: Centum miselli iam ualete quadrantes Anteambulonis congiam lassum. Paulus lib. 33. de fundo instru. l. tabernæ. Urna, inquit, æræ & congiam & sextaria.

CONTIGNATIO, est trabium coassatio ad tabulata coenaculaq; cōstruenda. Plin. lib. 35. Sesquipedalis paries non amplius qui unam contignationem sustinet. Liuius lib. 21. ab urbe cond. Bouem in tertiam contignationem sua sponte scandisse refert. Papinianus lib. 8. de seruitut.

urb. prædio. l. bimas quis. Bimas, inquit, quis ædes habebat una contignatione tectas.

C O N T I N E N S plerunq; pro continuus, hoc est, continuatus accipitur. Cicero primo Tusc. quæst. Continentem orationem audire malo. Celsus lib. 3. Et multo magis si continentibus febres sine remissione sunt. Triphonius lib. 27. de excusationibus. l. Titius. Testamento, inquit, Romæ concepto ut in continentibus. Item Vlpia. lib. 39. de aqua pluuiali arc. l. 1. Noceat loco qui est intra continentia ædificia. Paul. de uerborum significat. l. urbis. Romæ, inquit, continentibus ædificijs.

C O N T U R B O, as, præter illum significatum quem habet in promptu, significat etiam decoquere, siue fidem frangere, nec creditori uelle aut posse soluere. Martialis: Conturbabit Atlas & non erit uncia cælo. Decidat tecum qua pater ipse deum. Iuuenalis: Sic pedo conturbat, Matho deficit, exitus hic est. Alphenus lib. 11. in tit. de in re uerso. l. quidam fundum. Postea, inquit, conturbauerat qui boues uendiderat. Idem de institoria act. l. quicumq;. Si quis pistor seruum suum solitus fuit ad certum mittere locum ad panem uendendum, deinde conturbauerit. Accursius, id est, non fecit quod conuenit, exponit.

C O R B I S, textum est uimineum, quod Græcè, ut Priscianus ait, cophinus appellatur, sed proprie corbis est quo messes excipiuntur. Varro de lingua latina: Corbis, inquit, dicta ab eo quod spicæ aliudue quid eo corruerat. Sed cum grammaticis sub genere foeminino relinquatur. Seruius in primo Georg. autoritate Ciceronis sub foeminino proferendum esse dicit, qui dixit messoria se
corbe

corbe cōtextit. Vlpia. lib. 33. dig. de fundo instr. l. instrumēta. Instrumenta, inquit, cogendi fructus, quemadmoū torcularia, corbes, falces messoriae, falces foenariae.

CORINTHIVM æs, & uasa corinthia, ab ære corinthio dicta, quod Corintho urbe Achaiae Romanis euersa & incensa, ex uarijs sit metallis conflatum. Plinius de ære corinthio: Casus inquit, hoc miscuit, Corintho cum caperetur incensa. Sed autor ostendit opifices nobiles corinthiorum uasorum Corinthi excidium præcessisse. Martialis: Consuluit nares an olerent æra Corinthon. Suetonius in Augusto: Propter uasa, inquit, corinthia inter proscriptos curasse referendos. Iabolenus Priscus, de legat. iij. l. hæres. Cui Corinthia inquit, uasa legata essent, & sequitur: Proculus uero recte ait, si æneae quidem sint abaces: si autem corinthiae, nõ deberi. Accursius corinthiae, id est, de uili materia, puta palea uel herba palustri exponit, putans preciosiora esse uasa ænea, quàm uasa corinthia: atq; ita lectionem cum sensu perturbat. Erit igitur ordo & literæ sensus talis: Proculus uero recte ait, subaudi abaces deberi, quia uasa corinthia erant in tanto precio, ut una libra permutaretur aliquãdo quingentis. Aequitas itaq; legis in hoc consistit, quod abaces ex uiliori materia debentur, ex preciosiori tamen non debentur.

CORPV S pro collegio à Iurisconsultis nõnunquam accipitur, ut Calistratus lib. 27. de excusat. l. non tantum. Non omnia, inquit, corpora uel collegia uacuationem tutelarum habent. Item Pomponius lib. 41. tit. de usucapionibus. l. rerum. Corporum, inquit, tria genera. Iustia

nianus quoque Codice de legibus & constitutionibus. l. que ex relationibus. Quibuslibet corporibus, inquit, aut legatis.

CORRADERE pecunias, est undecunq; illas, eruscare atq; conquirere. Terentius in Adelph. Minas decē corradet alicunde. Idem in Phormione: Munus hoc ei corraditur. Vlpianus tit. de bonis damnatorum. l. diuus. Plerunque, inquit, corrasas pecunias Præsides ad fiscum transmiserunt.

CORRIVALES, dicuntur qui ex eodem riuo simul aquantur, & per translationem, qui eandem amicam habent communem. Vlpianus lib. 43. de aqua æsti. l. j. Corriuales, inquit, id est, qui per eundem riuum aquã deducunt.

COTIDIE per c, & non quotidie per q, debere scribi Quintil. est autor lib. 1. de Orator. instit. Frigidiora, inquit, his alia, ut, quicquid, c, quartã haberet: & quotidie, non cotidie. uerũ hæc iam inter ineptias euauerũt. Frigida esse & inter ineptias numerat Quintil. quod quotidie per q, literam debeat scribi. Victorinus quoq; in lib. de orthographia cotidie per c, literam debere scribi his uerbis ostendit: Quamuis, inquit, coccus à coquendo, & cotidie à quoto & die deriuata sint, per c, non per q, scribenda sunt. Adnotarunt & hoc Angel. Politianus, & Laurent. Abstemius, & Ludouicus Bonogninus in adnotationibus suis.

COTORIA, æ, uena est unde cotes excindũtur, sicut Sulphuraria, unde sulphur eruitur, Stypteria unde alumen. Alphenus lib. 39. de publican. & uectigal. l. Cæsar
cum

cum insulae Cretae cotorias locaret, legem dixerat.

CRETAE FODINA, dicta est unde creta effoditur. Sed cum multa sint Cretae genera, cymolia, sarda, umbrica, saxea, argentaria, figula: de cymolia creta intelligendum est dixisse Iurisconsultum lib. 27. dig. tit. de reb. eorum qui. l. sed si. Cretae fodinas, inquit, uel argenti fodinas, uel aliud simile. Caius lib. 39. de publicanis & uectig. l. sed & ij. Est autem creta cymolia qua utuntur in lanificio pannarij, ad lanae duriciem molliendam.

CRINALE, ornamentum capitis est ad fingendum capillos ne turbentur euagenturq;. Ouid. iij. Metamor. Nec torques collo, nec habens crinale capillos. Idem in 5. Curuum crinale capillos. Virg. Aeneid. ii. Pro crinali auro pro longae tegmine palla. Vlpia. lib. 34. de auro & argento leg. l. argumento. Fasciae, inquit, crinales pedulesq;. Philippus Beroaldus non legit crinales, sed fasciae crurales pedulesq;: quasi fasciae sint crurum pedumq; munita quaedam.

CUCUMA, quid sit nondum liquet mihi, neq; enim ego is sum, qui incognita pro cognitis habeam. Angelus Politianus obseruationem fecit de cucuma, sed quid ea esset non ostendit. Nam cum dicit Martialis ad Torquatum, Cucumam fecit Otacilius. uidetur esse genus aedificij tugurij pauperis. Ambrosius in uita beatæ Agnes pro uase quodam aereo uidetur posuisse: Dij, inquit, tui aerei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt. Vnde cucumelam inter uasa posuit libro octauo digest. Vlpianus, titulo si seruitus. l. si quando. Seius inquit, sylvam seuisset, in qua labra & crateras & cucumelas positas haberet.

Pro genere uerberis cuiusdam posuit Martianus lib. 24. ad legem Corneliam de sicarijs. l. j. Si claua, inquit, percussisset, aut cucuma. Petronius arbiter pro fornace uidetur posuisse.

CULLEVS, uter est ex corio bouis, capiens uiginti amphoras. Priscianus de ponderibus & mēsuris: Culleus hac maior nulla est mensura liquoris. Plinius lib. 14. Septenos culleos singula iugera musti. Vlpia. lib. 33. dig. de fundo instructo. l. quæsitum. Cuppæ, inquit, & cullei. Itē Scæuola eodem lib. tit. de annuis legatis. l. legatum. Vini, inquit, falerni quod domi nasceretur quotannis binos culleos. Est præterea culleus mensura frumentaria tantundem capiens. Scæuola, lib. 13. dig. tit. de pignoratitia actione. l. ultima. Pecuniam sub pignore culleorum accepit. Est præterea culleus publica paricidarum pœna ex lege Pompeia. de paricidis. Hinc Iuuenalis de Nerone paricida: Cuius supplicio non debuit una parari Simia, nec serpens unus, nec culleus unus.

CUPPA & cuppula, uasa sunt uinaria, hoc est, in quibus uina conduntur. Nonius Marcellus de generibus uasorum cuppas ponit & tinas. Vlpianus de fundo instructo. l. instrumenta. ubi cuppas exponit uasa uinaria lapidea, uel de terra facta, cum illa sint dolia, cuppæ uero ex lignis constant. Item de legatis tertio. l. cuius. Vasa, inquit, uinaria: id est, cuppæ & dolia, quæ in cella defixa sunt. Inde cuppula parua cuppa, ut de tritico & uino legato. l. si cui. In cuppis, inquit, siue cuppulis.

D A C T Y

D

DACTYLOTHECA interpretatur annulorum repositorium: nam dactylus digitus, & annulus interpretatur, & theca repositorium. Plinius libro 37. Dactylothecā primus omnium habuit Romæ priuignus Syllæ Scaurus. Martialis: Dactylothecam, inquit, non habet. Pau. lib. 32. de lega. tertio. l. argento. Annulis legatis dactylothecæ non cedunt, atq; ibidem. Iterum in dactylotheca, inquit, legata.

DAMNO damnas, præter illam notam significationem significat etiam obligare, ut Virgi. in Bucō. Damnabis tu quoque uotis. titu. de diuortijs. l. si filius. Dammandū, inquit, eum quanti mulier litē iurauerit. Itē de lega. j. l. cum filio. Heredem, inquit, mihi dare damnauerit. Hinc sæpe legitur damnatus pro obligatus. nam mēdum est ubicunque legitur damnas nihili uerbum, cum legi debeat damnatus. ut apud Horatium secundo Sermonū: Gladiatorum dare centum damnati populo paria.

DAPHNENSIS lucus, nemus est suburbanum Antiochiæ epidaphne, id est, ad Daphnem positæ: id est lauretū, quod decē mille passuū ambitu patet in Syria curua, quo in loco Antiochensium conuentus agitabatur. ex Strabone. fuit autē hic lucus à Cneo Pompeio magno cōsecratus, Eusebio autore. Est quoque Antiochiæ porta Daphnitica, de qua Hierony. in uita Ignatij: Reliquiæ, inquit, corporis eius Antiochiæ iacent extra portam Daphniticam in cœmiterio. Iustini. libro Codicis undecimo, de cupressis luco daphnensis. l. Si quis autem daphnensis luci in Syria arborem amputauerit.

E s

DARDANARIUS, dicitur qui imitatur Dardanum quendam hominem sceleratum, de quo Sidonius libro quinto: Omnia in Dardano crimina simul execrantur. ab hoc Columella dixit in horto: Dardaniæ ueniant artes. Dardanarij quoque dicuntur propolæ, qui omnia præemunt, ut postea carius uendant. Cicero contra Pisonem: Panis tibi de cuppa atque propola. Plautus in Dardanarij præpropera emptione: Flagellabat, inquit, annonam. Vlpianus libro 47. de extraordinarijs crimini. l. annonam. Annonam uexare dardanarij solent. Item de pœnis. l. in dardanarios &c.

DECEDERE, contrarium est ei quod est succedere. ut si dixeris: Appius Claudius successit in prouincia Ciceroni, & Cicero decessit Appio. Vnde dicti sunt successores & decessores. Vlpianus libro 48. digest. ad legem Iuliam maiestatis. l. qui ue. Qui ue, inquit, de prouincia cum ei successum esset, non discessit.

DECIDO decidis, est cum creditore super debito transigere. Cicero tertia in Verrem: Nisi cum muliere, inquit, decideretur. Idem quarta in eundem: Cū reo transigat, cum accusatore decidat. Idem in quinta: Qui septingentis decidere noluisset, mille promisit. Plinius libro septimo: Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non queat felix. Martialis: Conturbabit Atlas, & non erit uncia cœlo. Decidat tecum quæ pater ipse deum. Scæuola libro 26. de administra. & periculo tutorum. l. cum hereditas. Cum plerisque, inquit, creditoribus ita decidit. & infra: Cum plerisque creditoribus ita deciderunt.

DECISIO, onis, ab eo quod est decido idis, in superiori significatione ut sit decisio idem quod transactio. Cicero de provincijs consularibus: Cum tyranno, inquit, decisiones & direptiones. Ambrosius ad Titianũ: Promptior esto decisioni cuius & spes potior & fructus est. Paulus libro 35. ad legem Falcidiam. l. si hæres. Si hæres, inquit, cum creditoribus deciderit, ne solidum solueret, & ob eam decisionem factum sit ut aliquid retineret.

DECOCTORES, dicuntur qui cum non sint soluendo, uertunt solum atq; aufugiunt. unde Catullus: Decoctoris amica formiani. & Valerius de uarietate casuum: Postea inopia turpem decoctoris superlationẽ. Seneca libr. quinto de beneficijs: Quomodo fœnerator quosdam debitores non appellat, quos scit decoxisse. Iustinianus lib. decimo de decurionibus. l. Quilibet principalium uel decurionum decoctor pecunie publicæ si fraudulentus. Hic decoctorem uidetur posuisse non tam pro eo, qui cum soluendo nõ sit, fidem publicam frangit, quàm pro eo qui depeculatus est pecuniam publicam. in quo significatu accepit Martialis, cũ ait: Nihil colonus uillicusq; decoxit. hoc est defraudauit atq; interceptit. Accursius nõ intelligens quid esset decoctor, officij nomen esse dixit.

DECURIONES, in colonijs & municipijs dicuntur qui Romæ Senatores appellantur: dicti à numero equitum quibus in militia præerant. Autores sunt Nonius Marcellus, & Festus Pompeius: dignitas uero ipsa, Decurionatus dicitur. de officio decurionum & de illorum dignitate, lege in libris digestorum titulum, ad municipales. l. quoties. & l. libertus. Item de decretis. l. ambi

tiosa. Omnino decurionum officium est pecuniam publicam habere, tractare, & exigere.

DEDITITII serui, dicuntur qui ex obsidione se dediderunt in potestatem uictoris. formam autem dedititionis scribit Liuius libro primo ab urbe condita: Obsessor, inquit, interrogauit: Estis'ne uos legati oratoresq; missi à populo Collatino: ut uos, populumq; Collatinum dederitis? Sumus. Est'ne populus Collatinus in sua potestate? Est. Deditis'ne uos, populumq; Collatinum, urbem, agros, aquam, terminos, delubra, utensilia, diuina, humanaq; omnia in meam Romaniq; populi ditionem? Dedimus. Et ego recipio. De seruis dedititijs Iustinianus in primo Institutionum lib. titu. de libertinis, & quomodo manumissi obtinebāt infimum libertinitatis gradum: quoniam illorum, inquit, pessima conditio est.

DEFINIO & definitio, non diffinio & diffinitio notatum à Ludouico Bonognino, semper legi in Pādectis Florentinis: & serè nunquā aliter legitur in libris uetustissimis, qui reperiuntur scripti etiā in alijs facultatibus.

DEFRUTVM, mustum est quod decoquitur quousque pars tertia relinquatur. Plinius tamen libro 14. Sapa, inquit, fit musto usque ad tertiam mensuræ partem decocto, quod ubi factum ad dimidiam est, defrutum uocamus. Virgilius quarto Georgic. Aut igni pinguia multo Defruta. Vlpianus libro 33. digest. de fundo instructo. l. quæsitum. Vas, inquit, æneum in quo sapa coqueretur, & defrutum fieret. Item de uino & tritico lega. l. qui uinum. Mulsam, inquit, passam, defrutum. Defrutum dictum est quod autore Plinio sit ad dimidias defraudatū:

aut

aut quemadmodum uult Nonius Marcellus, quod ad tertiam redactū sit. Nō quod Accursius hallucinatur, quod de usu sit sublatum, ut quamdiu possit seruetur. quasi sit dictum à fruor, eris.

DEGLABRARE, est delibrare siue cingere, hoc est arborem decorticare: nam glaber proprie dicitur qui leuis est, & pilis caret, sed hic deglabrare pro leuem facere posuit Iurisconsultus Paulus libr. 47. dig. tit. arborū furtim cæsarum. l. cædere. Cingere, inquit, arborem, est deglabrare siue delibrare.

DELATOR, est alicuius criminis denunciator, dummodo ad officium suum non pertineat ea denunciatio. hoc genus hominum odiosum habetur. Martialis de delatoribus: Turba grauis paci placidæq; inimica quieti, Quæ miseris semper sollicitabat opes. Idem: Et delator habet quod dabit exilium. Pro denunciatore tantum posuit Iurisconsultus Papinianus tit. de diuersis. l. intra. Intra quatuor, inquit, annos uacantium bonorum delator. In titulo tamen de iure fisci, propria delatoris significatione utitur saepe.

DELIBRARE, quod est librum, hoc est corticem arbori detrahere. lege supra in uerbo cingere arborem, & in uerbo deglabrare.

DELPHI, orum, ciuitas est Phocidis, ad montis Parnassi radices posita, ubi Apollo solitus erat responsa dare: sed quemadmodum ait Iuena. Nunc cessant oracula Delphis. titu. de censibus.

DELPHICAE mensæ à Delphis urbe Apollini sacra dictæ sunt, & erant ex ære, quas ueteres Cortinas uo-

cabant. Plinius libro 34. Ex ære, inquit, factitauerunt cortinas tripodum nomine delphicas. Cicero sexto in Verrem: Mensas delphicas è marmore. Martial. Argentum atque aurum non simplex delphica portat. Florentinus titulo de supellectili legata. l. id est. Trapezophora, inquit, delphicæ subsellia.

DEMINVO, is, & deminutio, onis, non diminuo & diminutio, ut passim legitur in libris digestorum, debere scribi adnotauit Ludouicus Bonogninus in Pandectis Florentinorum. Est autem capite deminutus, ut ait Festus, qui ciuitate mutatus est, & ex alia familia in aliam adoptatus, & qui in hostium potestatem uenit, & cui aqua & igni interdictum est.

DEMOLIOR demoliris, est illud quod extructum est diruere. Nam moliri est ædificare, cuius contrarium est demoliri. Virgilius primo Aeneid. Moliriq; arcem, & manibus subuoluere saxa. Apud antiquiores demolio is, declinabatur, ut Diomedes testimonio Varronis ostendit, quem citat in libro poëtico: Non demolio, inquit, astra. Et Næuius in corollaria: Hæc demolite, inquit. Vlpianus titu. de usufructu. l. hæres. Antequam usufructu prohibuerit, demolierit. Et demolitus passiuè, ut in titu. de ususcipationibus. l. eum qui.

DENI denæ dena, nomē est diuiduum distributiuum, quale illud bini binæ bina, & similia, cuiusmodi nomina Accursius solitus est exponere in bis tantum, cum re uera significant cuilibet tantum, quod latuit Bartolum. Is enim exponens legem quæ habetur de legatis 3. si quis testamēto Titio & Seio decem dari iusserit. nullam hæc uerba

uerba recipiunt ambiguitatem, ut dena dixisse uideatur qui decem dixit: putauit per dena uiginti intelligi. Ait nanque: Qui reliquit decem, non uidetur relinquere uiginti. Nam cum inter decem & dena illa sit differentia inter oratores obseruata, quod decem numerum simplicem, hoc est, decem unitates significet, dena uero cuilibet decem, erat sensus legis: quod qui Titio & Seio legauit decem, non legauit dena, id est, cuilibet decem, sed decem simpliciter, hoc est, cuilibet quinque. In titulo de uerborum obligatione. l. si ita. Accursius dena pro bis decem interpretatus est. Idem de annuis legatis. l. si legatum. exponens illud, Si legatum fortè sit relictum annua bina tria die, fortè triginta dena per singulos debentur annos. licet nõ fuerit adiectum æquis pensionibus, dena pro decem interpretatus est, cum dena non simpliciter decem, sed per singulos annos decem significet.

DEPECTVS participium est, ab eo quod est depeccor, quod significat turpiter pacisci. unde depeccor apud Apuleium in oratione pro magia: Est, inquit, litiũ depeccor, omnium falsorum commentator. Vlpianus libro tertio de calumniato. l. & generaliter. Hoc, inquit, edicto tenetur qui depeccatus est.

DESERERE proprie militum est, qui relinquunt locum in acie, aut sine commeatu discedunt ex castris: unde est desertor & desertio, de quibus sæpe in libris digestorum, tit. de re militari.

DESIDERO præter illam notam significat etiam deficere. Cæsar in commentarijs: Desiderati sunt, inquit, eo die sagittarij circiter ducenti, id est, defecerunt: hoc

est, interempti sunt. Suetonius in Augusto: Desideravit nonnunquam M. Agrippæ patientiam, & Meccenatis taciturnitatem. Quem locum Eutropius & Sextus Aurelius non intelligentes, decepti huius uerbi ambigua significatione putauerunt, quòd Augustus uoluisset esse æquè patiens atque Agrippa, & taciturnus ut Meccenas: Cum apud Suetoniũ desiderare accipiatur pro deficere illud quod desideramus. In quo sensu accepit Iuriscõsultus in tit. si libertus ingenuus esse dicatur. l. quoties. Siue officium, inquit, desideretur. id est, deficiat in eo qui debet obsequi & obtemperare.

DIÆTA locus est in domo, ubi per ocium uersamur. Papinius in secundo Sylvarum: Vna tamen cunctis procul eminet una diætis. Sidonius Apollinaris in episto. Ex triclinio fit in diætam siue cœnaculum transitus. Iuriconsultus titulo de legatis tertio: Cellarium, inquit, iunctum eidem diætæ. Inde diætarius dictus est seruus siue minister in diætâ deserviens. Meminit Vlpianus in titulo de fundo instructo. l. quæsitum. Est præterea diætarius, qui ex diætâ quippiam furatur, ut Vlpianus in titulo de effractoribus: Simili, inquit, modo & diætarij & saccularij puniuntur. Pro quo mendose legitur detractarij. Idem in titu. de effractoribus. l. saccularij. Qui diætarij, inquit, appellantur: hoc est, qui in aliena cœnacula se dirigunt furandi animo.

DIATHETVM, uidetur genus esse poculi, sicut syntheton siue synthesis. Iuriconsultus ad legem Aquiliam. l. si seruus. Si calicem, inquit, diathetum faciendum dedisti. Iustinianus quoq; lib. 10. l. 1. Artifices, inquit, diathetarij

uarijs et ex
dinarijs cr.
vini b.

thetarij, id est, calices diathetos fabricantes.

DIENSES populi sunt Macedoniae, à Dio colonia dicti. hos Pausanias Diastas appellat, apud quos gymnium certamen agebatur. Paul. lib. ult. in tit. de censib. In Macedonia, inquit, iuris Italici sunt Dienses.

DIFFINDERE diem, & diffissio diei, quid significet, non est in promptu, neq; cur sic dicatur. Gell. lib. 13. iussi, inquit, diem diffindi. Et iterum: In dierum diffissionibus & comperendinationibus. Vlpia. lib. 2. digest. tit. si quis cautionibus. l. non extinguemus. Si quis, inquit, cautionibus in iudicio sistendi causa non obtemperauerit. Si quis, ait, in iudicio se sisti promiserit, & valetudine uel tempestate, uel ui fluminis prohibitus se sistere non potuit, exceptione adiuuatur: nec immeritò. Cum enim in tali promissione praesentia opus sit, quomodo poterit se sistere, qui aduersa valetudine impeditus est? Et ideo etiã lex Duodecim tabularum, si iudex uel alteruter ex litigatoribus morbo fontico impediatur, iubet diem iudicij esse diffissum. Sic enim legitur in Pandectis archetypis Florentinorum, non diffusum: uideturq; significare diem intercisum, siue intercapedimatum atq; dilatum.

DIFFUNDI uina proprie dicuntur, quæ postea quàm defecata sunt, in dolijs conduntur transuasanturq;. Iuuenalis: Ipse capillato diffusum consule potat. Et Horatius: Vina bibes iterum tauro diffusa. Vlpianus lib. 32. de leg. iij. l. cum quaereretur. Nam si uina diffudisset, habiturus usui. Item Proculus lib. 33. de tritico & uino leg. l. cum uinum. Cum uinum, inquit, quod in amphoris seu cadis diffusum est.

F

DIGITVS aquæ, est modulus unde salientes tali mensura censentur. Frontinus de aquæ ductibus: Aquarum moduli aut ad digitorum, aut ad unciarum mensuram redigendi sunt. Est autem digitus sextadecima pars pedis, uncia uero duodecima. Quemadmodum igitur inter unciam & digitum diuersitas, ita & ipsius digiti: nam alius uocatur quadratus, alius rotundus. Hæc Frontinus. Paul. lib. s. dig. de seruitutib. rusti. præd. l. Lucius Titius. Digitum tibi dono aquæ. Accursius per aquæ digitum intelligit quantum fluit per digitum statuae.

DIOECESIS per œ diphthongum in secunda scribitur, & non dioecesis, ut uulgò legitur: neq; accētū in tertia à fine, ut omnes proferunt, sed in penultima. Item dicecetes, non diocetes, pro diceceseos præfecto. Est autē dicecesis gubernatio siue dispositio, & dicecetes gubernator siue procurator. Cicer. in Epist. Ex prouincia Ciliciensi cui scis tres diceceses astaticas attributas esse. Iustinianus tit. de episcopali aud. l. archigerontes & dicecete.

DIPLOMATA, sunt codicilli siue libelli, in quibus beneficia à principibus impetrantur, quales nostro sunt tempore quas appellant bullas: dicta quòd in duplicibus tabellis solite sunt concedi supplicibus. Sueton. in Augusto: In diplomatis libellisq; & epistolis signandis. Idem in Nerone: Diplomata ciuitatibus singulis obtulit. Cice. in Epist. ad T. Appium: Diploma, inquit, statim non est datum. Apud Iurisconsult. accipitur pro itineris festinatione, hoc est, cum per dies singulos duplicia itinera conficiuntur. Venuleius lib. 45. dig. de uerb. oblig. l. cōtinuus. Quibus, inquit, quasi interpretatio quedam inserta est.

is qui

is qui Ephesi daturum se sponderit: ut neq; diploma-
ta, id est, diebus ac noctibus, & omni tempestate cōtem-
pta iter continuare cogatur. Et sequitur: Quòd si diplo-
mate usus, ac felici nauigatione, maturius quàm quisque
peruenerit Ephesum: confestim obligatus est. Modesti-
nus lib. 48. ad legem Corneliam, de falsis. l. falso, inquit, di-
plomate commecauit.

DISPUNGERE siue expungere est transuerso ca-
lamo rationē cancellare. Seneca de breuitate uitæ. Dispū-
ge, inquit, ac recense uitæ tuæ dies. Apuleius de deo Socra-
tis: Si cotidiana eorum dispungas, inuenies multa rationi-
bus prodigè diffusa. Item de uerb. sign. l. cognoscere. Di-
spungere, inquit, est conferre accepta & data, & ex ea
collatione, ut ait Accursius, cancellare quod est redditū.
Hinc est dispunctio, onis, pro ipsa rationis cancellatura,
ut apud Tertul. in Apologetico: Ad utriusq; inquit, me-
riti dispunctionem. Vlpia. lib. 42. dig. tit. de bonis autor.
iud. possid. l. cōplures. An recognitio, inquit, & dispūctio
concedenda sit creditoribus. nam quod in quibusdam co-
dicibus legitur disputatio, pro dispunctio, mendum est.

DISSIDIUM inter uirum & uxorē idem est quod
diuortium, hoc à diuertendo, illud à dissidendo appella-
tum. Terent. in And. Valeant qui inter nos dissidia quæ-
runt. Idem in Ecyra: Nihil mali est quod sit dissidio di-
gnum. Papinius lib. 48. dig. ad leg. Iuliã de adult. l. miles.
Quæro, inquit, an causam dissidij præstitisse uidear.

DISTRABERE, pro eo quod est uendere, aut au-
ctioni exponere. Suetonius in Vespasiano: Coëmendo
quædam tantum ut postea distraheret. Gellius libro 19.

Sicut nunc, inquit, bona uenum distrahuntur. Vlp. in tit. de transactionibus. l. si uni. Si uni, inquit, pluribus ue fundus fuerit distractus. Titulus est præterea lib. 20. dig. de distractione pignorum.

DIVORTIVM, ut paulò ante diximus, idè est propè quod dissidium. hoc dictum ab eo quod uir & uxor dissideant, id est, dissentiant inuicem, illud quod in diuersas partes uertantur. Fiebat autè diuortium per illa uerba quæ sunt apud Plaut. Res tuas tibi habe, quæ mea, redde mihi. Paul. in tit. de uerborum significatione. inter diuortium & repudium hoc interesse dicit, quod repudiari etiam futurum matrimonium potest, non rectè autem sponsa diuertisse dicitur, quod diuortium ex eo dictū est, quod in diuersas partes eunt qui discedunt. Est præterea titulus de diuortijs, lib. 23. dig.

DOLIUM, uas fictile est, uino atq; alijs rebus cõdendis aptissimum. Plin. lib. 13. Mitiores, inquit, plagæ dolijs condunt uina, in fodiuntq;. Cato de re rust. Dolia olearia decẽ habeat. Vlp. lib. 33. dig. de fundo instr. l. instrumẽta. Dolia, inquit, licet de fossa non sint & cuppæ. Idem de auro & argento leg. l. Dolia, inquit, fictilia, quibus terra adiecta est. Inde doliarius, qui facit dolia: & doliarius, a, um; & doliaris, re, ad dolia pertinens. Plinius lib. 3. A figlinis, inquit, doliariorum. Et Paul. de fundo instr. l. tabernæ. Doliaria, inquit, uasa & ancones. Item. l. si uinum. Si doliare, inquit, uinum emetis.

DOLONES, hastæ sunt in quibus tanquam in uaginis latent pugiones: dicti ab eo quod dolus subeat. Virgil. lib. 7. Sauosq; gerunt in bella dolones. Sueton. in Claudio:

Cum do

Cum dolone ac uenatorio cultro præstolantes. Alphenus lib. 9. dig. ad legem Aquil. l. si ex plagis. Flagello, inquit, quod in manu habebat, in quo dolon inerat, uulnerare tabernarium coeperat. ubi mendose pro dolon legitur dolor, neque minus falso Accursij interpretamento locus enarratus.

DONARIA, inquit Valla contra Seruium, non sunt loca in templo ubi dona reponuntur, sed potius ipsa quæ offeruntur dona. Virgil. 3. Georg. Imparibus ductos alta ad donaria currus. Luc. in 9. Neq; eois splendent donaria gemmis. Paul. lib. 49. de re militari. l. qui excubias. donarium pro donatiuo posuit. Item C. de sacrosanct. eccl. l. sancimus. pro dono posuit Iustinia. dicens: uasa uel uestem cæteraq; donaria.

DURACINAE uuae dicuntur, & duracina persica. De uuis duracinis lemma est apud Martialem in disti. de persicis duracinis. Pli. lib. 15. Duracinis, inquit, hæret corpus. Iurisconsultus de uerb. sign. l. qui fundum. Qui fundum, inquit, uendidit, pomumq; excepit, ficus, nuces, & uuas duracinas, duntaxat & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, & quas non uini causa haberemus, quas Græci trozimus appellant. Lege in uerbo trozimos.

E

EDITVS bouis, pro stercore quo in quibusdam regionibus utuntur, dictus ab edēdo, id est, extra. mittendo. Iurisconsultus in titu. de legat. iij. l. ligni appellatione. In quibusdam prouincijs editu bouum ad hanc rem utuntur.

EFFRINGERE, est furādi causa ianuas frangere.

F 3

Terent. in *Adelphis*: Fores effregit, atque irruit in aedes alienas. Inde effractores dicti. Iulius Firmicus: Mercurius, inquit, in arietate octavo ab horoscopo loco effractores facit. Vnde in libris dig. tit. est de effractoribus, siue de ijs qui carcerem effregerunt, siue ijs qui furandi causa ianuas domorum priuatarum inuaserunt.

ELECTRI duo sunt genera, alterum est lachryma defluens ex arbore glessaria, in insulis Germania septentrionalibus, quas Glessarias siue Electrides dicunt, quae deinde congelascens in lapidis duriciem uertitur. Virgil. in *Buc.* Pingua corticibus sudent electra myricæ. A Latinis succinum appellatur: de quo in uerbo succinum. Alterum electri genus est metallicum, idq; duplex, aut cui per artem in auro argenti quinta pars miscetur, aut quod per naturam sic mixtum reperitur. Plinius lib. 33. Vbicunq; inquit, pars quinta argenti portio est in auro, electrum uocatur. Sillius lib. j. *Punicorum*: Electri gemino pallent de semine uenæ. Iustin. in libris *Institutionum*, in tit. qui est de rerum diuis. Si diuersæ, inquit, materiae sint, & ex ijs diuersa species facta sit, ut ex auro & argento electrum. Item de leg. iij. l. *pediculis*. Vasis, inquit, electrinis legatis, nihil interest quantum ea uasa argenti atq; electri habeant, sed utrum argentum electro, an electrum argento cedat. Illud quoq; de leg. j. Si quis putat electri appellatione argenti uel aurichalcum contineri. Accursius nunc dicit esse preciosam materiam quae iungitur argento, nunc genus metalli, nunc genus uasis.

ELENCHVS, lapillus est ex genere margaritarum. Plin. lib. 9. de unionibus, hoc est, grandioribus margaritis loquens:

loquens: Elenchos, inquit, appellat fastigiata longitudine. Et Iuuenalis, de inauribus foeminarum: Auribus extensis grandes comisit elenchos. Paul. in tit. de auro & arg. leg. l. pediculis. Itē cū in aures, in quibus duae margaritae elēchi & smaragdi duo legasset, & postea elēchos detraxisset.

ELOGIUM, est testificatio de aliquo, honoris uel uituperationis causa. Cicer. in primo Tuscul. Quid ipsa monumenta, quid elogia significant. Idem de senectū. In quem illud elogium unicum plurimae consentiunt gentes. Ulpianus lib. 21. de aedilitio edicto. l. aediles aiunt. paululum deflexit significationem cum dicit: Elogium huic edicto subiectum est. De elogio in propria significatione, hoc est pro testimonio, sed in malam partem, Martianus lib. 48. digest. titu. de custodia & exhibitione reorum. l. Diuus Hadrianus. Qui cum eo, inquit, elogio mittuntur, ex integro audiendi sunt. Et infra in eodem tit. in l. Celsi, cuius initium est, Non dubium. Remittat, inquit, illum cum elogio ad eum qui ei prouinciae praest, unde is homo est.

ELUSCO, as, est aliquem altero oculo orbare: nam luscus est qui altero oculo caret, non ut quidam putauerūt, qui lumine adhibito nihil uidet. Ulpia. lib. 13. dig. de conditione triticaria. l. in hac actione. Si quis, inquit, post moram seruum eluscatum dederit. Idem lib. 9. ad leg. Aquil. Iulianus, inquit, scribit Aquilia teneri eum qui eluscauerit in disciplina discipulum. Inde eluscatio, onis, pro eluscandi, hoc est, altero oculo priuandi actione. Nam quod Ulpianus scribit in tit. de aedilitio edi. l. idem Offilius. Eluscationem eam quidam putant ubi homo lumine adhibito

nihil uidet, qui id dixerunt non sunt audiendi, quia nulla freti autoritate id dicunt. Quid enim luscus significet suo in loco uidebis.

EMANSOR, miles, is dicitur, qui extra castra uagatur animo reuertēdi, eoq; distat à desertore, quemadmodum & erro dicitur seruus, qui eo quoque animo errat, ut ad tempus reuertatur, sicut fugitiuus qui non habet animum reuertendi. Modestinus lib. 49. dig. de re militari. leg. desertorem. Emanfor, inquit, est qui diu uagatus ad castra reuertitur.

EMBLEMATATA, sunt quaedam ornāmēta uasorum quæ addi atq; detrabi possunt: dicta ab emballo, quod est impono siue intersero. Plin. lib. 33. Vlysses, inquit, & Diomedes erant in phialæ emblemata. Cicero quoq; in Verrem, emblematum in uasis meminit. Vlpia. in tit. de auro & arg. leg. l. si gemma. Emblemata recte legantur & separantur & præstanda sunt. Et in eodem ti. l. & si, quæ est Pomponij: Ea quæ inaurata sunt non deberi, neq; aurea emblemata. Item Vlpia. lib. 10. tit. ad exhibendum. l. tigni. Si ansam scypho iniunxeris uel emblemata phialæ.

EMERITI, dicuntur milites qui sunt exautorati, hoc est militiæ sacramento soluti, quibusq; iam donatiuum est persolutum: dicti ab eo quod mereri, hoc est, stipendiū facere desierint. Lucan. in primo: Quæ sedes erit emeritis. Modest. de re mil. l. desertorē. Si expleto tēpore militiæ redeat, ueteranus restituatur, et emerita accipiat.

EMERITATA, & Emeritensis colonia, ciuitas est Lusitaniæ nominatissima, Augusta cognominata: nam ut scribit Dion, de uictis Cantabris & Asturibus: Eā urbem
illis

illis qui supra ætatem essent, emeritis, Augustus habitandam concessit. Vnde urbs appellata Emerita Augusta, ex nomine conditorum & Augusti. Pau. libro 50. digestorum, titulo de censibus. An lusitania, inquit, Pacenses & Emeritenses.

EMISENI, populi in Emisena regione Apamena cœles Syriae, ubi & Emisia ciuitas est. de quibus & in eodem titulo de censibus Paulus inquit: Imperator noster Antoninus ciuitatem Emisenorum coloniam iuris Italici fecit.

EMPHYTEOSIS, interpretatur insitio, ab emphyteuo quod est infero siue planto: nam phyton est planta. Et quod in libris iurisconsultorum dicitur emphyteosis, & fundum dari in emphyteosim, proprie dicitur, hoc est in plantationē. Improperie dicitur, de omnibus alijs, puta de area, & quicumque possunt ut ipsi dicunt, recipere meliorationem. Inde deducitur emphyteoticus, & emphyteotecarius.

EMPHRACTA, nauigia dicuntur quæ sunt tecta, à uerbo Græco emphracto quod est tego siue claudo, sicut econtrario aphracta dicuntur quæ non sunt tecta, sed aperta. De quibus Cice. ad Atticum: Nos Rhodiorum aphractis tranquillitates aucupaturi eramus. Vlpianus libro 14. dig. de exercitoria actione. l. j. Quædam, inquit, sunt naues onerariæ, quædam emphractæ. non emphactæ, ut pleriq; omnes codices habent.

EMPLASTRUM, ut inquit Celsus lib. quinto, hoc distat à pastillo, quod emplastrum liquati aliquid accipit: in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore

iunguntur: dictum emplastrum ab emplatto, quod est fingo, siue formo. Caius lib. 41. digest. de acquirendo rerum dominio. l. ideo.

EPIDEMITICI dicuntur hospitiorum metatores in urbe, dicti ab epidemia quod interpretatur in urbem aduentus. Vnde in C. Iustinia. tit. est de epidemiticis et metatis. Lege uerbum metator, siue metatus.

EPISCOPVS, speculator siue explorator interpretatur, dictus ab episcopeo quod est considero. Cicero scribit se episcopum designatum à Pompeio ut oram Campanie maritimam specularetur. Arcadius de muneribus. l. munerum. Episcopi, inquit, qui praesunt pani, et ceteris uenalibus rebus.

EPISTOMIVM, inquit Merula, est foramen per quod aqua defluit ex concha, labro, uel cratere. Varro de re rustica libro tertio: Epistomijs uersis ad unumquemque factum. dictum, inquit, quasi in ore: uel potius ab epistomizo, quod est obturo, ut sit epistomium canalis operculum. Vlpianus libro 19. titulo de actione empti et uenditi. l. fundi. Castella plumbea, opercula puteorum, epistomata. Legitur et epitonium apud Senecam lib. 13. epist. Nisi aqua, inquit, rigentem epitonia fuderint. Et apud Vitruuium lib. 10. saepe in eodem significato ponitur. Interpretatur autem epitonium, ligamentum.

EPITOME, interpretatur breuiarium, id est, ubi res in compendium rediguntur. ut Vlpianus libro 46. de acceptilationibus. l. an inutilis. Epitomatum, inquit, liber Labeonis. Vtroque enim modo declinatur, epitome es, et epitoma atis.

EPULVM, inquit Valla, est conuiuium numerosis ciuibus exhibitum in honorem deorum, aut in ostentationem magnificentiæ, aut in funere parentali. Gellius libro undecimo. Solemni die epulum Ioui libaret, atque ob id sacrificium Senatus in capitolio epularetur. Horatius secundo Sermo. Gladiatorum dare centum Damnati populo paria atq; epulum arbitrio. Arrius Iuriscōsultus de legatis, in quadam lege, cuius initium est, ad munus: Vel si epulum, inquit relictum fuerit.

EREMODICIUM, interpretatur desertio siue solitudo, nam eremus desertum interpretatur, & est eremodicium quando reus damnatur ex eo quod in iudicio non comparuit, quasi desolatum siue desertū sit iudicium propter rei absentiam. Pompo. lib. quarto dig. tit. de minoribus x x v. annis. l. & si. Restitutionem eremodicij præstari debere. pro quo mendose hermocidium.

ERGASTERIUM, interpretatur officina, ubi ab artifice aliquod fit opus. nam ergon est opus siue officium. Vt in codice Iustiniani titulo de episcopis & clericis. l. omnis. Ex ergasterijs, inquit, & tabernis conquirere potuit. Item lib. undecimo de epidemiticis & metatit. l. In qualibet, inquit, ergasteria, quæ mercimonijs deputatur. Papinianus lib. 43. de uia pub. l. Aediles. Vt ante ergasteria nihil proiectum sit.

ERRONES serui dicuntur qui uagantur sine causa, animum tamen habent redeundi ad dominos. Fugitiui tamen qui eo animo fugiunt, ut non redeant. Eo quoq; modo ex proportione habent se desertores & emansores. Arrianus libro 49. de re militari. l. qui cum. Erro, in-

quit, in seruis est ut emansor in militibus. Item libro 21, qui est de ædilitio edicto. l. quis sit fugitiuus. Sed proprie, inquit, erronem sic definimus, non qui fugit, sed qui frequenter sine causa uagatur. Labeo ita definit erronem paruum fugitiuum esse.

ETIAM particula est consentientis, sicut Non, est negantis. Priscianus libro septimo, interroganti, legis et etiam uel non respondemus. Plinius Cæcilius in epistola: Studes inquam? respondit, Etiam. Et illud ex euangelio: Intellexistis hæc omnia? dicunt ei, Etiam. Iurisconsultus de uerborum oblig. l. j. et responderit quidni, etiam. nam utrunq; aduerbium consentientis est.

ETIAMNUM, pro adhuc, apud Plinium et Cornelium Celsum frequenter legimus. Ouidius 13. Metam. Etiamnum libera cælo brachia. id est, adhuc. Idem lib. 14. Spectantem uultus etiamnum cæde madentes. pro adhuc utrobique. Vlpianus, tit. arborum furtim cæsarum. l. Item etiamnum reponi potest.

EUESTIGIO, pro continuo siue statim. Priscia. libro 18. Romani, inquit, euestigio dixerunt, uel quod stans aliquis in eodem uestigio facit: unde statim quoque dicitur: uel quantum tempus est in uno uestigio faciendo, quod est breuissimum. Scaeuola libro tertio de negotijs gestis. l. diuortio facto. Non, inquit, euestigio in officio deliquit. Accursius quid euestigio esset, non intelligens, in principio gestionis exponit.

EXACTA, dicuntur illa quæ sunt perfecta, et ad quæ ultima, ut aiunt, manus imposita est: aliàs exacta sunt quæ iam præterierunt. Virgilius primo Georgico-

rum

rum: Exactum ad mensem pluuia uentisq; carebit. Idem in tertio: Exactis grauidæ cum mensibus errant. Paulus libro 44. titulo de actio. & oblig. l. j. Exactissima, inquit, diligentia. in priori uidelicet significatione.

EXAGGERARE, est accumulare: nam agger aggeris, est terra accumulata. Cæsar in commentario Hispaniensi: Mortes mortibus exaggeraōāt. & per translationem Cic. Nihil est ad exaggerandum orationē accomodatius. Vlpia. tit. de itinere actūq; priuato. l. unde. Aut deprimat, aut exaggeret iter.

EXAUTORARE, est militem sacramento militiæ soluere: quemadmodum ediuerso autorare, est militem sacramento sibi obligare. Plinius Cæcil. in epist. Cæsar excusis probationibus centurionem exautorauit. Seneca in quarto epistolarum: Exautoratus ac liber qui uiuit uita priuata. Vlpianus tit. de ijs qui notantur infamia. l. quod ait. Sed & si eum, inquit, exautorauerit. id est, insignia militaria detraxerit. Quod si per insignia militaria Iulianus intelligit horum insignia, falsum est interpretamentum: nam potest quis exautorari, & non amittere insignia honorum: emeriti nanque exautorātur citra honorum amissionem. Est enim, ut diximus, exautorari, à militia dimitti. Itaq; commodius exposuit Arrianus in titulo de liberali causa. l. qui de libertate. Exautoratus, inquit, id est à militia remotus. In quo significatu accipiendum est in titulo de re militari.

EXCONSUL dicitur qui perfunctus est consulatu, sicut exquæstor qui perfunctus est quæstura. usitatus tamen ille dicitur consularis, hic uero quæstorius. In-

stinianus in proœmio Codicis: Thomam, inquit, quæstor-
rem sacri palatij & exconsulem. non quòd consulatum
dimisit, ut exponit Accursius, sed quòd est perfunctus cõ-
sulatu, ut diximus.

E X E M P T I L I S, e, dicitur illud quod potest eximi
siue detrahi ab alia re. Columella lib. nono de re rustica:
Idcirco sunt exemptiles, ut cum res exigit, à paxillis dedu-
ctæ liberum exitum præbeant. Vlpia. de auro & arg. le-
gato l. argumenta. Lapidés siquidem exemptiles sunt.

E X P U N G E R E, idem est quod suprâ diximus, di-
spungere, hoc est calamo transuerso rationem cancella-
re. Plautus in Cistel. Nunc quod reliquum restat, uolo
persolvere, ut expungatur nomen, ne quid debeam. Per-
sius: Pupillum'ue utinam, quem proximus hæres Impello,
expungã. Hermog. tit. de diuer. & tempor. l. in omnibus.
Rationes, inquit, reipub. subscriptæ & expunctæ.

E X T R I C A R E, est quod intricatum est expedi-
re atq; resolvere, siue enodare. Vlpianus libro nono ad le-
gem Aquiliam. l. si seruus seruum. Si cum margaritas, in-
quit, maritus dedisset in usum extricatas, easq; inuito, uel
in scio uiro perforasset. Margaritæ nanq; non possunt in-
tricari in lineã uel in uestem, nisi perforentur. igitur ex-
tricatas dixit pro solutas, & non perforatas neque in li-
neam redactas.

F

F A L X messoria, est qua frumentum metitur. Falx pu-
tatoria, qua uites aliæq; arbores putantur. Falx fœ-
naria, qua fœnum secatur, quæ dumaria quoque dicitur,
qua etiam spinæ uepresq; cæduntur. Vlpia. de fund. instr.

l. instru

Instrumenta. Falces, inquit. messoria, putatoria.

FAMILIA, tum pro pecunia accipitur rebusq; hæreditarijs, ut in lege duodecim tabularum cuius uerba ponuntur in titulo de uerborum significatione: **Agnatus**, inquit, proximus familiam habeto. id est, hæreditatem. hinc titulus apud Iurisconsultos de familia herciscunda, id est, diuidenda hæreditate. Alias familiæ appellatione famuli & serui propriè continentur: unde & familia dicta est. **Vlpianus** libro 43. de ui & ui. l. 1. **Familiæ**, inquit, appellatione serui cõtinentur. Item **Vlpia.** lib. 21. de ædili. edict. l. ædiles. **Familiæ**, inquit, appellatione omnes qui in seruitio sunt, cõtinètur, etiã liberi. Hinc patres familiãs et familiarũ dicti. & dicitur familiãs in genitiuo casu, quod apud antiquiores nomina primæ declinationis in a terminata, as faciebant genitiuũ: ut **Næuius**: Rubens atq; purpleus filij terras. et **Liuius Andronicus**: Escas habemus mentionem. pro terræ atque escæ: neq; habet accētum in ultima, quomodo nunc uulgus loquitur, sed in tertia à fine familiãs, hoc est, in secunda syllaba.

FERRUMINARE, est per eandem materiam conglutinare, quemadmodum ferrum ferro adglutinatur, non interueniente alia materia. **Plautus** in Milite: **Labra** labellis ferruminauit, id est, premendo adglutinauit. **Pomp.** libro 41. de acquirend. rerum domin. l. quicquid: **Quicquid**, inquit, alieno argento ferruminaueris. **Cassius** quoque apud **Paulum**: **Ferruminatio**, inquit, per eandem materiam facit confusionem. lege replumbo, as, & quo differat à ferrumino, as.

FIGLINA, æ, est officina figuli, id est, illius qui fa-

cit uasa fictilia. Plinius lib. septimo: Figlinas, inquit, primus inuenit Choræbus Atheniensis. Idem libro 35. In crudis fictilibus urunt donec figlinum percoquatur. id est, opus figuli in figlina factum. Iurisconsultus de auro & argento legato. l. fundi. Cum in fundo, inquit, figlinas haberet. & in titulo de seruitutibus rusticorum prædiorum, sæpe.

FISCUS, siue fiscina, siue fiscella, textum est ex sparto. Est præterea fiscus, textum in quod oliuæ tritæ immittuntur, ut torculari expressæ exudent oleum cū amurca. Columella libro duodecimo: In trita oliua nouo fisco includitur. Plinius libro 15. Fiscinas olearias spongia tergendas. Vlpianus in titu. locati. l. sed adde. Fiscos, inquit, quibus ad premenda olea utimur. Fiscus ex sparto quoque est saccus in quo numerosiores pecuniæ adseruantur. Iuuenalis: Incremēta domus ærata multus in arca Fiscus. Cicero in Verrem: Fiscos complures cum pecunia. Sed quia principis pecuniæ uectigales ita magnæ sunt ut nequeant loculis aut crumenis minoribus capi, cōsueuerūt de ferri in sparteis fiscis. Inde fiscus pro pecunia publica plerunque accipitur. Iuuenalis: Quicquid conspicuum pulchrumq; ex æquore toto est, Res fisci est ubicunque natat. Vnde apud iurisconsultos titulus est, de iure fisci. & de fiscalibus debitoribus & exactoribus sæpe legimus.

FLAVIUS, cognominatus est Iustinianus Imperator, non quod Flauios deuicit, ut Accursius interpretatur, neque quod capillos habuerit flauos, quod nusquam legitur, sed quod fuerit ex gente Flauia, ex qua fuerunt

Vespa

Vespasianus, Titus, & Domitianus. De quo Iuuenalis:
Dum iam semianimē laceraret Flavius orbem Vltimus.

F O M E N T A, sunt medicamenta, dicta à fouendo, hoc est, calefaciendo & recreando. Ouid. Fomentisq; iu-
uas uulnera nostra tuis. Inde est fomentare, & fomenta-
tio, ut apud consultos iuris de leg. iij. l. si cui. Nec ea qui-
dem quæ fomentationis causa parata sunt.

F O R M A sutoris, est lignum illud quo calcei infor-
mantur. Horat. secundo Serm. Si scalpra & formas non
sutor nautica uela. Vlpianus in tit. ad legem Aquiliam. l.
sed & si. Si forma, inquit, calcei ceruicem percussit. Item
Vlpianus tit. locati. l. item quæritur. Si forma calcei tam
fortiter ceruicem percusserit.

F U G I T I V V S seruus, quo distet ab errone, diximus
in uerbo erro, onis. Definitur autem ab Offilio in tit. de
ædilitio edicto, in hunc modum: Fugitiuus est, qui extra
domini domum, fugæ causa quo se à domino celaret, mā-
sit. Fugitiuarius autem est, ad quem se fugitiuus recepe-
rat: locus quoq; fugitiuarius dicitur, ut apud Varronem
lib. iij. de re rustica. de cochleis: Fugitiuarius, inquit, pa-
randus est illis locus. Papinianus lib. 21. de præscriptis
uerbis. l. si apud. Si apud te, inquit, ego & fugitiuarius
deposuimus.

F U L C I M E N T V M, sustentaculum dictū à fulcien-
do, hoc est, sustentando siue sustinendo. Macrobr. 7. Satur.
Desertum iam fulcimentis suis labitur in ruinam. Apu-
leius in primo de asino: Pede altero fulcimentum quo su-
stinebat repello. Vlpianus de fundo instruc. l. quæsitum.
Proinde, inquit, fulcimenta si qua habeat.

G

FULTURA quoq; idem est quod *fulcimentum*, dictum utrunq; à *fulciendo*, id est, *sustinendo*. Vnde Horat. per translationem dixit in secundo Serm. *Ingens accedat stomacho fultura ruenti*. Et Plinius Cæcilius in Epistol. *Corporis fulturis animus sustinetur*. Vlpianus in tit. si *seruitus uendicetur*. l. *sicuti autem*. Sicuti, inquit, *refectio parietis ad uicinum pertinet, ita & fultura ædificiorum uicini*.

FULLO, onis, est qui uestes polit emaculatq; non quod uulgò persuasum est, *pannarius*, id est, *lanicij artifex*. Martialis: *Non tam sæpe teret lintea fullo tibi*. Fullo *lonicam Nicias Megarensis primus omnium inuenit, ut scribit Plin. 7*. Plautus in *asinaria*: *Non didicisti fullonicam, non mirandum est*. Vlpianus lib. 47. de *furtis*. l. *itaq; fullo*. Fullo, inquit, uel *sarcinator* qui *polienda uel sarcienda uestimenta accipit*. In alia quoq; lege cuius *initiũ est, sed si diuersoria uel fullonica appellantur*.

FUNDVS, est quicquid in solo possidetur, puta *prædium urbanum, prædium rusticum*. Seruius in illud Virg. secundo Georg. *Diues opum uariarum ac latis ocia fundis*. Fundus, inquit, dicitur ex eo quod omnium rerum sit *fundamentum*. Vlpia. tit. de *uerb. signific.* l. *locus, inquit, est, non fundus, sed portio fundi*. Fundus autẽ aliquid *integrum est*. & *infra lege, quæstio*. & *iterũ lege, fundi*. Fundus pro *uasis potoriij fundamẽto, ad cuius similitudinem, inquit Festus, fundus dicitur ager qui planus sit*. Martialis lib. 8. *Hi duo longæuo censentur Nestore fundi*. Paulus lib. 41. de *acquir. rerum domin.* l. *sed si*. Cuiusmodi *poculi fundus ille sit: Scypho, inquit, fundus aut ansa*.

G A R V M

G

GARVM *salsugo* erat ex certis quibusdā piscibus, *G*puta *scombro*, *halece*, *lacerto*, & huiusmodi: utebantur autem eo pro *salsamento* siue *conditura* aliorum ciborum. *Gari* meminerūt poëtae multis in locis. *Plinius*, *Apicius*, *Galenus*, cæteri. *Vlpia*. lib. 33. de *penu leg.* l. qui *penum*. *Garum*, inquit, *amurca*, *mel*. *Accursius* *salsamenti* genus esse dicit, ipsa ueritate coactus, sed quod sit non dicit.

GENIUS, est deus uniuscuiusq; hominis præses, cui nos angeli boni nomē indidimus. *Symmachus* in oratione contra *Christianam religionem*, cui respondit *D. Ambrosius*: *Vt animæ*, inquit, *nascentibus*, ita *populis fatales genij* diuiduntur. De *genio principis* *Persius* poëta: *Dijs igitur genioq; ducis centum paria ob res Egregie gestas induco*. *Vlpia*. lib. 12. de *iureiurando*. l. si duo. Si quis, inquit, iurauerit in re *pecuniaria* per *genium principis*.

GERMANICVS, *Drusi Neronis filius* ex *iuniore Antonia*, *M. Antonij Triumviri* filia à *Tiberio Cæsare* patruo adoptatus fuit, quod ab *Augusto* non alia ratione fuerit adoptatus quàm si ab eo *Germanicus* adoptaretur. ex *Tranquillo*. Et *Iustinianus Imperator* lib. *Institutionum* primo, sic inquit: *Diuis Augustus* non antea *Tiberium* adoptauit, quàm is *Germanicum* adoptauerit, ut protinus adoptione facta incipiat *Germanicus* *Augusti nepos* esse. *Accursius* tanquam de personis ignotis & obscuris loquēs, quendam nomine *Tiberium*, & quendam nomine *Germanicum* appellat, qui quasi non sit *Tiberius* qui successit *Augusto* in principatu, &

Germanicus ille qui præterquã ingenij monumenta quæ adhuc extant, & præterquã quòd Gaium Caligulam genuit, & quòd quæsturam per quinquennium administrauit, & quòd bis consul fuit, quiq; mortuo Augusto cum ab exercitu Cesar salutaretur, Imperium recusauit, atq; de Germania triumphauit, unde illi cognomentum: quiq; ad orientem profectus, Armeniæ regem superauit, Cappadociam in prouinciæ formam redegit, atq; Antiochiæ obiit, agens ætatis annum quartum & trigesimum.

GYMNASIVM, locus est ubi nudi exercentur, maxime in palæstra, quoniã gymnos nudus interpretatur. Manilius lib. 4. Gymnasium præfert uultu, fortesq; palæstras. & per translationem pro schola & literarum exercitio. Iuuenalis: transi Gymnasia atq; audi facinus maioris Abollæ. de excusation. l. sed &. Medicos, inquit, immunes esse à gymnasijs.

GLANS, complura significat, sed significatus deducuntur ab arboris glande, cuius tredecim genera ponit Plin. Iurisconsultus tamen latius diffinit glandis appellationem in tit. qui est de glande legenda. l. prima. Glandis, inquit, nomine omnes fructus continentur. Item de uerborum signific. l. qui uenenum. Item l. sylua.

GLAREA, terra est lapillis permixta, qualis est quæ post effossum terræ tergũ ex scrobibus eruitur. Virgil. 2. Georg. Nam ieiuna quidem cliuosi glareæ ruris. Columella lib. 2. Cum parte dimidia lapides minutos uel glaream repererint, Paul. lib. 30. de aqua pluuiæ arcenda. l. supra iter glareæ iniecta. Item de uia publica. l. j. In uiam terrenam glaream immittere.

GLAY

GLAUCINUM, unguenti genus est, siue ex herba glaucio sic dictum, quod ualet ad oculorū scabritias, siue glaucinum, id est, uiride, quale est quod chirurgi tempestatis nostræ Unguentum apostolorum uocāt. Pompon. tit. de auro & arg. leg. in l. in argento. Unguentis autem legatis, non tantum ea legata uidentur quibus unguimur uoluptatis causa, sed & ualetudinis, qualia sunt conage=na, glaucina, erina, rhodina, murrhia, nardum purum. Conageni unguenti à Congena Syria unde aduehebatur, cognominati, meminit Galen. in 3. decameridon. Crina, unguenta sunt quæ fiunt ex lilio rubenti. Plin. lib. 21. ubi de liliij generibus: Est, inquit, rubēs liliū quod Græci crinon appellant. Rhodina dicta à Rhodo quod est rosa. Per Nardum purum, pisticiū, id est, non adulteratū, intelligit.

GRAMMATOPHYLACIUM, locus est ubi publice literarum monumenta seruantur, à grammatis, hoc est literis, & phylazo seruo. dicitur etiam archion siue archiuum. Vlpia. lib. 48. dig. tit. de pœnis. l. moris. Quo loco, inquit, in publico instrumento deponuntur, archiuo fortè uel grammatophylacio.

GRASSARI uidetur uerbum ab impetu gradiēdi, & qui ex insidijs uiatores adoriuntur, grassatores dicimus. Iuriscōsultus de suspectis tutoribus. l. quia grassandi, inquit, in re familiari facultatem præstat. & ibidem l. tutor. Si fortè, inquit, grassatus sit in tutela. in l. quoque cuius initium est, apud Labeonem. Deinde, inquit, mule à grassatoribus fuerint ablatae.

GUTTUVROSUS, is dicitur qui guttur habet tumidum, quale genus hominū in locis montanis uidemus.

de quibus Iuuenalis: *Quis tumidum guttur miratur in al-
pibus. Vlpia. tit. de ædilitio edicto. l. qui clauum. Si quis,
inquit, natura gutturosus sit.*

H

HA M V S, cum sit quo pisces capiuntur, & hami
præterea sint ex quibus lorica textitur, necesse est
apud Vlpia. in tit. de fundo instr. l. instrumenta. per ha-
mos nos intelligamus annulos quosdam ferreos, ad mul-
tos usus domesticos, puta è quibus equi, muli, & asini de-
ligentur. Canales, inquit, & harpagones, & hamos in-
strumento contineri constat.

H A R P A G O N E S, unci sunt ad rapiendum apti, ab
harpago quod est rapio dicti. hos Plinius scribit ab Ana-
charsi Scythæ primum inuentos. Liuius lib. 30. Asseres
ferreo unco præfixi, harpagones uocant milites. Item Ve-
getius lib. 2. de re militari. Habet legio ferreos harpago-
nes, quos lupos uocant. Lege hamus supra.

H E R C I S C O, is, est diuidere: nam herciũ est diuisio.
Cic. 1. de orato. Qui quibus uerbis herciũ fieri oporteat,
nescit. Idem Herciscũdæ familiæ causam agere nõ possit.
Apul. lib. 9. de asino: Neq; herciscũdæ familiæ, sed de cõmu-
ni diuidũdo formula tractabo. lib. 10. dig. ti. est de fa. herc.

H E R M A P H R O D I T V S, Veneris & Mercurij fit-
lius fuit, unde & nomen illi, quoniam Hermes est Mercu-
rius, & Aphrodite Venus. hic cum in Salmacidis fonte
nataret, à Nympha deprehensus, ab eademq; implicitus
utriusq; naturam reportauit: qua de re fabula est perlon-
ga apud Ouid. 4. Meta. nũc autẽ hermaphroditi uocãtur
quos antiquiores androgynos, id est, semiuiros & semisœ-
minas

minas appellant. Plin. lib. 7. & Gellius lib. 8. sunt autores. Vlpia. tit. de liberis & posth. l. sed est. Hermaphroditus, inquit, & maxime si in eo uirilia præualebunt.

HYDROMELI, à Græcis dicitur, quæ sit apud Latinos aqua mulsa. Hispani uocant adoxa. cõstat nanq; ex aqua & melle, unde & nomen: nam hydor est aqua, & meli mel. Plin. lib. 14. Fit uinum, inquit, ex aqua & melle tantum: hoc uocatur hydromeli. Idem lib. 31. Hydromeli quoq; ex imbri puro cum melle temperabitur. Vlpia. lib. 33. dig. in tit. de tritico & uino legato. l. si quis. Neq; ceruisia, inquit, continebitur, neq; hydromeli.

HIEROPHYLAX, acis, interpretatur sacrorum custos, quod hieros est sacer, & phylazo custodio. Latine tum æditui, tum æditimi appellantur. Scæuola in tit. de annuis leg. l. annua. Sacerdoti, inquit, & hierophylaci & libertis. pro quo mendosè legitur gerophylaco.

HIERAPOLIS, nomen est compluriũ ciuitatum: alia nanq; est in Asia proprie dicta, alia in Creta, alia in Theutrania, alia in Syria: unde Hierapolitani sunt appellati, de quibus Iuriscons. in tit. de aqua cot. l. 1. ubi legitur apud Hierapolitanos fieri aquis calidis irrigationẽ. Item de poenis. l. crimen. Hierapolitanis, inquit, scripserunt.

HYPOCAUSTVM, fornax est in balneo subdita caldarijs calfaciendis: dictum ab hypo, quod est sub, & cauo calefacio. Est præterea hypocaustũ, fornax ad calefaciendum cubiculum siue coenaculum, uulgus appellat stufas. Papinius in primo Syluarũ: Tenuem uoluñt hypocausta uaporem. Plin. Cæcil. in epist. Cohæret hypocaustũ & si dies nubilus immisso uapore solis uicẽ supplet.

Ambrosius lib. 6. hexameron: De hyeme forsitan quere-
ris, quia nulla tibi hypocausta anhelantibus ignibus ua-
poratur. Vlp. de leg. lib. iij. l. ligni appellatione. Siue dia-
tarum, siue hypocaustorum, siue ad calcem. Idem in tit.
mandati. l. si quis mihi. Sphaeristerium, inquit, hypocau-
sta, & quaedam ualetudini apta. Accursius nunc aegroto-
rum dicit esse stationem, nunc subterraneum locum.

HYPOTHECA, interpretatur suppositio, & signi-
ficat etiam pignus quod pro aliqua re supponitur. Vnde
& apud Iurisconsult. titul. est de distractione pignorum
uel hypothecarum. l. cum tabernam. Non certificatione,
inquit, sed suppositionem à me accipere. hoc est, uocabu-
lo usitatori, hypothecam. Item lib. 20. de pignor. & hy-
pothec. l. res. Inter pignus, inquit, & hypothecam tatum
nominis sonus differt. Hinc hypothecarius dictus, penes
quem remanet hypotheca siue pignus. ut in tit. de sepa-
rationibus. l. j. Hypothecarius, inquit, creditor.

HORREVM, est repositorium non solum frugum,
frumenti, & uini, sed ceterarum quoque rerum, quae adser-
uari consueuerunt. De horreo frumenti Virgil. primo
Georg. Illius immense ruperunt horrea messes. De hor-
reo uini Horatius in Odis, & Iurisconsult. in tit. de fun-
do instr. l. tabernam. Legauerat, inquit, horreum uinariū
cū uino & uasis & instrumēto. De horreo aliarū rerū
in tit. de emptione & uend. Clauibus, inquit, traditis, ita
mercium in horreis conditarū possessio tradita uidetur, si
claues apud horrea traditae sunt. Item in tit. locati. Domi-
nus, inquit, horreorū effractis & compilatis horreis nō
tenetur. Hinc horrearius, qui praepositus est horrei custo-
dia. ut

diæ. ut libro 19. digestorum, in titulo, locati & conducti. l. cum in plures. Rerum, inquit, custodiã quam horrearius habet. Item l. Cælius. Cum horreario, inquit, agendum. Et merces horreaticæ dicuntur, quæ in horreis adseruantur. ut in titulo, de conditis in publicis horreis. l. nulli. Codice. Nulli, inquit, posthac horreaticas species contingendi copia datur.

I

IANTHINVS, na, num, color est uiolaceus, quoniam Ion Græcè, uiola interpretatur Latinè. Plinius lib. 22. Appellata, inquit, ia, & ab ijs ianthina uestis. Persius: Hic aliquis cui circa humeros & ianthina lena est. Martialis: Coccina famosa donas & ianthina mœchæ. Vlpianus de legatis tertio. l. si cui. Buccinum, inquit, & ianthinum continetur. Et ferè quoties in libris digestorũ, & in literis sacris legitur hyacinthinus color, intelligendus est uiolaceus, id est, coloris uiolæ.

ILIENSES, dicti sunt populi ab urbe Ilio, clarissima omniũ quæ fuerunt in Asia, uel ex eo quod inde profecta est tota Romanorum nobilitas. De quibus Callistratus libro 27. digestorum, titulo de excusationibus. l. non tãtum. Iliensibus, inquit, propter inclytã ciuitatis nobilitatem, & propter coniunctionem originis Romanæ.

IMPOSTORES, dicuntur deceptores, & qui fallunt præstigijs quibusdam: dicti ab imponendo, quod est decipere. Iuuenalis: Facile est barbato imponere regi. & Martialis: Callidus imposuit nuper mihi caupo Rauen-næ. Vlpianus libro 21. de ædilitio edicto. l. ob quæ uitia,

Non gulosos, inquit, nec impostores. Accursius impostores interpretatur qui imponunt aliquid alicui. Inde dicta impostura, pro deceptione. Ambrosius in episto. ad Corinthios primam: Omnis impostura tenebras petit, & falsa pro ueris ostendit. Vlpianus, lib. 47. de crimine stellionatus. l. stellionatus. Item si quis imposturam fecerit.

IN AURIS, quod à Græcis dicitur enotion, ornamentum est ex auribus foeminarum dependens. Plautus in Menech. Inaures da mihi faciendas pondo duum nummum. Vlpianus de auro & argento legato. l. argumento. Veluti inaures, armilla, uiriola. Item. l. pediculis. Inaures in quibus duæ margaritæ.

INCILES fossæ, siue incilia, sunt quæ à Græcis dicuntur dyoriges, & sunt per quas aquæ pluuiæ deducuntur ex satis. Apuleius libro nono de asino: Viam lacunosis incilibus uoraginosam. Cato de re rustica: Per hyemem aquam de agro depellere oportet, fossas inciles puras habere. Festus Pomp. Fossæ quæ in uijs fiunt ad deducendum aquam siue deriuationes de riuo communi factæ, inciles dicuntur. Vlpianus libro 40. digestorum, titulo de riuis. l. j. Incile est locus depressus ad latus fluminis, ex eo dictus quod incidatur. Inciditur enim uel lapis, uel terra, unde primum aqua ex flumine agi possit. Idem Vlpianus in eodem libro, titulo ne quid in flumine publico. l. j. Si incile, inquit, ducat, & alio loco fiat. Meminit quoque incilis in titu. de aqua cotid. l. j.

INCRUSTARE, est crustam parieti, uel alicui alteri rei inducere, siue ex calce, gypso, argilla, siue ex lapide, aut alia materia. Horatius primo Sermonum: Syncerum
cupi

cupimus uas incrustare. Varro apud Marcel. Pauimenta, inquit, & parietes incrustatis. Proculus libro octauo digestorum de seruitutibus urbanorum prædiorum. l. quidam. Parietem, inquit, cõmunem incrustare licet. Et paulò post: Quod obseruari in incrustatione oportet. Item de uerborum significatione. l. impense. Paulus ait, incrustationes, loricaciones, & picturæ.

INDICTIO, est denunciatio, quia indicere est denunciare. Horatius in primo Sermonum: Venti indico bellum. Idem in episto. Indictis comes ire Latinis. Vlpianus libro 38. digestorum, titulo de operis libertorum. l. libertus. Cui post indictionem, inquit, operarum. Atque aliubi: Si indictione temporariæ indictæ sunt.

INDUCIÆ, sunt dictæ quòd in diem certum ab utrisque hostibus dantur. Plinius libro septimo: Inducias, inquit, Lycaon primus inuenit. Paulus libro 49. digestorum, titulo de captiuis. l. postliminium. Induciæ, inquit, sunt, cum in breue & in præsentì tempore conuenit, ne inuicẽ se lacefferent hostes. Accursius satis inepte inter inducias & treugam differentiam facit, cum treuga non sit magis latinum, quàm guerra, quàm omagium, quàm feudum, quàm tenuta, quàm mille alia, quibus isti nulla necessitate coacti utuntur.

INDUCERE, præter alios sensus quos habet plures, significat etiam expungere & cancellare, hoc est, transuerso calamo quod scriptum erat delere. Vlpianus in titulo de ijs quæ delentur. l. cancellauerat. Cancellauerat autem quis testamentum uel induxerat. Item: Si nomina omnia induxerat ut proponitur. Item: Quæ in te=

stamento legi possunt, ea inconsulto deleta uel inducta nihilominus ualent, consulto non ualent. hinc inductio pro abolitione & litura.

INFICIATIO, est negatio. ab inficior, inficiaris, quod est ire inficias, siue negare. Cice. de partitionibus: Rationem, inquit, habet criminis, inficiationemq; facti. Neratius libro 46. digestorum, titulo iudicatum solui. l. ex iudicatum. Ad inficiationem, inquit, compelli eum qui sine iudicio partem dare paratus est.

INSTITOR, ut inquit Iurisconsultus, libro 14. digestorum, in titulo de institoria actione. l. institor. est qui tabernæ loco uel ad emendam uendendum uel præponitur. Atque ibidem: Institor, inquit, appellatus est ex eo quòd negotio gerendo instet. Iuuenalis: Institor hyberne tegetis niueiq; cadurci. Accipitur etiam pro eo qui circūfert per urbem merces uenales: ut in eodem titulo. & apud Ouidium in primo de arte: Institor ad dominā ueniet discinctus emacem.

INSULA præter notam illam significationem, significat etiam domum in urbe ab alijs domibus seiunctam. Cornelius Tacitus: Germani suam quisque domum spacio circundat, nullis cohærentibus ædificijs, more insularum. Festus quoque Pomp. Insulæ, inquit, dictæ proprie quæ non iunguntur communibus parietibus cum uicinis, circuituq; publico aut priuato cinguntur: à similitudine uidelicet earum terrarum quæ fluminibus aut mari imminet. In hoc significatu crebrò reperitur insula apud Iurisconsultos. Vnde insularius, dominus siue custos huiusmodi insulæ.

INTER

INTERPOLARE, est in aliam formam mutare, & quodammodo mangonizare. Plautus in Amphitrione: Illic homo me interpolabit, meumq; os finget de novo. Ambrosius ad Horatianũ: Nostrorum peccatorum, in pœnis ultricibus interpolari. Vlpianus 21. digestorum titulo de adilitio edicto. l. præcipiunt. Interpolat, inquit, veteratores, & pro novitijs uendunt. id est, in habitum novitiorum mutant.

INTERTRITURA, siue intertrimentum, est (ut inquit Varro de lingua Latina) dictum ab eo quod duo inter se trita & diminuta sunt, ut in nummis aureis quod ex usu & attrectatione cõsumitur, & in uestibus alijsq; rebus quæ usu deteruntur. Liuius lib. 34. In auro, inquit, nihil intertrimenti fuit. Idem lib. 32. Intertrimentum argenti suppleuerunt. Scæuola lib. 33. de pignoratitia actione. l. pignori. Quæro intertrituram quæ ex operis facta est. Atq; ibidem iterum utrobique pro detrimento.

IRENARCHA, interpretatur pacificator, siue pacis conciliator; nam irene interpretatur pax, & archos est princeps. Erant autem irenarchæ uiri boni & prudentes, quales significat Virgilius in primo Aeneidos: Ac ueluti magno in populo cum sæpe coorta est Seditio, sæuitq; animis ignobile uulgus &c. Sub hoc habitu fuit Domitiani Cæsaris statua equo posita, de qua Papinius in principio Sylvarum: Dextra uetat pugnas. Talem quoque Persius poëta significat, cum dicit: Fert animus calidæ fecisse silentia rixæ Maiestate manus. In Codice Iustiniano titulus est de irenarchis, quos Accursius interpretatur iram arcetes, quasi irenarcha nomen esset

Latinum. Martianus libro 48. in titulo de custodia & exhibitione reorum. l. diuus Hadrianus, irenarcharum sepe meminit.

ISAVRI, populi sunt Ciliciae contermini, qui in mari quondam piraticam exercuerunt, quos Pub. Seruilius profligauit, qui cognomen Isaurici ex ea uictoria retulit. Iam uero Isauri & Cilices, pro piratis accipiuntur. ut Iuuenalis: *Piratae Cilicum.* & Iustinianus in Codice, titulo de ferijs. l. prouinciarum. *Latronum, inquit, & maxime Isaurorum.*

ISOSTATES, potest interpretari aequalitatis recognitor: nam Isos interpretatur aequalis in Codice Iustiano de ponderationibus & auri illatione. l. quoties. *Quoties, inquit, de qualitate solidorum orta fuerit dubitatio, placet quem sermo Graecus appellat isostaten pro sua fide & industria, ut neque fallat neque fallatur, contentionem dirimere. Accursius interpretatur ab igos, uictoria, & state militia. neque enim igos est uictoria: sed nice: neque state militia, sed stratia: sed neq; uictoria & militia faciunt ad rem.*

IUGVM, pro pari duorum animalium plerunque accipitur, ut apud Plin. lib. 10. de aquilis. *Vbi aquilarum, inquit, non sit iugum.* Varro de lingua Latina: *Iugum, inquit, & iumentum a iunctu.* Virg. 5. Aenei. *Nec sic undantia lora Concussere iugis.* Ulpia. lib. 21. dig. de aedilitio edicto. l. aediles aiunt. *sepe iugum in hac significatione ponit.*

L

LABRVM, uas est patulum grandioris aquae capax, qualibus in Batica mea utuntur ex argilla fictis ad
lauatri

lauatrinam, & usus coquinarios. Virgilius octavo Aeneidos: Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis. Cicero in episto. labrum si in balneo non est, fac ut sit. Ulpianus libro 19. titulo de emptione & uēditione. l. limes. Labra, inquit, salientes fistulæ. Accursius exponit labra, quia per labrum imaginis aqua salit, non minus inepte quàm id quod aliubi Digitum interpretatus est, id est, quantum fluit per digitum statuæ

LACERTVS, piscis est, qui à Græcis colias dicitur. dictus lacertus quòd ad similitudinē lacertorum picturas habet. Commendabantur autem lacerti Sexitani ex Hispaniæ urbe Sexi. Martia. Et sexitani ponatur cauda lacerti. Ex lacertis autem fieri solita esse salsamenta, ostendit Cornelius Celsus dicens: Piscium qui ex media materia sunt, quibus maxime utimur, tamen grauißimi sunt, ex quibus salsamenta quoque fieri possunt, qualis est lacertus. Sexitanorum salsamentorū meminit Strabo. Ulpia. in tit. de penu legata. l. qui penū. Lacertos, inquit, cum muria sua contineri, Labeo ait. Est autem Muria salsugo exudans ex piscibus salitis, qua utebantur antiquiores ad ciborum condituras.

LACVNAR, siue laquear, siue lacus, est tecti elegantior fabrica. Cicero quinto Thuscul. quæst. Fulgentem gladium è lucanari seta equina appensum. Horatius in secundo Carminum: Non ebur neque aureum mea renidet in domo lacunar. Ulpianus titulo de fundo instrueto. l. quæsitum. Scale, inquit, quæ lacunaribus admouentur, instrumenti sunt.

LAPIS, pro milliario, hoc est, mille passibus, ali-

quando accipitur, quoniam antiquiores soliti erant miliaria quæq; passuum lapidibus signare: id quod uidemus in uia quæ ducit Salmanticã ex Emerita Augusta. argenteã uulgus appellat. *Martialis*: Rura nemusq; sacrum dilectaq; iugera musis Signat uicina quartus ab urbe lapis. *Idem alibi*: Ad lapidem Torquatus habet prætoria quartum. *Martianus tit. de excusationibus. l. propter litẽ. Ne ultra centesimum, inquit, lapidem tutelam gerat.*

L A S E R, eris, quod à Græcis Silphium appellatur, succus est herbæ, quam in Cyrenaica regione inuentam *Laserpitium* uocant. à medicis & pharmacopolis tempestatis nostræ appellatur *Assa*. *Plinius libro 19. Laserpitium, quod Græci silphion uocant, in Cyrenaica prouincia repertum, cuius succum uocant laser. Pau. in tit. de penu legata. l. non omne. Sed quod quidam, inquit, negauerunt piper ligusticum, careum, laser, & cætera eiusmodi, in penu non esse, improbatum est.*

L A T V S clauus, quemadmodum diximus in uerbo clauus, nodus erat ex purpura, siue ex auro uesti intertextus, & qui poterant uti huiusmodi uestibus, tum *Laticlauij*, tum *Angusticlauij* dicebantur. Erat autem uestis senatoria, ut exponit *Acron*, in illud *Horatij primo Sermonum*: Quo tibi *Tulli*, Sumere depositum clauum fieriq; tribunum. *Plinius, lib. octauo*: Tunicam lati clauij in modum gausapi texti. *Ouid. quarto de trist.* Induiturq; humeros cum lato purpura clauo. *Iuriscōsultus in quadã lege, cuius initium est, Imperator. Vt ecce, inquit, si uxor uiro lati clauij, petenti. pro lati clauo.*

L A U T I C A, dicuntur quæcunque ad lautitiam atq; elegantiam

elegantiam cultus & mense pertinent. titu. de auro & arg. leg. l. argumento. Mundo, inquit, muliebri continentur lautica, acus, reticula, & huiusmodi.

LAXAMENTVM, siue laxitas, dicitur quies siue cessatio à labore. Valerius de fortitudine. Ad confirmandos, inquit, animos salubre laxamentum daret. Cicero in primo officiorum: Adhibenda est, inquit, cura laxitatis. Nerat. lib. 50. tit. de uacatione & excusat. mu. l. tempus. Cum laxamento quodam itineris.

LECTICA, est uehiculum in quo quispiã fertur ab hominibus: quòd si à quatuor uehitur, tetraphorum dicitur: si à sex, hexaphorum: si ab octo, octaphorum. Martialis: Laxior hexaphoro tua sit lectica licebit. Et Iuuenalis: Densissima centum Quadrantes lectica petit. eadem & Sella dicitur. unde idem poëta subdit de eadem lectica: Ostendens uacuam & clausam pro coniuge sellam. Paul. lib. 8. de seruitutibus rustic. præd. l. qui sella. Qui sella, inquit, aut lectica uehitur, ire, non agere dicitur. Accursius sella, id est, equo: lectica, id est, curru interpretatur, quod utrunq; ex eo quod diximus falsum est.

LECTICARIVS, seruus est qui lecticam humero fert. Sueton. in Othone: Muliebri sella in castra contendit, ac deficientibus lecticarijs cum descendisset. Seruius Sulpi. in quadam ad Ciceronem epistola: Coactus, inquit, sum in eadem illa lectica lecticarijsq; meis in urbem eum referre. ut in tit. de legatis primo. l. si ex toto. Si ita, inquit, legatum sit lecticarios octo. Item Vlp. de leg. iij. l. item. Legato continentur mancipia, puta lecticarij qui solam matrem familiãs portabant.

H

LIBERI, orum, non solum dicuntur filij, sed etiam nepotes, pronepotes, & deinceps: & quanquam non declinetur nisi in numero multitudinis, de uno tamen liberos dicimus. Ex A. Gellio lib. 2. Vlpia. in tit. de pollicitationib. l. inter liberos. nepotem quoque contineri diuus Pius rescripsit. Item Callistratus tit. de uerborum sign. l. liberorum appellatione. & c.

LIBERTINVS à liberto non eo differt, quod uulgus putat: & cum dixi uulgus, non excludo Accursium, qui & ipse unus est ex imperita multitudine, nam cum idem sit libertus quod libertinus, sola ratione differunt, quoniam libertus nomen est ad aliquid, semperq; refertur ad eum cuius est libertus, hoc est ad patronum: ut libertus Cesaris, libertus Ciceronis. & de operis libertorum, subaudi quas debent suis patronis liberti. Libertinus uero nomen est absolutum, tantumq; dicit conditionem, hoc est, tertium illud genus hominum, qui nec sunt serui neq; liberi. Hinc est quod Iustinia. in primo lib. Institutionum titulum fecit de ingenuis & libertinis, quia ibi non agitur nisi de conditione nullo habito respectu ad patronos. Hanc differentiam primus omnium animaduertit adnotauitq; Laurentius Valla uir harum rerum diligens indagator atq; acerrimus inuentor.

LIBITINARIVS, dicitur funeris curator, quem supra diximus desinatorem appellari: nam pollinctor est qui cadauer effert, comburitq; aut sepelit. dicti sunt autem libitinarij à libitina, id est, funere, dicta libitina à Venere libitina, quæ Romæ habuit templum, iuxta quod uidebantur quibus erat opus ad funus, puta unguenta, lychni,

chni, papyri, cerei, funalia. Sed cur ea iuxta Veneris templum, quæ iocorum uoluptatumq; dea est, uendebantur, Plutarchus in problematis causam narrat, ut uidelicet cū homines libidinibus dant operam, meminerint se aliquādo morituros. Vlpian. lib. 14. tit. de institoria actione. l. quicumq;. Si libitarius, inquit, seruum pollinctorem habuerit, isq; mortuum sepelierit. Accursius desipit, nescio quæ somnia referens.

LIBRARIUS, est qui libros scribit: nam scriptor non tam dicitur qui libros scribit, quàm librorum compositor. Mart. de libris suis: Non meus est error, nocuit librarius illis. Cice. 3. de Orat. Neque librariorum notis, sed uerborum & sententiarum modo. Callist. tit. de iur. immu. l. quibusdam. & sæpe aliàs.

LICITOR, aris, est in auctione precium pro re uenali offerre. Plin. lib. 7. Aristidis pictoris unam tabulam centum talentis rex Attalus licitatus est. Inde licitator, qui eiusmodi precium offert. Cice. in epist. Ad Marium: Quoniam precium tuum noui, in licitatore potius ponā, quàm illud minoris uæneat. Licitatio quoq; ut Paul. lib. 39. dig. tit. de publicanis & uectig. l. licitatio. Licitatio, inquit, uectigalium, quæ calore licitantis, &c. Et paulò post: Licitatores, inquit, uectigalium.

LICTORES, dicuntur qui ante Prætores, aut Consules ferebant insignia magistratum, hoc est, uirgarum fasces & secures: dicti à ligando, ut scribit Gellius lib. 11. quod uidelicet iussu Consulium aut Prætorum uinciebant fontes: aut quemadmodum Festus ait, quòd uirgarū fasces ligatos præferebāt, quibus imperante magistratus

delinquentibus plagas ingerebant. De manumissis uindicta. l. manumissio. Manumissio, inquit, per lictores.

LIGNA, orum, in numero multitudinis proprie dicuntur, quæ comburendi causa comparata sunt. ut apud Martialem: Ad uillã moneo rustice ligna feras. Et apud Horatium: In syluam ne ligna feras. In singulari quoq; in eadem significatione reperitur. Vlpia. in tit. de leg. iij. l. ligni appellatione. Materia, inquit, est illa, quæ ad edificandum fulciendumq; ædificium est necessaria. Lignum uero quicquid comburendi causa comparatum est.

LIGUSTICVM, herba est in montibus Liguriæ nascens, à iunioribus medicis leuisticum appellatum. Est autem liguria regio Italia, inter Varum & Macram amnes, ad Apennini dextram, in qua est Genua. De ligustico Plin. Columel. Apitius, proinde omnes medici meminuerunt, leuisticum corrupto uocabulo appellant. Paul. lib. 33. in tit. de penu legata. l. non omne. Piper, inquit, ligusticum, careum, & laser.

LIMINARCHA, potest interpretari liminis, hoc est limitis præfectus, & est ille qui gerit curam tuendorum provincie limitũ, præficiturq; militibus limitaneis. Arcadius lib. 50. tit. de munerib. l. munerũ ciuiliũ, &c.

LIMITANEI, milites dicuntur qui sub liminarcha provincie terminos tuentur. Capitolinus: Reparato, inquit, de limitaneis Daciae exercitu. Iustinianus quoq; de officio Prætoris Africæ. l. quas deo. Pro limitaneis, inquit, ordinandis, quia necessarium nobis esse uidetur, ut extra comitatenses limites limitanei constituentur, qui possint & castra, & ciuitates, & limites defendere. Et paulo post:

post: Si commotio aliqua fuerit, possint limitanei sine comitatensibus militibus &c.

LINEA margaritarum, est series margaritarum pertusarum, quæ sint filo insertæ. Scaeuola lib. 35. ad legem Falcidiam. l. lineam. Lineam, inquit, margaritarum. Item Vlpia. lib. 47. tit. de furtis. l. si quis uxori. Si lmea margaritarum surrepta sit.

LYTOS, interpretatur solutus, à lyo quod est soluo. Iustinianus in proœmio digest. Quia solitum erat, quartum anni studiosos, Græco, & consueto quodam uocabulo lytas appellari, hoc est solutos. pro quo mendose legitur hircos, ex Pandectis Florentinis adnotante Politiano: nam pro eo quod in recentioribus libris habetur hircos & coloritas, legi oportet lytas & prolytas: quid autem sint, lege prolytæ.

LOGISTA, dicitur is qui reddendis rationibus præest: nam logos inter cæteras significationes interpretatur computatio: & logistice est ipsa ars computatoria, quam uulgus algorismum uocat. Iustinianus in tit. de modo mulctarum. l. curator. Curator, inquit, reipub. qui Græco uocabulo logista nuncupatur, mulctandi ius non habet.

LOGOGRAPHVS, potest interpretari rationum scriptor, quo uocabulo utitur Iustinianus lib. 10. in tit. de tabularijs, scribis, & logographis.

LORICATIO, est tectorium parieti in modum lorice super inductum, idem serè quod incrustatio. Vitruuius lib. 6. Duplicem, inquit, præbeat contignationi loricationem. Plin. lib. 8. Ichneumone cum aspide pugnatur: Mergit, inquit, se limo sæpius siccaturq; sole, mox ubi

pluribus eodem modo se corijs loricauit, in dimicationem pergit. Paulus de uerborum signific. l. impense. Incrustationes, inquit, loricationes & picturae.

LVDICRVS, a, um, non ludicer, is, quod Priscianus putauit, dicitur quod ad ludum pertinet. Virg. 12. Aenei. Neque enim leuia aut ludicra petuntur. Horatius secundo epistol. Valeat res ludicra si me Palma negata macrum. De accusationibus. l. qui iudicio. Qui artem, inquit, ludicram fecerit. hoc est scaenicam siue theatralem aut circensem, ubi ludi fiunt.

LVDVNENSIS colonia, quae Lugdunum cognominatur, ciuitas est nobilissima Heduarum in Gallia Lugdunensi ab ipsa cognominata. Meminit illius Iurisconsultus lib. 50. dig. in tit. de censibus.

LVDVS literarius, pro schola accipitur ubi litera docetur: magister quoque ludi, is dicitur qui literas docet. Martia. Quid tibi nobiscum est ludi scelerate magister? & per translationem. Terent. in Ecyra: In eodem mihi omnes uidentur ludo doctae ad malitiam, & ei ludo si ullus est ludus, magistram hanc esse satis certo scio. Vlpia. lib. 41. tit. de uarijs & extra. cog. l. 1. ludi literarij magistri.

LVS CVS, is dicitur qui altero oculo caret, qui Graece monophthalmus appellatur, hoc est unoculus. Hiero. de uiris illustribus: Acacius, inquit, quem quia luscus erat, monophthalmum appellant. Martia. Thaida Quintus amat, quam Thaida? Thaida luscam. Vnum oculum Thais non habet, ille duos. Modest. in tit. de uerb. sign. l. inter stuprum. Vitium, inquit, est perpetuum impedimentum, ueluti si luscus sit. Inde fit uerbum eluscare, de quo in suo loco

loco diximus. Neque est, ut Accursius & si qui sunt alij qui id dicant, qui lumine adhibito nihil uidet, sed ut diximus qui est orbatu altero oculo.

L V S T R A M E N T V M, ti, est purgatio facta per ueneficium aut sacrificium, aut incantationem, dictum ab eo quod est lustrum, as. Virg. 6. Aeneid. Lustrauitq; uiros, dixitq; nouissima uerba. Ouid. 10. Meta. Magico lustrare ritu. Marcellus lib. 48. ad leg. Corneliã de ueneficijs & sicarijs. l. eiusdem. Si quis, inquit, lustramenti causa dederit cantharidas.

M

M A G I S T E R, nomen dignitatis est, & magistratus siue magisterium, ipsa magistri dignitas. Unde magister equitũ, qui à Dictatore præficiebatur equitibus: & magister populi, qui pecuniæ diuidendæ per populum præpositus est: & magister militũ, qui militibus præest: & magister scriniij, id est, qui libros principis adseruat: & magister pecoris, qui pastoribus reliquis præfectus est.

M A L L E A T V S, dicitur liber qui iam est ligatus, punicatusq;. Sed quia libri malleabantur antequam consuerentur, id quod uidemus nostro tempore fieri, malleati dicebantur, pro eo quod sequitur. Vlpia. tit. de legatis iij. l. librorum. Libri, inquit, nondum malleati & perornati continebuntur.

M A L O B A T H R V M, arbor est odorata ex Syria, quæ nomine speciali folium appellatur, unde fiunt unguenta quæ dicuntur foliata. Horat. in 2. Carm. Nitentes malobathro Syrio capillos. De folio malobathri meminert

sepe Galenus & Apitius. Martianus lib. 39. tit. de publicanis. l. interdum. Malobathrum, aroma Indicum. non malabastrum.

M A N D R A G O R A, herba est nota, cuius duo sunt genera: alterum nigrum, quæ foemina existimatur, alterum candidum, qui est masculus. Habet vim soporiferam, atq; prouocandi somni gratia dari consuevit. quia frigida est, ac propè uenenū. Columella in horto: Quæuis semihominis uesano gramine foeta Mandragora pariat flores, mcestamq; cicutā. Marcellus lib. 48. dig. ad le. Cornel. de ueneficijs. l. eiusdē, mandragoram inter uenena ponit. Ex quo fit, ut mirandum sit quid per mandragoram interpretes sacrarum literarum intellexit in Genesi, capite 30. Et Cant. 7.

M A N G O, onis, est non modo seruorum uenditor, sed aliarum etiam rerum, quæ ut carius uendantur, solent à uenditoribus adornari. Vnde est mangonizare agros & equos, pro eo quod est colere. Et Plinius lib. 37. politores gemmarum, mangones appellat. Martia. Millia pro puero centum me mango poposcit. Seneca in Epist. Mangones, quicquid est quod displiceat, aliquo lenocinio abscondunt. Aphricanus de uerb. sig. l. mercis appellatione, quo distet à uenaliuario monstrat.

M A P P A, mensæ stragulum est, quemadmodum & mantile, siue toral. Erantq; duo genera, alterum rasum, alterum uillosum, hoc est in tapetis similitudinem contextum, quod & gausape dicitur. Martial. in disticho cuius index est, Mappa uillosa: Nobilius uillosa tegant tibi lintea citrum. De mantili quoque uilloso Virgilius
in primo

in primo Aeneid. dixit: Tonsisq; ferunt mantilia uillis. quod Seruius pro minutis exponit. Ouidius quoque in quarto Fast. Duxerat ad dextram uillis mantile solutis. Florentinus libro 33. de supellectili legata, lege supellectili. Toralia, inquit, & mappa uillosa. Pro quo mendose legitur. & oralia in panaliosa, nihili uerba.

MATERIA, proprie dicitur circa quam uersatur faber tignarius siue lignarius. In communiori tamen significatu dicitur de subiecta cuiusq; artis materia. Paul. lib. 18. titu. de periculo & commo. l. quod si. Neq; materia empti si furto perisset.

MEDIASTINVS, quemadmodum Priscianus in quinto carmine scribit, à medio uidetur componi, quia medias partes balnei tenet. hoc est, qui in medio lauatum stat. Horatius in primo epistol. Tu mediastinus tacita prece rura petebas. Acron in media urbe uiuens interpretatur. Porphyrion in media urbe siue balneo exponit. Vlpianus libro 47. titulo de iniurijs. l. item apud. Multum interest qualis seruus sit, bonæ frugi, an mediastinus.

MEREO, meres, merui, est militare, siue stipendium in militia facere. Lucanus in sexto: Castrorum in plebe merebat. Iuuenalis: Castrorumq; æra merentem. Suetonius in Iulio: Meruit & sub Seruilio Isaurico. libro 49. digestorum titulo de re militari, pro eo quod in libris antiquis legitur merere, in recentioribus scriptum est, militare.

METALLA, dicuntur uenæ unde eruitur argentum, æs, & cætera quæ uulgus indoctum appellat me-

talla. dicta sunt autem metalla à metello, quod est scrutator siue inquiror: aut dicuntur metalla, quòd alia uena post aliam inueniatur. quod uidetur Plinius libro 34. significare, ubi scribit quòd ubicunque una uena est inuenta, non procul alia inueniatur. Hinc metallarij & metallici dicuntur, qui sunt damnati ad metalla, hoc est effodiendam terram ex metallis. Aliquando simpliciter accipiuntur pro effossoribus metallorum, ut in libro digestorum, titulo de pœnis. & libro undecimo Codicis, titulo de metallarijs.

METATOR, siue metatus, siue mensor, dicitur qui iussu atque autoritate principis milites in domibus incolarum collocat, siue in castris qua parte debeat quisque tentoria figere, ostendit. Vnde dictum est castrametari. Lucanus in primo: Hesperios ueniam metator in agros. In Codice Iustiniano titulo de metatis. l. j. Si quis, inquit, mensorum nostrorum manu qua deputatur singulis quibusque domus & postibus hospitaturi nomen adscribunt, delere non dubitauerint, ad instar falsi criminis cõstituti teneantur.

METAXA, est congeries illa pensorum ex lino aut lana, quam Hispani paucis literis immutatis uocant madexa, ut in lib. ii. Codicis Iustiniani, titu. de murilegulis, lege, lotas. In posterũ serica & metaxæ. Vitruuius lib. 6. De paludibus, inquit, tenues colligantur metaxæ.

METROCOMIA, interpretatur uilla matrix, dicta à meter, quod est mater, non quod Accursius hallucinatur, à metros quod est mensura, & come uilla, accipiendo uillam, ut nunc uulgus loquitur. Iustinia. lib. ii. Codicis

Codicis, in titu. non licere habitatoribus metrocomiæ loca sua ad extraneam conferre.

METROPOLIS, interpretatur ciuitas matrix: neq; dicitur à metros quod est mēsurā, ut imperiti existimant, sed quod de metromia diximus, à meter quod est mater. unde alia cōplura deriuātur, quæ in suo genere significant præcipuum & excellēs, ut ortygometa, tetrigometa, echinometra, accentu in penultima, pro duce cothurnicum, cicadarum, & echinorum. Modest. lib. 17. dig. de excusationibus. l. si duas. Decet autem maximo numero uti metropoles gentium.

MILIARIUM, vas erat ad coquendū milium accommodatū, quemadmodū pultariū ad coquendum pultem. Cato de re rust. Inter orbem & miliariū unum digitum interesse oportet. Palladius libro quinto de re rustica: Vas, inquit, æneum miliario simile. Pomp. libro 33. titu. de auro & argento lega. l. & si. Certe si cacabos argenteos habeat, uel militarium. pro quo, t, litera expuncta, lege tu miliarium.

MINICULATOR, is dicitur qui literas maiusculas, hoc est, initiales siue capitales ex minio libris ex atramento iam scriptis adhibet. Vlpianus lib. 38. tit. de operis libert. l. iurisiurandi. Si fortè, inquit, librarius uel miniculator. sic enim in libris antiquioribus legitur, & magis cohæret ei quod suprā dixerat librarius, & ei quod sequitur, uel calculator.

MOLIOR moliris, est moles ad ædificium aliquod coaptare. Virgilius primo Aeneid. Moliriq; arcem & manibus subuoluerē saxa. Vlpia. lib. 39. l. 1. de noui operis

nūcia. Qui fortè in publico uel in priuato quid molitur. Inde molitio onis, pro ipso apparatu edificandi: ut infrà eodem titu. l. stipulatio. Molitio, inquit, non impeditur. Demoliri uero & demolitio opponitur ei quod est moliri, & molitio, pro eo quod est diruere & dirutio, ut in eodem titulo, sæpe.

MOLA manuaria, siue manualis, siue trusatilis, dicitur quæ ad frumenti molituram manu circumagitur, quæ, ut ait Virgilius in Moreto, Rotat assiduis gyris, & concitat orbem. Mola quoq; iumentaria, & ex euangelio, mola asinaria est, quam iumenta uersant. Iabolenus Priscus libro 33. digestorum, de fundo instructo. l. dolia. Molas, inquit, manuaris supellectilis, iumentarias autem instrumenti esse Offilius ait. Molas uero aquarias, hoc est, aqua uersatiles, ante Iustiniani tempora fuisse nondū legi. Is enim in titulo de aquæductu. l. decernimus. mola aquaria meminit, quam sermonis Latini ignari molendinum appellant. Nam quod legitur asina molendinaria in titulo de fundo instructo. l. cum de lanionis, non à molendino, sed à molendo deductum est.

MENIANA, ut ait Festus Pomp. ædificia erant à Menio ciue Romano sic appellata, non à mœnibus sic dictum, ut putauit somniculosus Accursius. Is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora. Hic est ille Menius qui post bona patris absumpta, locum sibi seruauit, unde ludos spectaret, de quo Horatius in primo epist. Menius ut rebus maternis atq; paternis Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi &c. Locus autem ille fuit Menianum, quod ultra ædificia protende

protendebatur, in uiam publicam propendens. Vitruuius libro quinto: Meniana, inquit, superioribus coassationibus collocentur. Suetonius in Caligula: Cum apparatus circi perspicientem, pauci ex proximis Menianis postu-
lassent. Valerius de mortibus non uulgaribus: C. Licinius Macer uir prætorius Calui pater, dum sententiæ dicerentur, in Menianum conscendit. Iabolenus de uerborum significatione. l. malum nauis. Qualia, inquit, meniana & subgrundaria essent. Vlpianus in titulo, ne quid in loco publico. l. prætor ait. Cum quidam, inquit, uelum in meniano immissum haberet.

MERITORIVM, siue meritoria taberna, est stabulum siue caupona in quam uiatores diuertunt: dictum meritorium, à mercede quam soluunt. Iuuenalis: Nam que meritoria somnos Admittunt. Valerius de duobus Arcadibus: Quorum alter, inquit, ad hospitem se contulit, alter in tabernam meritoriam diuertit. Vlpianus in titulo de iniurijs. l. lex Cornelia. Ad meritoria, inquit, uel stabula non pertinebit. Accursius nescio quas nugas somniat, neque id mirum, cum uigilans quid esset meritorium nescierit.

MODVS, & Modulus, plerunq; pro mensura accipitur, ut Horatius in secundo Sermonum: Hoc erat in notis modus agri non ita magnus. Frontinus de aqueduct. Aquarum, inquit, moduli aut ad digitorum, aut ad unciarum mensuram instituendi sunt. In lib. dig. ii. titu. est, si mensor falsum modum dixerit. & ibidem sepe. Paulus lib. 39. titu. de damno infect. l. damni. Eum, inquit, qui modulorum aut riui faciendi causa.

M V L S V M, potio est quæ ex uino & melle concinnatur. Horatius primo Sermonum: Leui præcordia mulso Prolueris melius. Martialis in disticho cuius lemma est, Mulsum: Attica nectareum turbatis mella falernum. Vlpianus libro 33. titulo de tritico & uino legato. l. si quis. Si mulsum, inquit, sit factum, uini appellatione non continebitur. Vlpia. lib. sexto, tit. de rei uendic. l. idem. Si ex melle meo & uino tuo mulsum factum sit.

M V N D V S muliebris, ut inquit Varro, dictus est à mundicia. Idem & ornatus, quasi ab ore natus, à Græcis cosmos dicitur. Vnde multi fuerunt autores quos Galenus citat, qui cosmetica, id est, de ornatu scripserunt. Vlpianus titulo de auro & argento legato. l. argumento. Mundus, inquit, muliebris est, quo mulier mundior fit. & subdit quæ numeratur in mundo muliebri, de quo etiam est titulus.

M V N I M E N T V M differt à monumento siue monumento, quòd monumentum est sepulchrum quod erigitur in defuncti memoriam, siue illud sit inane, siue cadauer complectatur. Munimentum uero est in edificio illud quod ab inferendo damno defendit, dictum à muniendo. Marcellus libro undecimo, titulo de religiosis & sumptibus funerum. l. funeris sumptus. Munimentum sepulchri id esse diuus Hadrianus scripsit, quod muniendi eius loci causa factum sit.

M V R I L E G V L I, dicuntur qui murices, hoc est, conchylia colligunt, ex quibus purpuraceus color inducitur. nam purpurarum genera complura sunt, buccinũ, ianthinum, murex. de quibus in titulo de lega. tertio. l. Si

cui

cui lana. Igitur murileguli sunt purpurarum conquisitores, de quibus Iustinianus libro undecimo Codicis, tit. de monetarijs & murilegulis.

MURIA salsamentum siue salsugo exudans ex piscibus salitis, qua antiquiores utebantur ad ciborum condituras. Aliquando muria ex sale tantum & aqua macerata constabat. quæ muria dura cognominabatur: quomodo autem fiat, Pli. & Columella ostendunt. Vlpia. in tit. de penu lega. l. qui penum. Laceratos, inquit, cum muria sua contineri, Labeo ait.

MURRHA, & uasa murrhina dicebantur quæ ex murrha lapide precioso tornabantur. Lucanus: Non auro murrhaq; bibunt. Martialis: Si calidum potas ardenti murrha falerno Conuenit. De murrha lapide Plinius lib. 37. plura. Sed huius lapidis uas unum tantum nostro seculo monstratur Venetijs in ærario diui Marci: Agathã ipsi uocant. De uasis murrhinis Martialis: Surrentina bibis, nec murrhina sume, nec aurum. Et Iuuenalis: Grandia tolluntur crystalla, maxima rursus Murrhina. Florentinus in titulo de supellectili lega. l. supellectili. De murrhinis, inquit, & crystallinis dubitari potest. atque ibidem: Murrhina & crystallina ex eadem materia esse. Item Pompo. tit. de auro & arg. leg. l. & si non. Murrhina, inquit, uasa in gemmis non esse, Cassius scribit.

N

NATALES, in numero multitudinis sunt ipsa nascendi conditio, siue illa sit obscura, siue clara. Plinius lib. 18. Ruffus infima natalium nobilitate. Cornelius

Tacitus: Fuscus ingens ætate, claris natalibus. **Iuuenalis:** Palmam inter dominas uirtus natalibus æquat. Apud Iuriconsultos lib. 44. dig. tit. est de nata. restitu. quasi natales de natalibus claris tantum dicantur.

NEGOCIUM facere, siue negocium exhibere, quod apud Iuriconsultos frequenter legitur, significat molestiam alicui facere. & sic est illud: In eum qui calumnie causa negocium faceret. & illud: Qui pecuniam acceperit ut faceret negocium uel non faceret. pro eo quod est molestiam.

NOMEN pro debitore, maxime in re fœneratoria apud Iuriconsultos sæpißime inuenitur. Seneca de uita beata: Nunquam magis nomina facio quàm cum dono. **Alphius** fœnerator apud Columellam: Optima, inquit, nomina non adpellando fieri mala. **Horatius:** Cautus nominibus certos expendere nummos. **Iuuenalis:** Qui uenit ad dubium grandi cum codice nomen. Hinc apud Iuriscōsultos pecuniæ in nominibus dicuntur quæ datæ sunt fœnori. In hac quoque significatione accipitur nomen ab **Vlpiano** libro 47. dig. in titu. de furtis. l. si quis uxori. Si quis, inquit, seruo meo persuaserit, ut nomen suum ex instrumento tolleret.

NON, particula negatiua turbat sensum adiecta, in titulo de officio proconsulis: Legatus, inquit, mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius non habet. Cæterum in **Pandectis** non particula non habetur. Notauit primus hūc errorē **Angelus Politianus** in quadam obseruatione eius centuriæ, quam tunicam nobis uidere contingit.

NOSOCOMION, interpretatur infirmorum siue egrotan

egrotantium uilla: nam nosos interpretatur morbus, & come uilla. Hieron. ad Oceanum de epitaphio Fabiola: Primo omnium nosocomion, id est, languentū uillam instituit. Iustinianus in codice tit. de sacrosanct. eccl. Nosocomia, inquit, uel brephotrophia. Item coll. 1. de non alienando nosocomion uel brephotrophium. Nosocomos uero appellatur qui præsidet nosocomio, ut coll. 2. de non alienandis &c.

NOTARIUS, non est qui uulgò putatur, hoc est tabellio, sed qui excipiens uerba dictantis per notas & cōpendia scribit. Talis describitur à Martiale in disticho cuius index est, Notarius: Currant uerba licet, manus est uelocior illis, Nōdum lingua suum, dextra peregit opus. Paulus lib. 29. dig. tit. de militari testa. l. Lucius Titius miles notario suo testamentum scribendum notis dictauit, & antequam literis perscriberetur, uita defunctus est. Ergo per notas intelligendum est, per literarum cōpendia, hoc est breuiaturas.

○

OBSIDIANVS lapis ab Obsidio quodā inuentus dicitur. de quo Plin. lib. 36. In genere uitri & obsidiana numerantur ad similitudinē lapidis, quē in Aethiopia inuenit Obsidius, nigerrimi coloris, aliquādo & trās lucidi, crassiore uisu atq; in speculis, reddente pro imagine umbras. Idem lib. 37. Inueniuntur & gemmæ eodē nomine ac colore, non solum in Aethiopia & India, sed etiā in Samo & in litoribus Hispaniensis oceani. Meminit eiusdem Sueton. in Augusto. Pomponius lib. 34. dig. tit. de auro & argento leg. l. etsi. Gemmæ, inquit, sunt perlu

I

cidae materia, uelut smaragdi: Lapilli contrariae superioribus naturae, ut obsidiani. non abasiani, ut in codicibus recentioribus legitur.

OBSONATORES, dicuntur qui obsonia emunt, hoc est cibos recentes ex macello, foro boario, foro olitorio, aut eiusmodi locis. Seneca lib. 6. epist. Adijce obsonatores, quibus dominici palati notitia subtilis est. Martia. in disticho, cuius lemma est, Obsonator: Dic quotus es, quanti cupias coenare, nec unum Addideris uerbum, coena parata tibi est. Marcel. tit. de leg. iij. l. legatis seruis. Cubicularios, inquit, & obsonatores. Accursius, ut est in excogitandis ineptijs diligentissimus, obsonatores dupliciter exponit, aut qui domino praestant silentium dum dormit, quasi à somno dictos, aut qui canunt dum coenat dominus, quasi à sono uocis.

ODYSSEA, opus est Homeri poetae, in quo Ulyssis errores prosequitur, quoniam Ulysses à Graecis dicitur Odysseus. citatur à Marcello in tit. de leg. iij. l. legatis. Sic deniq; in Odyssea Homerus ait, & subdit carmen graecum.

OENOMELI Graecis dicitur, quod sit Latinis mulsum, ab œnos quod est uinum, & meli mel: quoniam ex uino & melle constat, quemadmodum in uerbo mulsum diximus. Apud Galenum ceterosq; medicos crebra fit mentio œnomeli. Vlpia. in tit. de tritico & uino leg. l. si quis uinum. Oenomeli planè, id est, uinum dulcissimum continebitur. pro quo mendose legitur œnomeli.

OLITOR, est qui uulgò appellatur hortulanus, dictus ab oleribus, hoc est, herbis hortensibus. Inde olitanus, a, um, ad hortum siue horti curatorem pertinens. Plin. lib.

lib. 19. Vrceola olitoria ex his factitari prodiderunt. Vlpia. de uerb. signific. l. Urbana. Horti uinearij fortè uel olitorij. nec dicitur ab oliuis, sed ab oleribus.

OPERA, æ, est labor diurnus, quemadmodum à Paulo & Vlpia. diffinitur lib. 38. dig. tit. de operis liber. differt autem ab opere, quoniam in uno opere plures operæ cõsumi possunt, & una opera plura opera fieri possunt.

OPISTOGRAPHÆ, dicuntur quæ in tergo chartæ scripta sunt. ab opisthen, quod interpretatur retro, & grapho scribo. Eiusmodi est scriptura de qua dixit Iuuenalis: Scriptus & in tergo nec dum finitus Orestes. Et Martialis: Scribit in auersa Picens epigrāmata charta. Plin. in epist. Reliquit, ait, commentarios opistographos & minutissimis literis scriptos. Consultus in tit. de bono. posses. l. chartæ appellatione. Proinde, ait, si in opistographo quis testatus sit, hinc peti bonorum possessionē. ubi Accursius dupliciter peccat, tum in opistographo, id est, ubi opes scribuntur, exponens: tum in epistographo, id est, in epistola.

ORICHALCVM, interpretatur æs montanum, nam oros est mons, & chalcos æs: nã quod uulgò aurichalcum dicitur, nulla ratione defendi potest. Tū ex illo principio omnium consensu recepto, non solere fieri compositionē ex Græco & Latino, tum autoritate & ratione. Ratio autē illa nimirum est, quòd in carmine semper prima breuis reperitur. Virg. 12. Aenei. Alboq; orichalco Circūdat loricam. Et Horat. in Poëtria: Tibia nō ut nunc orichalco iuncta tubæq; Aemula. Aurichalcum uero non posse dici Sextus Festus Pompe. est autor. Aurichalcum, inquit,

Adde Cato
Cotta in me
rati. ueris in
Vbo opistog
phas. Eulph
eger. in sua
Xico. eodem
bo.

quidam putauerunt compositum ab ære & auro. Sanè uerò orichalcum dicitur, quod in montosis locis inuenitur: mons etenim Græcè oros appellatur. Vlp. tit. de leg. iij. l. si quis electrum, inquit, uel aurichalcum contineri. In tit. quoq; de act. empt. & uendi. Quemadmodum, inquit, si quis uas aurichalcum. sed orichalcum legas.

O R C I N I V S, ab orco dicitur. Est autem Orcus inferorum atq; mortis deus. Virgil. 2. Aeneid. Multos Danaum dimittimus orco. Idem in 6. Vestibulū ante ipsum primisq; in faucibus orci. Hinc orcinus libertus, qui sit ipsius testatoris defuncti & in orci familiam adscripti. De pheretro in quo mortui efferuntur dixit Martialis: Orciniana qui feruntur in sponda. Vlpia. lib. 10. tit. de fideicommiss. lib. l. ergo. Qui directam, inquit, libertatem acceperunt, orcinij erunt liberti. Orcinij quoque liberti meminit Iustinianus lib. 2. Institutionum.

O R P H A N O T R O P H I V M, penultima longa, locus est ubi orphani aluntur, quemadmodum brephotrophium ubi infantes, ut suo loco diximus. In codice Iustiniani titulus est de orphanotrophijs. quorum etiam meminit frequenter tit. de sacrosanct. eccles. Orphanotrophus, is dicitur qui orphanotrophij curam gerit.

P

P A E G M A, atis, ludus interpretatur, à pezo, quod est ludo. Erat autem pægma machina in sublime tendens, in qua puerorum cantantium erant nidi. Seneca lib. 13. epistolarum his uerbis pægma describit: His, inquit, annumeres machinatores, qui pægmata per se surgentia excogitant, & tabulata tacite in sublime crescētia, &

tia, & alias ex inopinato uarietates, aut dehiscentibus
 quæ cohærebant sua sponte coëuntibus, aut ijs quæ emi-
 nebant paulatim in se residentibus. Iosephus quoque in
 triumpho Vespasianorum nonnihil de pægmatis scribit.
 Iuuenalis: Et pægma & pueros inde ad uelaria raptos.
 Martialis: Et crescunt media pægmata celsa uia. Clau-
 dianus: Mobile ponderibus descendat pægma reductis.
 Ulpianus tit. de fundo instructo. l. quæsitum. In emptio-
 nem, inquit, domus specularia & pægmata cedere.

PAGANVS, à pago dicitur, quemadmodum à uico
 uicinus: habet tamen aliquando remotiorem significatū,
 atq; pro eo accipitur, qui nō est militiæ sacramento ad-
 dictus, ut nemo sit qui non aut paganus aut miles dica-
 tur. Iuuenal. Citius falsum producere testem Cōtra paga-
 num possis, quàm uera loquentē, Contra fortunā armati.
 id est, contra militem. Modestinus in tit. locati & cond.
 l. si ignorās, inquit, militi quasi pagano locauerit. Itē mul-
 tis alijs in locis digestorū, sed nunquā in alia significatio-
 ne. Siquādo tamen à iunioribus paganus pro infideli acci-
 pitur, id per translationē fit, quasi non sit initiatus ad sa-
 cra religionis CHRISTI, atq; illius militiæ adiuratus.

PANCRATIVM, ut scribit Vitruuius locus erat
 in quo athletæ exercebantur. Plin. lib. 34. Puerum autoli-
 cum pancratio uictorem. Propert. lib. 3. Et patitur duro
 uulnera pācratio. Vlp. lib. 9. tit. ad leg. Aquil. l. qua actio-
 ne. Si quis in colluctatione, inquit, uel in pancratio. Vnde
 pancratiastes pro athleta qui se in pancratio exercet.

PANDECTA, potest interpretari comprehensoriū,
 hoc est, omnia continens, à pan, quod est omne, & de-

choinæ comprehendo. Gellius lib. 19. Sunt, inquit, qui Pã
dectas, id est, omnium receptacula inscripserunt. Idem
lib. 12. Quis Græco uocabulo pãdectas, id est, promiscua
& omnimoda continentibus libros. Hinc Iustin. lib. 50. dige
storum, Pandectas Græco titulo prætitulauit, non quem
admodum quidam existimant, pandectas fuisse libros iu
risconsultorum, ex quibus conflatum est ius civile, quod
Iustinianus Imperator in 50. libros redegit.

PANNICULARIA bona, quemadmodum Ulpia.
in tit. de bonis damnatorum definit, sunt ea quæ in custo
diam receptus, secum attulit, non omnia quidem, sed ue
stem qua is fuerit indutus, & nummos inueterales, &
annulos parui precij.

PANTOMIMVS, dicitur is qui mimos representat,
atq; in ea arte tantum pollet, ut omnia possit imitari, à
pan, quod est omne, et mimeomæ, quod est imitor. Seneca
in 4. epist. Si clamor & plausus & pantomimica instru
menta perstreperint. Iulius Firmicus lib. 3. matheseon.
Si luna, inquit, à Mercurio defluens ad Venerem peruene
rit, organorios aut pantomimos facit. Iabolen. lib. 38. dig.
tit. de operis libert. l. si libertus. Si libertus, inquit, artē pã
tomimi exerceat. & suprà eodem tit. l. patronus. Si quis,
inquit, pantomimum uel archimimū libertum habeat.

PAPYRVS, frutex est in palustribus Aegypti lo
cis, aut quo Nilus non fluit, brachiali crassitudine, decem
cubitorum altitudine: ex cortice uero stragulas Aegy
ptij faciunt atq; ex eodem chartas. & est alioqui mate
ria combustibilis. Ulpia. in tit. de leg. iij. l. ligni appella
tione. Harundines, inquit, & papyros comburunt.

P A R A

PARANYMPHI & *paranymphe* dicuntur Græcè, qui Latinis sunt pronubi & pronuba, hoc est, nuptijs præfidentes. August. 14. de Ciuitate: Non ne omnes famulos atq; etiã ipsos paranympchos antè mittit foras, quàm blandiri coniux coniugi incipiat? Hieronymus in Serm. assumpt. Mariam, inquit, angelus Gabriel ac si cœlestis paranympchus intactam custodiuit. dictus est autem paranympchus à para quod est iuxta, & nymphe, sponsa: quasi assidens sponsæ. Commentator Decretorum paranympchas somniat esse ancillas: dictas sic, ut ille putat, à parando lymphas.

PARAPHERNA, bona sunt quæcunq; præter dotem dantur sponsæ. Vnde paraphernica instrumenta dixit Sidonius Apollinaris puellæ tradita. & dicuntur parapherna à para quod est præter, & pherne dos: non ut vulgus loquitur, paraphrena. Vlpia. lib. 23. dig. tit. de iure dotium. l. si ego. Si res dentur, ea quæ Græci parapherna uocant, quæq; Galli peculium appellant.

PAREPHIPPIVS, est qui equo insidet, siue equorum sessor, à para Græca præpositione, & ephippiũ. Iustinia. lib. 12. cod. tit. de cursu publ. l. parephippiũ. Parephippium, inquit, eũ uideri, qui usurpato uno uel duobus ueredis, quos solos euectio continebat. Est autẽ ephippiũ stragulum quod equo imponitur. Horat. Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. Martial. in disticho cuius lemma est, ephippium: Stragula succincti uenator sume ueredi, Nam solet à nudo surgere fucus equo.

PAROCHVS, interpretatur dator siue præbitor, hoc est, tributarius. Vnde scribit Aulus Gellius:

Ventidium uelut parochum uictum sibi agrè quæfisse. Et erat parochorū magistratibus præbenda conducere. Horatius 1. Ser. Parochi qui præbent ligna salemq; Idem in 2. Vertere pallor Tum parochi faciem. Inde est parochia, parochorum cōmunio. August. 14. de ciuitate: Fuit quidā nomine Restitutus in parochia Calameñ. eccl. non ut illiterati dicunt, parrochia per duplex r.

PAROECOS, est incola siue habitator in loco, et parœcia incolatus siue habitatio, à para quod est iuxta, et œceo habito. Pompon. de uerb. sig. l. pupillus. Incola, inquit, est qui in aliquam regionem domicilium suum contulit, quem Græci parœcon uocant.

PAROPSIS, dis, genus est lancis grādioris, de qua in Euang. Qui intingit mecum manū in paropside. pro qua alius Euangelista catinū posuit. Sene. in 5. de beneficijs: Sic paropsidem argenteā et auream dicimus. Iuue. quam multa magnaq; paropside cœnat. Martia. Cui portat gaudens ancilla paropside rubra Halecem. Pomponius de auro et argento legato. l. et si ueluti paropsidas, tabulas, trullas.

PASSVM, est uinum illud quod ex uuis passis conficitur. Hispani bastardo appellāt. Seruius in illud Virg. secundo Georg. Et passo psythia utilior. Passum, inquit, ideo dicitur, quod ab igne patitur decoquendo: sed illud quod decoquitur, nō passum, sed defrutum aut sapa dicitur. Iuuen. Passum et municipes Iouis aduexisse lagenas. Vlpian. de trit. et uino leg. l. si quis. Passum, inquit, nisi contraria mens sit intelligitur. Proculus in eo titul. l. qui uinum. Cui dulcia legata essent, omnia hæc esse legata, mulsum,

mulsum, passum, defrutum, & similes potiones.

PASTINARE, est agrum fodere, dictum uerbum à *pastino*, quod est ferramenti genus bifurci, quo plantæ panguntur. autor Columella libro quarto de re rustica. Sed consuetudo quicquid emoti soli uineis præparatur, *repastinatum* uocat. Matthæi duodecimo: Vineam *pastinauit* homo, & *sepem* circundedit. Vlpianus libro 43. quod *ui aut clam*. l. *semper*. Is cui fundum *pastinādum* locaueras. Paulus de uerb. sign. l. *impense*. sicuti arbusti *pastinatione* ultra quàm necesse fuerat.

PATER, præter notam significationem quam habet in promptu, significat etiam senatorem: nam *senatores patres conscripti* appellātur, illi propter ætatem, hi propter curā. hoc adnotauit ne quis decipiatur Accursij uerbis, in illud Iustiniani lib. 10. Institutionum, tit. quibus modis ius pat. potest. sol. *Quem sibi princeps patrē elegit: id est, Senatorem.*

PECVLATVS, furtum est rerum publicarum, coeptum dici à *pecore* eo tempore quo Romani nihil præterquam *pecudes* possidebant. Sallustius in *Iugurtha*: *Peculatus ærarij factus est.* hinc apud iurisperitos in lib. dig. tit. est ad legem Iuliam *peculatus*.

PECVLIVM, uerbum quoque frequens in iure civili, ut ait Seruius in illud Virg. *Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.* Est simpliciter *patrimonium*: ita enim maiores nostri dicebant à *pecoribus* in quibus eorum constabat uniuersa substantia, sed postea illud tantum appellari coeptum est *peculium*, quod seruis in potestate domini, & *filiisfamiliās* in potestate patris con-

stitutus possidet.

PECUNIA præterea dicta est à pecude, quoniam, ut inquit Varro, à pastoribus horum uocabulorum fuit origo. Plinius libro 33. pecuniam accepisse nomen scribit à nota pecudis nummo impressa: sed iam pecuniæ appellatione omne illud continetur, quod pecunia mensurari potest. Paulus de uerborum significatione. l. pecuniæ. Pecuniæ, inquit, appellatione rem significari Proculus ait, hoc est, patrimonium. infra eodem titulo Vlpianus: Pecuniæ, inquit, non solum numeratam pecuniam complectitur, uerum omnem omnino potentiam, hoc est omnia corporea.

PECUS, pecudis, est omne animal quod caret ratione atque effigie humana, nam & de piscibus Horatius in primo Carminum dixit: Omne cum Proteus pecus egit altos Visere montes. Caius tamen libro nono digestorum, titulo ad legem Aquiliam. l. lege Aquilia. Seruis, inquit, nostris exæquantur quadrupedes quæ pecudum numero sunt, & gregatim habentur, ueluti oues, capræ, boues, equi, muli, asini: sues etiam, sed canis inter pecudes non est.

PEDAMENTVM, dicitur uitis fulcimentum. Varro in primo de re rustica: Quibus stat recte uinea, dicuntur pedamēta: quæ transuersa iunguntur, iuga. Vlpianus libro 47. de tigno iniuncto: Vineis, inquit, necessaria, perticæ, pedamenta.

PEDULES, calceatui aptæ fasciæ erant, quibus antiquiores utebantur. Plinius libro octauo, Mures ait, abrosisse Carboni imperatori fascias quibus in calceatu uteba

utebatur. Tales fascias Vlpianus crurules & pedules uocat, in tit. de auro & argento legato. l. argumēto. Fasciæ, inquit, crurules pedulesq; & pilea uestis loco sunt, quia partē corporis uestiūt. ubi crinales pro crurules legitur.

PERIVRARE, quoties in libris digestorum legitur est uitium scriptoris, quoniam in Pandectis Florentinis semper pro eo legitur peierare.

PELLEX, concubina est illius qui habet uxorem: eoq; distat à pallaca, quæ est concubina cœlibis. dicta est autem pellex à pelliciendo, quod uidelicet attrahat alliciatq; alterius uirum. Cui mulierum generi pœna est à Numa Pompilio constituta hac lege: Pellex aram Iunonis nec tangito: si tanget, Iunoni crinibus demissis agnum fœminam cedito. Paulus de uerborum significatione. l. masurius. Caius, inquit, Flaccus scribit pellicem uocari, quæ cum eo cui uxor sit, corpus misceat, aut quæ uxoris loco sine nuptijs in domo sit.

PENARIA cella, & penarium, ut inquit Varro, locus est ubi penus reponitur atque adseruatur. Cicero quinto in Verrem actione: Cato sapiens Siciliam cellam penariam reipublicæ dicebat. Vlpianus titulo de penu legata. l. qui penum. Quæ horrei penarij uel cellæ penariæ instituendæ gratia habentur.

PENVS penoris, siue penus, us, est, ut ait Cicero in undecimo de natura deorum, omne illud quo uescuntur homines. Atque ut Phauorinus apud Gellium ostendit, penus est quod longæ usionis gratia contrahitur atque recõditur: ex eo dictum quòd non in promptu sit, sed intus reconditur, & habeatur penus. Apud Iurisconsul. tit.

est de penu legata, hoc est, ijs de rebus quæ adseruantur in penario ad longum tēpus: nam quæ ad breue, in promptuaria sunt cella, inde appellata, quòd in promptu sit, quemadmodum penus in recessu interiori.

PENES præpositio, ut inquit Festus, differt ab eo quod est apud, quod apud personam tantum cum loco significat: ut si dicas, pecunia est apud me, possis id recte dicere etiam si tua non sit. Penes uero non tantum personam & locum designat, sed etiam dominium: ut si dicas, pecunia est penes me, significat quod est tui iuris ac potestatis. Vlpia. in tit. de uerb. signi. l. penes te. Penes te, inquit, amplius est, quàm apud te est: nam apud te est, quod qualitercunq; à te teneatur, penes te est quod quodammodo à te possidetur.

PENICVLVS, pictoris est instrumentum quo inducit in picturã colores: dicitur & penicillus, utrunq; per diminutionem ab eo quod est penis, hoc est, cauda inclinatum: nam in modum parue caudæ prominent setæ ex quibus fit peniculus. Plinius libro 35. Arrepto peniculo lineam ex colore duxit. Martianus in titulo de fundo instructo. l. pictoris. Peniculi, inquit, & cauteria & conchæ.

PERDVELLES, ab antiquioribus dicebantur, qui postea dicti sunt hostes: nam hostes dicebantur quos nunc uocamus peregrinos. Cicero in primo officiorum: Equidem illud animaduerto, quod qui proprio nomine perduellis esset, is hostis uocaretur, lenitate uerbi tristitiam mitigante. Caius in titulo de uerborum signific. l. Quos nos, inquit, hostes appellamus, ueteres perduelles
appella

appellabant. hinc perduellio, onis, pro ipsa in rempubl. aut in principe hostilitate eorum qui hostes patriæ iudicati sunt. Suetonius in Iulio: Subornavit qui Caio Rabirio perduellionis diem diceret. Perduellionis crimine primus omnium damnatus est Horatius, ob sororem interfectam, sed absolutus. Vlpianus in titu. ad legem Iuliã. l. is qui. Qui perduellionis, inquit, reus est, hostili animo aduersus rempub. uel principem animatus est.

PERGULA, est mensa in qua opifices opera sua uendenda exponunt. Hinc Plinius scribit Apellem tabulas quas pingebat transcunti populo iudicandas in pergula consucuisse proponere. Vlpianus libro nono digestorum, titulo de ijs qui deiecerunt. l. si uero. Cum pictor, inquit, in pergula clypeum uel tabulam expositam habuisset, eaq; excidisset.

PHARMACVM interpretatur uenenũ, quod tam Græcè quàm Latinè medium indifferens est ad bonũ & ad malum. Caius de uerb. sign. l. qui uenenum dicit.

PHILYRA siue philura, arbor est quæ à Latinis tilia dicitur. appellantur quoq; philuræ tuniculæ quaedam intra philuræ arboris corticem: atque inde librariorum quoque chartæ ad scribendum philuræ dicuntur, siue illæ sint ex tilia siue ex quacunq; alia materia. Martianus de philologiæ nuptijs libro secundo: Rari uero libri in philuræ cortice subnotati. Herodianus quoque libro primo mentionem libelli facit è tenuissima philura. Plinius libro 13. Præparantur, inquit, ex papyro, chartæ diuise acu in prætenues, sed quamlatissimas philuras. Vlpianus titulo de legatis tertio. l. librorum appellatione.

Siue in philura, inquit, aut in uitellitia ut nonnulli conficiunt.

PHILIPPI, orum, colonia est Thraciæ, siue Macedoniae, de qua Lucanus in primo Pharsaliæ: Vidi iam Phœbe Philippos. Extat epistola Pauli apostoli ad Philippenses. Philippensis coloniæ meminit Iurisconsultus in titulo de censibus.

PISTRINUM dicitur locus siue machina in qua frumentum molitur: dictum à pinsendo, hoc est molendo. & pistorum qui molunt. & pistrinarij qui pistrini curam gerunt. Paulus de uerborum significatione. Pistrinum & horreum infulæ dotali adiectum. in titulo quoque de impensis. l. j. & sæpe aliàs.

PITYOCAMPE, uermis est siue eruca in nucibus pineis: nam pitys est pinus, & campe eruca. Plinius libro 23. Pinorum, inquit, erucas, quas pityocampas uocant. Item libro 29. Eadem in pityocampis in pinea nascentibus, eadem buprestis similiter præparatur. Marcellus libro 48. ad legem Corneliam de ueneficis & sicarijs. l. eiusdem. ubi pro buprestis & pityocampis bubostrum & pityocarpas mendose legitur.

PLAGAE, sunt retia rariores maculas habentia. Virgilius quarto Aeneid. Retia rara plagæ, lato uenabula ferro. Ulpianus in titulo de fundo instruct. l. quaesitum. Aucupes, inquit, & plagæ huiusmodi instrumento continebuntur. Accursius plagas palos esse putauit, quibus retia fulciuntur.

PLAGIARIUS, non tam eum significat, qui surripit seruos alienos, quod putauit Accursius, quam eum qui

qui liberum hominem in seruitutem trahit, qui que hominem emit, quem scit esse liberum, & qui liberum esse sciens uendit, aut eo utitur quasi seruo. Plagium uero est ipsa poena quæ plagiario infligitur. Martialis: Impones plagiario pudorem. Plagiariorū quoque meminit Paulus apostolus in prima ad Thimotheum epist. Apud Iurisconsultos titulus est de plagiarijs ad legē Flauiam.

P O L I O , onis, dicitur qui arma polit. Iulius Fir. lib. secundo: Mars, inquit, & Mercurius in decimo ab horoscopo loco poliones faciunt. Callistratus libro 50. de iure immunita. l. quibusdam.

P O L Y P O S V S , is dicitur qui polypo morbo laborat. est autē polypus, ut inquit Celsus lib. septimo, caruncula modò alba, modò subrubra, quæ narium ossi inhaeret, strangulatq; hominem, maxime Euro aut Austro flante. Paulus quoque Aegineta: Polypus, inquit, tumor est præter naturam, in naribus consistens, à similitudine marini polypi nominatus, quod eius carni similis sit. Galenus libro tertio decameridon multa de origine & cura illius scribit. Vlpianus libro uigesimoprimum digestorum, titulo de ædili. edicto. l. Qui clauum habet, morbosus est, & polyposus.

P O L I N C T O R E S dicuntur funeris paratores. nam polincere est funus parare. Plautus in Penulo: Propterea apud uos dico confidentius, quia mihi polinctor dixit, qui eum polinxerat. Idem in asinaria: Ecquis currit polinctorem accersere? mortuus est Demenetus. Vlpianus de institoria actione. l. quicumque. Si libitinaris, inquit, seruum polinctorem habuerit, isq; mortuum spoliaue-

rit, dandam in eum quasi institoriam actionem. Itaque nonnihil interest, cum Libitinarij uideantur qui funus curant, polinctores qui efferunt.

POPINA, locus est ubi edulia esculentaq; parantur hominibus non satis honestis. Vnde Lucilius: Infamemq; inhonestam, turpemq; odisse popinam. Nonius: Quos nunc dicimus tabernarios à popinis, uel luxuriosos qui se popinis dedunt. de legatis tertio. l. cætera. Ad tabernas, inquit, uel popinas extenditur.

POSTLIMINIUM, ut inquit Festus, à post & limen componi uidetur: nam postliminio, inquit, receptus est is, qui cum extra limina, hoc est, terminos prouinciæ captus fuerat, rursus ad propria reuertitur. Cicero tamen in libro Topicorum ex autoritate Seruij Sulpitij, in postliminio nihil esse putat nisi post, liminium uero nihil significare, sed tantum nominis esse productionem. ut timus in legitimus, & finitimus, & tullium in meditullium. & subdit: Postliminio redeunt hæc, homo, nauis, mulus, clitellarius equus, equa quæ frena recipere solet. Vnde in libris digestorum titulus est de captiuis & postliminio reuersis.

PRAESES, is dicitur qui prouinciam armis tuetur, ne desciscat atq; rebellet, à dominio illius cui est subiecta. Sed quemadmodum Vlpia. in tit. de officio praesidis ait, ad illum pertinet potissimum, ut pacata et quieta sit prouincia quam regit. sic euangelista Pilatum Iudææ praesidem appellat, sub quo CHRISTVS passus est.

PRAEMATVRA, dicuntur poma quæ nondum uenerunt ad maturitatem. Luca. libro septimo: Ad praematuras

turas segetum ieiuna rapinas Agmina compulimus. & sic per translationem mors præmatura dicitur, quæ uenit ante tempus. Gell. lib. 19. Cum significamus coactius quid factum & festinantius, tunc rectius præmaturè id factum esse dicimus. Papinia. lib. 45. dig. tit. de stipulationibus. l. liber homo qui bona fide. Decem, inquit, hodie dari spondes? dixi posse uel ab eodem die pecuniam peti, nec uideri præmaturius agi non finito stipulationis die. præmaturius exponendum est, id est, festinantius, ut apud Gellium.

P R A E T O R I U M, non solum est domus ubi Prætor habitat, uel ubi ius reddit, sed etiam regum, principum, & summorum magistratum. Vnde nauis prætorica, & cohors prætorica, & porta prætorica, id est, ad regem uel principem pertinens. Significat quoq; prætoriū, uillā in agro magnifice extructam, in qua significatione accipitur apud Iuuenal. Criminibus debēt hortos prætorica, mēsas. Marti. Ad lapidem Torquatus habet prætorica, quartum. Sueton. in Caligula: In extructionibus, inquit, prætoriorum atq; uillarum omni post habitatione nihil tam efficere cōcupiscebat, quàm quod effici posse negabatur. Nerat. lib. 8. tit. de ser. ru. præd. l. r usti. præd. Vel cloacā, inquit, habere licere per uicini domum, uel prætorium, uel protectum habere licere. Vlpia. de uerb. signific. l. urbana. Sed & si fortè stabula sunt uel alia meritoria in uillis & in uicinis, uel si prætorica uoluptati tantum deseruientia, quia urbanum prædium non locus facit, sed materia. En quomodo utrobique prætorium pro edificio in agro ponitur.

K

PRIDIE, cum accusatiuo & cum genitiuo construuntur: nam ut ait Prisci. temporalia & localia aduerbia in prepositiones transferuntur, ut pridie calendas, & pridie calendarum. Vlpia. lib. 24. tit. sol. matrimo. l. fructus. Si mulier, inquit, pridie uindemias dotem dederit. Idem tit. de testamentis. l. qua ætate. Si testamentum, inquit, pridie calendarum fecerit.

PRIMIPILVS in bello dicebatur, qui quatuor centurijs, hoc est, qui quadringentis militibus præerat. Martia. Grata pudens meriti tulerit cum præmia pili. Modest. lib. 27. tit. de excusat. l. non solum. Qui primipilum, inquit, expleuit. & ibidẽ: Qui ad caligatas militias & reliquas militauerunt. & in eodem tit. atq; eodem auctore. l. sed & primipilarij, inquit, ex constitutionibus imperialibus uacationem habent. Appellatur & idem primipilaris, ut de leg. iij. l. pater filium. Iulius, inquit, agrippa primipilaris. Iustinia. lib. 12. codicis, de primipilo & dignitate, & commodis primipilatus nonnihil differuit.

PRINCIPIA, in castris dicebantur, in quibus principes castra metabantur: nam ut inquit Varro de lingua Latina, milites hastati dicti sunt qui primi hastis pugnant, pilani qui pilis: principes qui principio gladijs. Inde principalis porta castrorũ dicitur, ut inquit Festus, quòd in eo loco est, in quo principes ordines tendunt, id est, tectoria figunt. & principalia in castris inde dicta, ut apud Trogum lib. 11. Si principalia castrorũ cerneret, senatum te alicuius reipub. prisca uidere diceret. Sunt itaq; principia in acie, ubi consistunt milites, cognominati principes. Lilius lib. 8. ab urbe cond. Principia Latinorũ proturbant

bant clamore sublato. Valerius de disciplina militari: Ad principia, inquit, per omne militiae tempus adesse. Terēt. in Eunuchis: Tu hosce instrue, hic ego ero post principia. Martia. lib. 49. de re militari. l. officium. Officiū, inquit, tribunorum est principijs frequenter interesse. Accursius principijs exponit, cum milites assumuntur, uel cū rixa aliqua nascitur. Sed nihil mirum est, reconditos sensus ignorasse, qui consuevit in manifestis cecutire.

P R I V I L E G I A R I V S, is appellatur cui priuilegium aliquod est cōcessum, qui ab indoctis priuilegiatus dicitur: pari errore illi quod pro beneficiario, uocant beneficiatum: nam beneficiarius & priuilegiarius, ea figura dicuntur, qua donatarius, legatarius, testamentarius, depositarius. Vnde milites beneficiarij dicti, qui uacabāt officio. Festus, Vegetius, & Caesar belli Gallici ultimo cōmentario. Vlpia. lib. 42. de priuil. cred. l. si uētri. Quorum pecunia ad creditores priuilegiarios peruenit. Et statim bis ponit creditores priuilegiarios. Idem lib. 2. de pactis. l. rescriptum. An priuilegiarijs, inquit, absentibus hæc pactio noceat. Idem Vlp. lib. 14. tit. quod cum eo qui in aliena potestate. l. sed an hic. Recte, inquit, dicetur occupantis meliorem esse conditionem, nisi quis priuilegiarius ueniat. Sed neq; priuilegium dicitur quod priuet legem, ut isti putant, sed quod sit lex priuata, hoc est, propria alicui in illius fauorem concessa.

P R O C V R A T O R Caesaris, erat qui res Imperatoris procurabat. Refert Cornelius Tacitus, quòd Claudius Caesar procuratoribus suis omne ius tradidit, paremque uim in rebus peragendis esse uoluit, ac si ipse sta-

tuiſſet. atq; ut ſimpliciter loquamur, Vlpiano lib. 3. dig. autore, procurator eſt, qui aliena negocia mandato domini adminiſtrat. ſed de officio procuratoris Cæſaris tit. eſt in primo dig. lib. ubi Vlpian. ait, quæ acta & geſta ſunt à procuratore Cæſaris, ſic ab eo cõprobari, ac ſi à Cæſare geſta eſſent.

PROMERCALIA, dicuntur quæ ut diuendantur pluris, fuerunt empta. Gellius lib. 4. Ex ijs inquit, quæ promercalia & uſualia. Columel. lib. primo: Aut animalibus, aut rebus alijs promercalibus occupet. Idem lib. 12. de officio uillici: Pecuniam domini neq; in pecore, neq; in alijs rebus promercalibus occupet. Paulus lib. 25. dig. tit. de impenſis. l. quod ſi. Quod ſi res, inquit, in quibus impenſæ factæ ſunt, fuerint promercales, tales impenſæ non uoluptuariæ, ſed utiles ſunt.

PROLYTAE, Iuſtiniano autore, in proœmio digeſtorum, illi dicebantur ſcholares, qui quintum iam annũ iuri ciuili operam dederunt, quemadmodum appellabantur lytæ, qui quatuor annos eidem ſtudio incubuere, nam quod legitur coloritæ, pro eo quod debuit eſſe prolytæ, mendum eſt manifeſtarium, ex Florentinis illis Pandectis deprehenſum. Sed cur illi dicantur lytæ, id eſt, ſoluti, hi uero prolytæ, id eſt, præſoluti, nondum mihi liquet, niſi fortè hi ſunt quos nunc uocant licentiatos: illi, quos bacularios.

PROMPTVARIUM, cella eſt in qua reponũtur edulia quæ ad uſus cotidianos comparata ſunt: eoq; differt à penario, ut in ſuo loco dictum eſt, cum ſit penus, ut Phauorinus ait, quod longe uſionis gratia conquiritur.

Apule

Apuleius in 1. de asino. Ex promptuario oleum unctui, & lintea tersui. Hieronym. interpres in psalmo, Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud. Paul. tit. de penu leg. l. nam quod. Si cui quæ in promptuario sunt, legata sunt. Dicitur quoq; cella promptuaria, & promus dispensator. Omnia à promendo dicta.

PROMULSIDARIUM, poculum est mulso bibendo aptum. Mulsum autē, ut diximus, potus est ex melis & uini cōmixtione cōcinnatus. Pompo. in tit. de auro & arg. leg. l. & si. Scutellas, inquit, & promulsidaria contineri. repositoria quoq; continebuntur.

PRORETA, dicitur is qui naui proræ præfectus est, & est Græcū, nam proreus dicitur. Plaut. in Rudē. Si tu isti naui proreta es, ego gubernator ero. Pau. lib. 39. de public. & uectigal. l. cotem. Proreta, inquit, nautā ue.

PROSCAENIUM, inquit Seruius in illud Virg. secūdo Geor. Veteres ineunt proscænia ludi. est pulpitum ante scenam in quo ludicra exercentur. Vlpia. lib. 50. de pollicitationib. l. de pollicitationi. Probè, inquit, faciet Stadius Ruffinus, si opus proscænij perficiat. Iustinianus lib. 11. codicis, tit. de spectaculis. l. si qua. Vel in theatri, inquit, proscænijs. Vtrobique Accursius nihil aliud quàm locum esse dicit.

PROSCINDERE terram, est illam uertere cum primum aratur. Nam ad uernactum faciendū terra primum proscinditur: deinde offringitur, siue iteratur: postea tertiatur. Virg. 1. Georg. Et qui proscisso quæ suscitāt æquore terga. Varro in primo de re rust. Terram, inquit, cum primum arant, proscindere appellant: quod

iterum, offringere dicunt. Paulus titulo de uerborum significat. l. sylua. Noualis, inquit, est terra proscissa. non præcisa, quod delirat Accursius.

PROTHYRVM, autore Vitruuio, est uestibulum ante domorum ianuas, à pro quod est ante, & thyra ianua, aliquando etiam pro antepagmento, id est, ianuarum ornatu ponitur. Idem Vitruuius aliubi: Nos, inquit, prothyra appellamus, quæ Græcè dicuntur diathyra. Vlpia. tit. de fundo instru. l. quæsitum. Prothyrum domus, si uelamen est, instrumento domus continetur. Accursius ægroti somnia narrans, prothyron à thyros quod est magister, deducit. Sed quomodo magister instrumento domus contineatur, ipse uiderit. Multo adhuc somniculosius in illud Pomponij de uerb. signific. l. statuæ. Prothyrum quod in ædibus interdum fieri solet: Prothyrum, inquit, quia procul trahitur, quasi Latina dictio esset. Illud profectò simplicius, quod ingenuè fatetur se nescire quid prothyrum sit.

PROTOCOLON, interpretatur primum membrum, ut sit prima illa scriptio, quam in cōmentarij modum tabelliones scriptitant: quæ significantius commentationes, aut prototypa, aut archetypa dici possent. Codice titulo de tabellionibus. collat. 4. Vt protocola, inquit, dimittant in chartas.

PROXENETA, non ut uulgò legitur, profeneta, latinè interpretatur mediator, id est, qui conciliat inter se ementes & uendentes, maxime hospites, unde nomen deductum est: nam xenos hospes interpretatur. Seneca in epist. Nolo proxenetæ nomen tuū iactent. Et Martialis:

Vatinio

Vatiniorum proxeneta sartorum. lib. 50. dig. de proxeneta. l. si proxeneta. & ibidem sepe.

PUBLICANORVM ordo, quemadmodum Cicero in multis locis scribit, Romæ fuit hominum honestissimorum. hi uectigalia publica conducebant, & inde dicti. In sacris literis publicanus nomen propemodum est infamiae, propterea quod qui portoria exigunt, odio sunt omnibus. unde Saluatori nostro uitio dabatur, quod cum publicanis & peccatoribus manducabat. Apud Iurisconsult. tit. est de publicanis & uectigalibus.

PULMENTARIVM, dicitur à pulmento. Pulmentum uero, ut ait Varro, dictum est, quod id edebant cum pulte: est autem cibus solidior utrunque, siue illud sit ex aquatilibus, siue ex terrestribus. Horat. 2. Serm. Pulmentaria quære sudando. Cato de re rust. Pulmentarium familiæ oleæ caducæ quàm plurimum condito. Pau. tit. de fun. instru. l. cum de lanionis. Sine his, scilicet patinis & cacabis, pulmentarium coqui non potest.

PUSTVLATVM argentum, dicitur, quod est purum & absq; omni spurcitia. dictum pustulatum, quasi purum putumq;. Pustula quoq; ipsa argenti puri massa dicitur. Martialis: Et nimium felix pustula uincit ebur. Idem: Nulla uenit à me argenti tibi libra pustulati. Suetonius in Nerone: Nummum asperum, argentum pustulatum, aurum obrizum exegit. Alphenus libro decimono, titulo locati & conducti. l. in naue sauphelli. Cum argentum, inquit, pustulatum fabro daretur. Accursius hallucinans uarijs modis, legit quasi is qui nihil certi ac definiti tradit.

Q

QVALLI, sunt canistra uindemiæ apta, siue ad cõportandas uuas, siue ad colandum mustum, ut uult Seruius, inde dicta. Ait nanq; in illud Virg. 2. Geor. Tu spissos uimine quallos Cola q; prælorum fumo sis diripe tectis. Qualli sunt per quos uinum defluit, qui & ipsi à colando sunt dicti. Columella in horto: Ipse ferens olitor deductos pondere quallos. Et Cato de re rustica: Ad uindemiam, inquit, parentur qualla & sarcinantur. Vlpian. de fun. instru. l. instrumenta. Qualli, inquit, uindemiatorij exceptorijq;, in quibus uuæ cõportantur.

QVINI, æ, a, quemadmodum de binis & denis est dictum, nomen est diuiduum siue distributiuum ad singulos tantum. Aphricanus lib. 21. tit. de euictionib. l. si duos. Si duos, inquit, seruos quinis à te emam, & eorum. alter euincatur &c. Accursius quinis pro bis quinque exponit, falso nimirum interpretamento. aliud nanque est emere duos seruos quinis aureis, aliud bis quinque, id est, decem aureis: nam illud significat quod quinq; illorum emi quinque aureis diuisim, hoc uero quod ambos emi decem aureis coniunctim. Cui uero sensui magis accõmodari debeant uerba legis, iurisperiti uiderint, nos sermonis Latini puritatem inquirimus.

R

REFIGERE, est id quod fixum est labefactare atque conuellerè: nam sunt uerba quedam que composita cum re uertunt significationem in contrarium. Virgilius sexto Aeneidos: Fixit leges pretio, atque re-
fixit

fixit. Horat. j. Epist. Qui templis Parthorum signa re-
fixit. Venuleius libro 43. quod ui aut clam. l. si uitem. Si
fixeris, inquit, & ego refixero. Paulus titulo de uerbo-
rum obligatione. l. inter. Tabulae ait, refixae sunt. Venu-
leius tit. ad legem Iuliam peculatus. l. qui tabulam. Qui
tabulam, inquit, aeream refixerit. Tabulam aeream Venu-
leius intelligit, in qua aliqua lex erat scripta, ut sic pro-
mulgaretur. Quod uero huiusmodi tabulae essent aerae,
ostendit Ouidius in primo Metamorph. cum dicit: Nec
uerba minantia fixo Aere ligabantur.

REPETUNDARVM, uel de repetundis, accu-
satur quis uel damnatur, qui in administratione magi-
stratus pecunias accepit, unde accipere non debuit. Neq;
habet alios casus quam genitiuum & ablatiuum nume-
ri pluralis. Sallustius in Catilina substantiuum subintel-
lectum expressit, dicens: Catilina pecuniarum repetunda-
rum reus. Titulus est in libro digestorum 48. ad legem
Iuliam repetundarum, de qua Martianus his uerbis scri-
bit: Lex Iulia repetund. pertinet ad eas pecunias quas
quis in magistratu potestatis'ue curatione, legatione'ue
acceperit.

REPLUMBARI dicitur argentum, quoniam ela-
borati argenti partes non possunt consolidari, nisi inter-
ueniente plumbo: nam quemadmodum supra diximus fer-
rum rinatione fieri per eandem materiam, ita nunc dici-
mus plumbationem fieri per aliam materiam, hoc est,
per plumbum. Seneca in quarto naturalium quaestionum:
Argentum, inquit, replumbatur, signorum argumenta
soluuntur. Vipia. de auro & argento leg. l. cum aurum.

An replumbari debeam cum sic appenduntur. Replumbari igitur est plumbum auferre.

RESIPISCERE, est ex temporario furore in pristinum sensum redire. Liuius lib. 24. Si quis resipiscat & antiquam sanitatem recipiat. De uulgari & pupilla. l. ex facto. Desinere, inquit, ualere testamentum cum resipuisset.

RHEDA, uehiculi genus est. Quintilianus lib. primo, uocabulum gallicum esse putat: Plurima, inquit, Gallice ualuerunt, ut rheda, petoritum: quorum altero Cicero, altero Horatius utitur. Iabolenus libro 19. titulo locati & conducti. l. cum in plures. Pro sola, inquit, rheda portorium daturus fuerit.

RIVALES, dicuntur qui eundem riuum communē habent. Gellius libro decimotertio: Negotium quoque alicuius quod ei fortē de aquæ ductu cum riuilibus est. Pompo. lib. 43. titu. de aqua cotidiana. l. hoc iure. Dum ne fundum, inquit, domino, aut aquarium riuilibus deterius faciat. Per translationem riuales dicuntur, qui communem habent amicam. Iuuenalis: Non unus tibi riualis ditabitur hæres.

ROGATIO, rogationis, pro eo quod est lex, propterea sic appellata, quòd cum promulgatur, populus rogatur, uelit ne, & iubeat eam legem sanciri. Festus: Rogatio, inquit, est cum populus consulitur de uno pluribus'ue hominibus, quod non ad omnes pertineat, & de una pluribus'ue rebus de quibus omnibus sanciat. Nam quod in omnes homines resq; populus sciuit, lex appellatur.

RUBRICA, genus est terræ rubræ, quæ ad picturã solet accommodari. habetq; accentum in penultima. Horatius Sermonum libro secundo. Prælia rubrica picta aut carbone. Persius: Non secus ac si oculo rubricam dirigat uno. Quæ uero in iure civili & pontificio dicuntur rubricæ, tituli siue indices rubri, uel ex rubro, possunt rectius appellari.

RUDER, ruderis, siue rudus ruderis, est purgamentum domus, siue putei, siue cuiuscunque rei quæ ex foribus purgari debeat. Columella in horto: Rudere tum pingui solido uel stercore aselli. Suetonius in Vespasiano: Ipse restitutionem Capitolij aggressus ruderibus purgandis manus primus admouit. Vlpianus titulo de damno infecto. l. prætor ait. Neque dominus uelit rudera egerere. & in eodem titulo sæpe.

S

SACCARIUS, dicitur baiulus qui sacco defert. Transfertq; merces, aut aliquid aliud à loco in locum. Et saccaria negociatio est dicta quæ circa saccos uersatur. Apuleius primo de asino: Operculas quas adhuc uergetus saccariam faciens merebã. Vlpia. in quadam lege. Si quid, ait, ex sacco saccarij excidisset. Et est saccus idem ferè atq; ex eadem materia, qua sagum sagi.

SACCUS sacci, & sacculus sacculi, pro nummorum loculis accipiuntur plerunque. Plinius libro secundo: Aurum & æs & argentum liquatur in sacculis. Marti. Excussi loculosq; & sacculum. Vlpianus libro 47. in titulo de furtis. l. uulgaris. Si quis, inquit, qui uiginti nummorum

saccum deposuisset, alium saccū in quo scit triginta nummos esse acceperit. Et paulò post: Si quis, ait, surripuerit furto duos sacculos, unum decem, alterum uiginti nummorum. Idem in titulo de statu liberis. l. statu liberos. Decem, inquit, iussus erat dare, uiginti dedit, siue numerauit, siue in sacculis dedit.

SACCULARIUS dicitur, qui saccis, id est, loculis quibusdam præstigias quasdam exercet, ut aliud fiat, aliud uideatur fieri. Vlpianus in titulo de extraordinarijs criminibus. l. saccularij. Saccularij, inquit, qui uetitas in sacculis artes exercentes, partem subducunt, partem subtrahunt. Idem in titulo de effractoribus & expilatorib. l. i. saccularium pro fure qui in saccū res furto ablatas inijcit, accipere uidetur. Simili, inquit, modo saccularij & dietarij, erunt puniendi.

SACRUM, ut Macrobius libro Saturnaliūm primo, autoritate Trebatij definit, est omne illud quod deorum habetur, idq; probat multis Virgilij carminibus. Iustinianus libro secundo Institutionum: Sacra, inquit, res sunt, quæ rite per pontifices deo dedicate sunt. Martia. quoque libro primo digestorum, titulo de rerum diuisione. l. in tantum. Sacra, inquit, res sunt hæ, quæ publicè consecrate sunt, non priuatim.

SAGARIUS, est uenditor sagorum, de quo Iuena. dixit, An saga uendēdi nubat caupone relicto. Est autem sagum textum ex lana caprina, aut hirca ex ouibus, idem ferè quod saccus. Vnde sagarius, a, um, ad saga pertinet. Vlpian. lib. 14. titu. de tributoria actione. l. procuratoris. Duas, inquit, negociationes, puta sagariã & lintheariã.

S A G

SAGMEN, inis, herba notissima est, non tamen sub hoc nomine, sed sub alio quo appellatur gramen siue uerbena, Græcè agrostis, quæ uero Hispanè dicitur uulgo uerbena, ea Latine est uerbenaperica, & Græce pistereon. Liuius primo ab urbe condita: Sagmina, inquit, te rex posco. rex ait, puram tollito. fecialis ex arce graminis herbam puram attulit. & sequitur: Verbena caput, pilosq; tangens. Idem quoq; scribit Plinius libro 22. Non aliunde, inquit, sagmina in remedijs publicis fuere, & in sacratis legationibus quàm uerbena, certe utroq; nomine idem significatur, hoc est gramen ex arce cum sua terra reuulsum. Martia. libro primo de rerum diuini. sanctum est. Sunt, inquit, sagmina quædam herbae, quas legati populo Romano ferre solebant, ne quis eos uiolaret: sicut legati Græcorum ferunt ea quæ uocantur ceratia, id est, siliquas.

SALGAMA, inquit Merula, appellantur quæcunque conditanea ad uictum nostrum ex sale in uasis adseruantur. Columella lib. 13. de re rustica. Locum & uasa idonea salgamis præparari iubet. Idem in horto: Tempore non alio uili quoque salgama merce. Condiebantur autem ex sale præter oleas asparagi, capparisi, & tristes inula, ferulæq; minaces. In libro duodecimo codicis, titulus est de salgamo hospitibus non præstando. Ne quis, inquit, comitum, uel tribunorum salgami nomine, culcitram, lignum, oleum, à suis extorqueat hospitibus. Accursius à sale & gamos compositum esse dicit, quod culcitram interpretatur, quoniam, ut ait, propter nuptias culcitra est. Pulchra expositio, atque tali digna interpre

te, qui putet culcitram ob eam tantum causam paratam, & qui nulla cogente necessitate compositionem ex Latino & Greco faciat. Est igitur sensus legis, quòd cum parochi soliti sint præstare hospitibus salgamã, appellatione salgami non debent ab illis exigi culcitra, ligna, oleum. Atqui ligna & sal solita esse præberi, testatur Horatius in primo Sermonum, cum dicit: Et parochi qui præbent ligna salemq; . Sed à sale appellatum esse salgamum, non est dubium. Sed appellatione salgami siue salis quid intelligi debeat, Imperator expressit.

SALIENS, tis, dicitur fistulæ pars illa unde aqua salit, quæ Græce appellatur Crunos. Vitruvius libro octavo: Athenis, inquit, usque ad portum Pyreum ducti sunt salientes, è quibus bibit nemo. Frontinus de aqueductibus. Binos, inquit, salientes diuersarum aquarum accipere. Vlpia. lib. 19. dig. l. limes. Labra, inquit, salientes, fistulæ quoque quæ salientibus iunguntur.

SALICTVM, locus est ubi salices consitæ sunt, pro eo quod esse debuit, salicetum, ea forma qua à quercu fit quercetum, à lauro lauretum. Aliquando etiam pro ipsis salicibus accipitur. Virgilius in Bucolicis: Hybleis apibus florem depasta salicti. Et in secundo Georgiarum: Glauca canentia fronde salicta. Iurisconsultus arborum furtim cæsarum. l. uitem. Arborum, inquit, appellatione uitem contineri plerique existimauerunt, hederæ quoque, arundines, & salictum. Pro loco uero salicum Columella libro primo: In prata & arua salictaq; & arundineta. Vlpia. tit. de fund. instru. l. quæsitũ. Arundineta, inquit, & salicta anteaquam cæsa sint.

SALI

SALIGNEVS, a, um, quod est ex materia salicis arboris notæ. Cato de re rustic. Si lapis non erit, particis saligneis. Ouid. octavo Meta. Lecto non indignanda saligno. Vlpia. Arborum furtim cæsarum. l. uitem. Sed & si quis saligneas uirgas instituendi salicti causa defixerit.

SALTUARIVS, inquit Valla, est custos saltus. Saltus uero dicitur ubi pascuntur armæta, feræq; uersantur. Iurisconsultus tamen de legatis tertio. l. cum quaeritur. pro agri custode accepit. Neq; topiariū, inquit, ornandi, saltuarium tuendi fundi magis quàm colendi causa paratum uideri. Item de fundo instr. l. instrumenta. Si uiridaria, inquit, sint, topiarij. Si fundus saltus pastionesq; habeat, greges pecorum, pastores, saltuarij.

SALUSTIANI horti, fuerunt Romæ, quorum Plinius libro septimo meminit. In conditorio, inquit, Salustianorum hortorū adseruabant. Aphric. de leg. j. l. idem Iulianus. Si Salustianos, inquit, hortos, qui sunt Augusti.

SAPA, quod Græce tum hepsema, tum syreum dicitur, est cum mustum ad tertiam partem decoquitur. Plinius libro dicimoquarto: Syreum quod alij hepsema, nostri sapatam appellant. Idem libro uigesimotertio. Vino cognata res sapa est musto decocto, donec tertia pars supersit. Marcel. Sapa, inquit, quod nunc mellaciū dicimus, mustum ad mediam partem decoctum est. Vlpianus de fundo instruct. l. quaesitum. Vas, inquit, æneum in quo sapa decoqueretur, & defrutum fieret, & ea quæ ad bibendum lauandumq; familiam paratur, instrumēti esse. Sapa, inquit Accursius quiddam quod fit ad potandum, dicta quasi parum saporis habens.

SARCINATORES, & *Sarcinatrices*, dicuntur autore Nonio, qui pannos, siue ex pānis uestes consuunt. Plautus in *aulula*. Petunt fullones, sarcinatores petunt. Lucillius: Sarcinatorē esse summum, suere centonē optime. Vlpianus libro 47. tit. de furtis. l. itaq; fullo. Itaq; uel sarcinator, qui polienda uel sarcienda uestimēta accipit. In alia quoque lege. Et ancillarum, inquit, maxime si qua sarcinatrix erit.

SARCOPHAGVS, lapis est qui peculiariter hoc habet, ut carnem ex cadaueribus exedat, dictus à *sarx* *sarcos*, quod est caro, & *phago* comedo. Plinius libro 36. *Sarcophagus* lapis est, qui fissili uena scinditur, corpora defunctorum condita in eo absumuntur. Celsus libro quarto: Lapis qui carnem exedit, quem *sarcophagon* Græci uocant. Vnde & pro sepulchro quòd ex eo lapide fieri consuevit, plerunque ponitur, sed & pro sepulchro ex alia quauis materia. Iuuenalis: *Sarcophago* contentus erit. Modestinus de alimentis & cibarijs legatis. l. libertis. Ad *sarcophagum*, inquit, meum, memoriam quotannis celebrent. Marcellus tit. de religiosis. l. funeris. Si qua, inquit, uestiaria sunt. uel *sarcophagi*.

SARCVLVS, li, uel *sarculum*, li, instrumentū est quo sata sarriuntur, id est, herbis internascentibus purgantur. Iuuenalis: Ne *marræ* ac *sarcula* desint. Aliquando simpliciter pro instrumento fossorio accipitur, ut apud Horatium in primo carminum: *Gaudentem patrio findere sarculo Agros*. Vlpianus de fundo instruct. l. instrumenta. Ligones, inquit, *sarculi*, falces putatoriae, bidentes. Accursius multipliciter exponit.

SAR

SARDONYX, ychis, lapillus est unus ex ijs qui in precio habetur, referens colorem Sardij & Onychis, ex quibus uidetur compositum esse nomen. Onyx autem lapis est quē uulgus Corneolam appellat. De Sardonyche Plinius lib. 37. multa scribit. Vlp. lib. 48. tit. de bon. dam. l. diuus. Si damnatus, inquit, in digito habuerit aut sardonicha, aut aliam gemmam magni precij.

SARMATAE, siue Sauromatae, nam utroq; modo appellantur, populi sunt septentrionales, alteri in Asia, alteri in Europa. nam duplex est Sarmatia. Luca. in 3. Et iuncto Sarmata uelox Pannonio. & ibidem: Affinis Sarmata moscho. De auro & arg. leg. l. argumē. Sunt, inquit, nationes quaedam quae pellibus utuntur, ueluti Sarmatarū.

SATIUS, pro eligibilius atq; melius, aduerbium est comparandi ab eo quod est satis. Iuue. Hoc satius quam si dicas sub iudice uidi Quod non uidisti. Vlpianus de fideicommiss. liber. l. si debitor. Satius est eum qui agnouit legatum onerari.

SATRICVM, urbs fuit antiquissima Italiae, de qua Liuius lib. 28. Satrici matris matutae de caelo tacta edem. Florus de bello latino: Satricum atque Corniculum quis credat? tunc provinciae fuerunt. Scaeuola tit. de leg. 3. l. patronus. Fundum, inquit, Satricanum in regione Nisana.

SCAENA, ut inquit Seruius, in illud Virg. 1. Aeneid. Tum syluis scaena coruscis Desuper. potest inumbratio interpretari: apud antiquos enim theatralis scaena parietem non habebat, sed de frondibus arborum umbracula querebat, postea tabulata coeperunt componere in modum parietis. Vlpia. de ijs qui notantur infamia. l. quod

L

prætor. Qui in scenam, inquit, prodierit, infamis est. Et subdit: Scena autem est, ut Labeo definit, quæ ludorum faciendorum causa quolibet loco ubi quis consistat moueatur, spectaculum sui præbitura. Inde ludi scænici dicti, qui in scæna representabantur. Sed definitio Labeonis de scæna uersatili intelligenda est, de qua Virg. in 3. Georg. Vel scæna ut uersis discedat frontibus. De scæna uersatili Plinius & Valerius. Inde dicti ludi scænici, qui in scæna representabantur, quorum fit mentio à Iurisconsultis frequenter.

SCÆVA, dicitur qui manu sinistra perinde ac dextra utitur, nam scæuos græcè, sinister interpretatur. hinc Romanorum cognomina. Hinc Scæua miles ille Cæsarianus, qui bello ciuili fortiter dimicans, pro munitione cæsus est, & Scæuolarum nobilissima familia. Vlpia. de ædilitio edicto. l. qui clauum. Scæuam, inquit, non esse morbosum.

SCANDVLARIUS, est faber lignarius qui scandulas facit. Sunt autem scandulæ ex ligno assulatim desectæ. Plinius libro 16. Scandulæ è robore aptissimæ. Vitruuius libro 2. Scandulis robusteis aut stramentis. Vegetius lib. 2. de re militari: Tempore hyemis de tegulis uel scandulis porticus tegitur. Inde scandulare, quod scandulis constat. Apuleius tertio Meta. Iam uecors animi tectū scandulare conscendit. Scandulariorum meminit Iurisconsultus de iure immunitatis. l. quibusdam.

SCAPHA, nauigij genus est minusculum, ueluti monoxylon, hoc est ex uno solidoq; ligno excauatū, ad quod allusit Virg. in primo Georg. cum dixit, Cauat arbore lintres. Et est ferè quæ deputata est maioris nauis ministerio

sterio, & quæ pro tempore nunc ex naui deducitur, nunc in nauem subducitur. Dicta est autem scapha à scapro, quod est cauo siue fodio. Labeo titulo de fundo instru. l. si nauem. Scapha, inquit, nauis, nõ est instrumentum nauis.

SCAPHIVM, vas est in quod uentris sordes excipiuntur. Martialis: Qui mentora frangis In scaphium mœchæ Sardanapalæ tuæ. Iuuenalis: Et ride scaphium positis cum sumitur armis. Vlpia. in tit. de auro & arg. leg. l. Quintus Mutius. Argento autem legato non puto uentris causa habita scaphia contineri, quia argenti numero non habentur. Accursius scaphium genus cinguli esse dicit, & uentris causa exponit, quia corrigia est pro uentre sustentando, quasi non ex auro etiam scaphia fieri consueuerint, dicente Martial. Ventris onus misero, nec te pudet excipis auro.

SCORTVM, est meretrix à uiris plurimum attritata, & cuius nimio coitu genitalia ad corij duriciem obcalluerunt indurueruntq; . Festus Pomp. Scorta, inquit, meretrices, quia ut pelliculæ subigantur: omnia nanq; ex pellibus facta, scortea appellantur. Iulianus lib. 41. tit. pro emptore. l. si quis scorto, inquit, daturò pecuniam seruos emerit.

SCRVPVLVS, siue scrupulum, lapillus est in forma diminutionis à scrupo, quod est lapis asper. Aliquando tamen accipitur pro 24. parte uncie, à Græcis id pondus gramma dicitur. Priscia. de ponderib. Semioboli duplum est obolus, quem pondere duplo Gramma uocant. scrupulum nostri dixere priores. Iustinianus libro 11. Codicis titulo de metallarijs. Octonos, inquit, scrupulos in baluca.

hoc est tertiam unciae partem: quoniam, ut diximus, uncia quatuor & uiginti scrupulos continet.

SCRUPULOSVS, a, um, accipitur pro scrupulis hoc est asperis lapillis plenus. Vnde res difficiles scrupulose dicuntur, & scrupulositas, illa difficultas, atq; examinis scrupulosa subtilitas. Vlp. lib. 28. tit. de iniusto testamento. l. posthumus. Licet iuris scrupulositate nimiaq; subtilitate testamentum ruptum uideatur.

SEBASTANI, siue Sebastiani, populi sunt Sebastæ urbis incolæ, quo nomine duas urbes legimus, alteram Cappadociæ, & alteram Samariæ in Palestina Iudæa, quæ in honorem Augusti Caesaris, qui græcè sebastos, Sebastæ est cognominata. De utra tamen illarum in tit. de ann. leg. l. liberto. Iuriscōsultus intellexerit, nō liquet, neq; multū refert, cum dicit patriæ suæ ciuitati Sebastianorū.

SECUNDVM præpositio, multas habet significaciones, inter quas & illam, quòd aliquando accipitur pro eo quod est pro. Gell. Si uero secundum te iudicatum erit, id est, pro te, id est, ut uulgò loquuntur, in fauorem tuum. Idem lib. 13. Illi unde petitur crederet, & secundum eum iudicaretur. Aliquādo ponitur pro iuxta. Luca. in 8. Secundum Aemathiam lis tanta datur. & Virg. 3. Geor. Et plena secundum flumina. Vlp. tit. de præscriptis uerbis. l. duo. Duo, inquit, secundum Tiberim cum ambularent. Papinianus lib. 43. tit. de uia publica. l. ædiles. Eas, inquit, quæ secundum ciuitatem sunt uias.

SEDVLARIVM pro lectica siue sella, uidetur accipere Iuriscōsultus in titulo de supellectili legata. l. instrumenti, cum dicit Rhedæ & sedularia: nam sellam à sede

sede dici d, mutata in l, omnes grammatici testantur, sellam autem accipi manifestum est. lege utroque.

SELINIS, nomen est duarum civitatū, altera nanq; est Ciliciæ, de qua Lucan. lib. 8. Quo portu mittitq; rates recipitq; Selinis. Altera Siciliae de qua Virg. 3. Geor. Palmosa Selinis. de hac Iuriskon. in tit. de censib. In Sicilia, inquit, Selinis & Traianopolis.

SELLA pro lectica siue pro parte lecticæ in qua sedet qui lectica uehitur, nam Iuena. de eadem re sellam & lecticam dixit: Centum, inquit, quadrantes lectica petit. & paulò post: Ostendens uacuā, & nudam pro coniuge sellam. Paulus de seruitutibus rusticorum prædi. l. qui sella. utrunq; coniunxit. Qui sella, inquit, aut lectica uehitur, ire, non agere dicitur. quod quàm inepte ab Accursio exponatur, in uerbo lectica diximus.

SEMIS semissis, pro solidi, hoc est assis dimidio: ut si quis ex semisse relictus sit hæres, intelligendum est dimidium hæreditatis illi debere cedere. Labeo ti. de uulgaris substitutione. l. si pater. Ut unus, inquit, semis apud te maneat. & ibidem. l. & si. Per bonorum possessionem semis ei sit ablatas.

SEMISSES usuræ, quæ dicantur, & quæ trientariæ, primus omnium ostendit Hermolaus Barbarus, uir omnium meo iudicio nostri seculi eruditissimus: is enim in secunda editione castigationum Plinianarum libr. 14. in illud, usura multiplicata semissibus: ex autoritate Columellæ, atq; ipsa ratione & æquitate quæ omni autoritate præstantior est, manifeste demonstrat, usuras semisses eas esse, quæ ex centenis numis redduntur quotannis, habitare

tione non ad centum, sed ad duodecim uncias, quæ assen-
 constituunt. Trientarias uero usuras quæ ex centenis red-
 dunt quaternos nūmos. Quadrantarias quæ ternos. De
 semissibus usuris dixit Plinius. Usura multiplicata semis-
 sibus, quæ ciuilis ac modica est. Quod si ex tantū quot-
 annis quinquaginta redderentur, esset profectò inciuilis
 & iniqua: tanto mitiores quæ trientes & quadrātes ap-
 pellantur. De trientaria usura Capitolinus in Alexādro
 scripsit, exercuisse illū trientariū foenus ut æquissimum
 & leuissimum ad usum reipublicæ. de hac quoq; scribit
 Paulus, in titu. ad legem falcidiam. l. si hæres. Si reipubli-
 cæ, inquit, in annos singulos legatum sit, cum de lege fal-
 cidia quæretur, Marcellus putat tātum uideri legatum,
 quantū sufficiat sorti ad usuras trientes eius summæ quæ
 legata est colligendas. Est sensus legis. si reipub. legati es-
 sent in annos singulos quater mille nūmi ex centum mil-
 libus nūmorū, quibus æstimatur hæreditas, quaterni mil-
 leni colligerētur quotannis usuræ trientis nomine. Quod
 si ut isti legum interpretes putant, usura triens esset non
 quatuor de centum, sed triginta tria, sequeretur hoc in-
 commodum, quòd si hæreditas centum millium nummo-
 rum foret, & ex ea in annos singulos uiginti quinque le-
 garentur, quis tam stupidus, tamq; nullo sensu talem hæ-
 reditatem adire uellet, quæ quarto demum anno sit absu-
 menda, & obligatio nihilominus legati tota maneat?
 Hoc legum interpretes non considerantes omnia miscent
 atque perturbant, neque tamen enatant, aut aliquid cer-
 ti enunciant. Accursius in primis, qui exemplo quod po-
 nit exponendo legem, omnino fatetur se ignorare quid
 sit

fit usura triens. Sic etiam intelligendum est, quod Scaevola lib. 22. titu. de usuris. l. qui semisses. scribit: Qui semisses, inquit, usuras promisit per annos singulos & minores praestitit, haeres creditoris semisses, petit &c. Sed ut liquidò ante oculos ponamus, quid per usuras semisses intelligendum sit, libuit ad verbum transferre quod scribit Columel. libr. 4. de re rustica. Vinitor, inquit, licet sit emptus sex uel potius octo millibus sestertijs, tum ipsum solum octo iugerum totidem millibus nummorum paratum, vineasq; cum sua dote, id est, cum pedamentis & viminibus binis millibus in singula iugera positas duco. Fit tum in assem consummatum precium sestertiorum 29. millium. Huc accedunt semisses usurarum sestertia tria millia & quadringenti octoginta nummi biennij temporis, quo uelut infantia uinearum cessat à fructu. fit in assem summa sortis & usurarum triginta duorum millium quadringentorum octoginta nummum. Quod quasi nomen si ut foenerator cum debitore, ita rusticus cum uineis fecerit, eius summae ut in perpetuum praeditam usuram semissiū dominus constituat, percipere debet in annos singulos mille nongentos quinquaginta sestertios nummos. Ex his Columellae uerbis euidentissime colligitur ex usuris semissibus non quinquagenos de centenis, sed senos duntaxat in annum redire creditoribus, sicuti quaternos ex trientibus, & ternos ex quadrantibus.

SEPTA, oppidum est Aphricae Mauritaniae, ex aduerso Mellariae positum, quae nunc Tarifa, illud Cepta uulgò dicitur. In codice ti. de officio praetoris Aphricae. l.

in nomine domini. Iubemus, inquit, in traiectu qui est circa Hispaniam, qui Septa dicitur.

S E P T V M, quod est à sepiendo dictum, complura significat: nam septa dicuntur quæ sunt munita siue lapidibus siue formaceis parietibus, hoc est terra pavita, siue ex lignis, siue etiam ex uepribus & spinis. Hinc dicta Romæ septa in campo Martio. Hinc septa à Iuriconsulto appellantur quæ sunt opposita ad fossas inciles, ne aqua fluminis euagetur. Vlp. libr. 40. titu. de riuis. l. 1. Septa sunt, inquit, quæ ad incile opponuntur aquæ deriuandæ compellendæ ue ex flumine causa, siue lignea siue lapidea sint.

S E R I A, uas est fictile uino alijs'ue rebus adseruandis aptū. Persius: O si sub rastris crepet argenti mihi seria dextro Hercule. Inde per diminutionē idē autor deduxit seriolā. Vlp. in ti. de uerb. sig. l. Vinaria dolia, inquit, & serias tādū in ea causa esse, quādiu uinū cōtinerent.

S E R I C V M, quēadmodū diximus in uerbo bombycinus, lanæ genus est, quod apud Seras Indos ex arboribus depectitur, non illud quod uulgo creditur. Hora. in Epodo: Inter sericos iacere puluillos amant. Vlp. ti. de auro & argento leg. l. uestis. Vestimentorum, inquit, sunt omnia lanæ, lineæ, uel serica, uel bombycina.

S E S C V N C I A, est uncia cum dimidia. Plin. in calce libri 36. Fastigium, inquit, seruari in pedes denos sescunciamq;. Inde sescunciale quod sescunciā cōtinet. Pli. li. 13. Crassitudine, inquit, sescunciali. Vlp. in ti. de legatis præstādis. l. filium. Vt partis, inquit, dimidiæ quartam. id est, dimidium totius assis sescunciam retineat. quarta nanq;

pars

pars tres uncias continet. igitur dimidium quartæ sescun-
cia est, id est, uncia & semis.

SESTERTIVS nummus duos asses cū semisse ua-
lebat: unde dictus sestertius quasi semisse dempto de tri-
bus. Assis autem non semper in eodem ualore perstitit:
nam as Seruio Tullo rege Romanorum pondere duode-
cim unciarum percussus est, primum sub nota pecudis,
quod unus as pecude permutabatur. unde & pecunia di-
cta. Postea uero primo bello Punico sextātario pondere
percussus est as: deinde secundo bello Punico unciales
asses facti, atq; deinceps paulatim principes imperato-
resq; assium pondus ualoremq; imminuere, in tantū ut
Saluatoris nostri etate asses uix semunciales essent. Un-
de Matthæi cap. x.. Non'ne, inquit, duo passeris asse ue-
neunt? quod & Marcus alijs uerbis idem significantibus
dicit: Non'ne quinq; passeris ueneunt dipondio? quod ui-
delicet dipondius duos ualebat asses. Si igitur de sestertij
ualore quispiam quæreret, non possemus simpliciter re-
spondere, cum assis ualor uarijs temporibus sit uariatus:
semper tamen ualuit duos asses cum semisse. Accursius in
codice Iustiniano, tit. de donationibus. l. uerba superflua.
ingenue fatetur se nescire quid sit sestertium.

SYCOMORVS, ficus est Aegypti peculiaris. La-
tinè interpretatur ficus fatua, habet enim ficos nostris
non absimiles, insulsas tamen. Eius arboris meminit Iurif-
consultus titulo de extraordinarijs crimi. l. sacularij. Si
quis, inquit, arborem sycomorum exciderit: nam & hæc
res uindicatur extra ordinē non leui poena, idcirco quod
hæ arbores colligant aggeres Niloticos.

SIGILLVM, est parua statua, quoniam signum pro statua plerunq; accipitur. Ouidius in primo de arte: Siue erit ornatus non ut fuit ante sigillis. Aphricanus de legatis primo. l. cætera. Vel singula sigilla adæquata legari posse. Item Vlpianus titulo de fundo instructo. l. quesitū. Sigilla, inquit, & statuæ affixæ nō continētur. Accursius annulos nescio quos ferreos interpretatur.

SIGNATOR, ut autor est Pedianus, erat qui testamento aut alijs instrumentis & contractibus nomen suū subscribebat. Sallustius in Catilina: Ex illis testes signatoresq; falsos commodare. Iuuenalis: Signator falso qui se lautum atq; beatum. Vlpianus titu. quemadmodum testamenta aperiātur. l. cum ab initio. Cogat, inquit, signatores conuenire, & signa sua recognoscere.

SIGNINVS, a, um, à Signia urbe Campania. Vnde pira signina Iuuenali, & uina signina Martiali, & structura siue opus signinum, quod ut scribit Plinius libro 35. conficitur fractis testis contusis calce addita. Columella libro primo, uelut signinum opus pilis condensatur. operis quoque signini intrita quomodo fiat, Vitruuius libro octauo exponit. Vlpianus in titulo de riuis. l. prima. Si quis, inquit, terrenum riuum signinum facere uelit. ubi pro signino signatum mendose legitur in codicibus antiquioribus. Qui uero non intelligebant quid signinum aut signatum esset, in ciliceum commutarunt. in archetypis tamen Pandectis Florentinorum signinum habetur.

SILIGINARIVS, est custos siliginis, id est, horrei in quo siligo adseruatur. Est autem siligo frumenti quoddam

quoddam genus candidissimi. aliquando siligo pro farina purgatissima atque ipsis tritici delitijs accipitur. Plinius libro 18. Siliginem dixerim proprie tritici delitias. Celsus libro secundo: Ex tritico, inquit, firmissima siligo. Vlpia. in titulo de furtis. l. si quis uxori. Si siliginario, inquit, quis dixerit, ut qui nomine eius siliginem petisset. Item Iulianus titulo de negotijs gestis. l. ex facto.

SYNTHESES, inter alias significationes designat etiam genus quoddam uestis duplicis, quæ sit alio nomine Abolla. Martia. Synthesibus dum gaudet eques dominusq; senatus. Idem alibi: Sic micat innumeris arcula synthesibus. Scaeuola titu. de auro & argento legato. l. titio. Ex synthesi, inquit, tunicas duas & palliola.

SI QVIS, generis tantum est masculini, quia foeminum propriam habet terminationem. ea est: si qua. Iurisconsultus tamen de uerborum significatione. l. uerbum si quis. Si quis, inquit, tam masculos quam foeminas complectitur.

SISTO, sistis, uerbum est aliquando absolutum, pro eo quod est sto stas, ut apud Virgilium primo Georgicorum, Sistunt amnes, terræq; dehiscunt. aliquando actiuum, significatq; statuo statuis. Idem quarto Aeneid. Et sistere flumina uidi. & illud ex euangelio: Ut sistere eum domino. in hac significatione accipitur apud Iurisconsultos iudicio sisti, & iudicatum solui. sisti pro statui & representari ponitur.

SITVLA, urna est aquæ ex puteo hauriendæ accommodata. Plautus in amphitrione: Si situlam iam cepero, illi puteo animam omnem traxero. Hiero. quoq; Esaiæ 40.

Ecce gentes quasi stilla situlae reputatae sunt. in tit. locati. in. l. qui fundum. Rota quoque per quam aqua traheretur, nihilo minus aedificij est quam situla.

SITVS, us, pro squallore siue incultura cuiusque rei, dictus à desinendo, quia ea quae deseruntur ex negligentia redduntur inculta. Virgilius primo Georgicorū: Et segnem patiere situ durefcere campū. Idem in sexto Aeneidos: Per loca senta situ. quod Seruius pro lanugine & squallore exponit, quae fit in locis sole carentibus. Vlpia. libro 37. de bonorum possess. sec. tab. l. 1. Vetustate, inquit, uel situ putrefactum.

SMYRNA à Græcis appellatur, quam nos myrrhā odoratam dicimus. Lucretius lib. secundo: Cōtentus odor Smyrnae mellisq; saporēs. apud Galenum quoque interpretes semper smyrnam uerbum Græcum pro myrrha reliquit. Apud Martianum titu. de publican. l. interdum. sinura pro smyrna mendose legitur.

SODALES, dicuntur qui sunt conuiuiorum participes. fuit & Romæ collegium sodalium, de quo Cicero in Catone maiore: Primum, inquit, semper habui sodales: sodalitates autem me Quæstore constitutæ sunt sacris Idæis Magnæ matris acceptis, epulabar igitur cum sodalibus omnino modice. huiusmodi autem sodalitates à Græcis phratria dicuntur, de quibus Aristoteles in Politicis. Erantq; plerunq; inhonestæ. Gellius libro 19. Adolescentem, inquit, Taurus à sodalibus conuictuq; hominum scænicorum abducere uolens. Caius libro 48. de collegijs illicitis. Sodales, inquit, sunt, qui eiusdem collegij sunt, quam & Græci phatriam uocant, & hæc uide-
tur ex

tur ex Solonis lege translata esse. nam illicita est eadem.

SOLIDVS, a, um, dicitur quod integrum est, neq; habet inane quicquam, aut parte aliqua fraudatum non est. Hora. primo Carm. Aut partē solido demere de die. Vlpianus de fideicōss. liber. l. ergo. De solido, inquit, sic accipere debemus de sorte & de usuris.

SPHÆRISTERIVM, locus est ubi pila luditur: nam sphaera pila interpretatur, & sphaeristes qui pila ludit. Sueto. in Vespasiano: Fauces, inquit, ceteraq; membra sibi met ad numerū in sphaeristerio defricaret. Plin. in episto. Apodyterio superpositum est sphaeristerium. Lampridius in Seuero scribit eum dedisse operam sphaeristerio. Vlpia. lib. 17. in titu. mandati. l. si quis mihi. Hypocausta, sphaeristerion, & quaedā ipsius valetudini apta sua impensa faceret. Accur. uelut cestro quodā percussus diuinat sphaeristerion esse locum amcenum herbis.

SPICA nardi, quæ spica quoq; cilissa uocatur, Græcè dicitur stachys nardi, de qua inter cetera Iurisconsultus meminit in titulo de publicanis. l. interdum. Nardi stachis, inquit, id est, spica nardi.

SPURCO spurcas, præter eam significationem quā habet in promptu, significat etiam uinum aqua diluere: quoniam ut ait Festus Pompeius, spurcum uinum dicebatur, quod erat aqua mixtū. Vlpianus ad legē Aquiliam l. si seruus. Qui uinum, inquit, spurcauit, uel acetū fecit. Sed & aquæ dicuntur spurcari, cū corrumpuntur aliqua re quæ illas uitiet iniecta. Paulus de extraordinarijs criminibus. l. j. Si aquas, inquit, spurcauerit.

SPVRIVS dictus est, qui Græcè dicitur nothus. sic

appellatus, uel quasi sine patre, uel ab eo quod est Græcè sporon, quod significat pudenda. nam sporos est semen. In primo Institutionum libro, in titulo de nuptijs, mendum est manifestū, spadon, pro eo quod esse debuit sporon. Solent, inquit, filij spurij appellari à Græca uoce spadon. tu lege sporon.

STABULARIUS, is dicitur qui mercede in tabernam meritoriam uiatores excipit, qui caupones quoque dicuntur. Apuleius in primo de asino. Precio mansionis stabulario persoluto uiam capeßimus. Idem in eodem, stabulum pro ipso loco diuersorij: Ianitor, inquit, ponè stabuli ostium humi cubitās. Vlpianus titulo de iniurijs, Ad meritoria, inquit, uel stabula non pertinebit. Vlpia. lib. tertio, tit. de ijs qui notantur infamia. l. Athletas, puta, inquit, si caupo fuit uel stabularius.

STATIO, onis, aliquando accipitur pro uigilia, ut apud Ouidium primo Metamorphos. Atq; omnes in statione manebant. Modestinus titulo de re militari. l. desertorem. Qui stationis, inquit, munus reliquit. Hinc milites stationarij dicti qui sunt uigilijs deputati. Vlpianus titulo de officio præfecti urbis. l. omnia omnino. Milites, inquit, stationarios habere ad tuendam popularium quietem. Aliquãdo statio accipitur pro portu in quem se recipiunt naues, aut ex tempestate, aut negociandi gratia. Virgilius tertio Aeneidos: Nunc tantum sinus & statio male fida carinis. Idem in quarto Georg. Deprensus olim statio tutissima nautis. Vlpia. titu. de fluminibus. l. ait prætor. Stationem, inquit, dicimus à stando, is igitur locus demonstratur ubi naues stare possunt.

STEL

STELLIONATUS crimen, latissime patet, de quo apud Iurisconsultos titulus est, atq; ut semel dicam circa quod genus criminis lex stellionatus uersetur. Vlpianus breui ostendit, dicens quòd ubicunque crimen nomine caret, illic stellionatum obijcimus. dictus est stellionatus à stellione animali uenefico, atque hominum generi inuidente, quippe qui cum intelligat exuuias multis morbis esse remedio, cum primum illas deponit, illico deuorat. Plinius lib. 30. de stellione: Nullum, inquit, animal fraudulentius inuidere homini tradunt. inde stellionum nomen in maledictũ translatum, à Græcis dicitur *Ascalabotes*: Aristoteli Colotes. uulgo persuasum est esse *Tarrantulam* bestiolam in Apulia notam.

STYPTERIA Græcè, Latine interpretatur *alumen*, quo uerbo utitur sæpe Galenus, uel potius Gaieni interpres: dictaq; est *stypteria* à *stypto*, quod est *astringo*, quoniam *alumen* uim habet *astringendi*. Vlpianus titulo de rebus eorũ qui sub tutela l. sed si. Si lapidicinas, inquit, uel quæ alia metalla pupillus habuerit *stypteriæ* uel cuiuslibet alterius materiæ.

STIPULOR stipularis, uerbum frequens est apud Iurisperitos, significatq; promittenti assentire: & serè ad aliquid sunt *promitto*, & *spondeo*, ei quod est *stipulor*. ut si dixero, promitto tibi centum aureos, tu respondebis, *stipulor* à te centum aureos. Hinc nascitur *contractus stipulationũ sponsonumq;*. Seruius Sulpitius in libro quem scripsit de dotibus, citaturq; à Gellio libro quarto *Noctium Atticarum*: Qui uxorem, inquit, ducturus erat, ab eo unde ducenda erat, stipulabatur eam

*in matrimonium ductum ire, qui daturus erat, item spon-
debat ducturum: tum quæ promissa erat, sponsa appella-
batur: qui sponderat ducturū, sponsus. Columel. lib. 11.
Fœnoris, inquit, tui Silvine quod stipulanti sponderam
tibi. Dictumq; est stipulari, ut ait Varro de lingua Lati-
na, à stipe, hoc est, pecunia, quoniam qui pecuniam obli-
gat, stipulari dicitur. hinc stipulatus, us. Papin. in titulo
solutio matrim. l. post dotem. Non erit impediendus pa-
ter, quo minus ex stipulatu agat.*

*STOLA, uestis erat ad talos demissa, matronarum
insigne. Ovidius secundo de tristibus: Quas stola contin-
git, & stola sumpta decet. Vlpianus de auro & argen-
to legato. l. uestis. Muliebria, inquit, sunt, veluti stole,
pallia, tunicae.*

*STRAGVLVS, a, um, est quod sterni solet aut lecto,
aut strato, aut equo, aut iumēto, ut melius iaceas siue se-
deas. Hinc uestis stragula, ephippiū stragulū, & stragu-
lum substantiue. Varro de lingua Latina: Quicquid le-
cto sternebant, à sternendo stragulum, appellabant. Apu-
leius libro quarto de asino: Vestem stragulam subiectam
iactare consuerat. Plinius libro septimo: Frenos & stra-
gula equorum peletonium inuenisse ferunt. Vlpianus ti-
tulo de uerborum significatione. l. instratum. Instratum,
inquit, omne uestimētum contineri quod iniiciatur, La-
beo ait, neque enim dubium est, quin stragula uestis sit
omne pallium. In uictu ergo uestem accipiemus non stra-
gulam, instratum omnem stragulam uestem.*

*STRAMENTA, dicuntur calami frumentacei spi-
cis demissis, dicta à stando, siue à sternendo. Varro primo
de re*

de re rustica: Cum comprehendit, inquit, fascem spicarū desecat, & stramenta stantia in segete relinquit. & paulo post: Alij stramentum à stando dictum putant, quasi stamen, alij à stratu, quod substernatur pecori. Calami igitur qui lecto insternuntur stramenta appellantur. Vlpianus lib. 19. titulo de actionibus empti. l. fundi. Fundo, inquit, uendito uel legato sterquilinium & stramenta emptoris & legatarij sunt.

STROBYLVS, dicitur tum arbor ferens nuces pineas, tum ipsæ nuces pineæ. Plinius lib. 16. de pini generibus: Easdem, inquit, arbores esse per oram Italiae, quas strobilos uocant. Galen. lib. 2. alimentorum. cap. de pineis nucleis. Vocant, inquit, ipsos qui nunc Græci, non conoa, sed strobilos. Idē in 7. decameridon: Quos omnes, inquit, Græci nominant strobilos, antiquitus ab Atticis dicebantur coni. Vlp. titu. de legatis tertio. l. ligni appellatione. De pinu, inquit, integri strobili. Idem titulo de uerborum signific. l. carbonum. superiora uerba repetit.

SUBDISIUNCTIVA coniunctio à grammaticis sic definitur, quæ uoce disiunctiua utrunq; adesse significat uel simul, uel discrete. ut Alexander, siue Paris: nam qui prius uocabatur Alexander Priami filius, postea cognominatus est Paris, dormit uel disputat, nam potest neutrum facere. Sed de particula subdisiunctiua, quanquam ad grammaticum pertineat differere, copiosissime disputauit Proculus Iurisconsultus in titulo de uerborum significatione. l. hæc uerba &c.

SUBGRVNDÆ, sunt tegulæ propendentes extra tectum domus ad parietum defensionē, ne imbribus cor-

M

rumpantur. Varro lib. 3. de re rust. Aues subtus subgrundas, inquit, ab initio uillatico usas tecto. Vitru. li. 10. Pin-
nas, inquit, ex tabulis & superne subgrundas proclinatas. Iabolenus de uerb. signi. l. malum nauis. Inter proiectum,
inquit, & immissum hoc interesse Labeo ait, quod pro-
iectū esset id quod ita proueretur, ut nusquam requie-
sceret, qualia meniana & subgrundaria essent. id est, te-
cti partes impendentes ad parietum munitionem. Plinius
tamen subgrundas accipit pro tegulis inferioribus: nam
in tectorum structura duo sunt ordines tegularum, alter
supernarum, alter infernarum. Scribens nanq; libro 25. de
duobus Sedi generibus, hoc est, maiori & minori: dicit
minorem appellari hypostegon. & subdit causam cur sic
appelletur, quoniā in subgrundis ferè nascitur, hoc est in
tegulis inferioribus: id qd' uulgo uidemus in tectis nasci.

SUBSELLIVM, est Sella inferior. Varro de lingua
Latina: A' sedendo, inquit, sella & selliquastrum, deinde
ab his subsellium ut suscipere quod non planè sapit, sic
subsellium dictum quod nō planè erat sella. Iuuenalis: Sed
cum fregit subsellia uersu. Florentinus de supellectili le-
gat. l. supellectili. Trapezophora, delphica, subsellia. Item
de acquirendo rerum dominio. l. ideo.

SUBSISTO, pro eo quod est hæreo siue dubito:
nam qui incedens subsistit, uidetur de aliqua re delibera-
re quid agat, ut de Aenea Virg. 1. Aeneid. dixit: Substitit
hic, arcumq; manu celeresq; sagittas Corripuit. Callistra-
tus lib. 50. titu. de iure immunitatis. l. semper. Subsisti, in-
quit, potest an prohibendi sint à præside. Item Vlp. lib. 3.
titulo de procuratoribus. l. seruum. Quantum, inquit, ad
filium

filiumfamiliás uerum est, in seruo uero subsistimus. Hic serie uerborum coactus Accursius, non potuit nisi uerè interpretari, exponens pro eo quod est dubito.

S V B S T R U E R E, est ædificium à fundamentis deficiens fulcire. Hinc substructio dicta parietis fultura. Vitruuius lib. 1. Non solum in muro, sed etiam in substructionibus. Columella lib. 1. Pro fultura, inquit, et substructione fungetur. Vlpia. lib. 43. titu. de riuis. l. 1. Verbo, inquit, reficiendi, tegere, substruere, sarcire continentur.

S V C C I N V M, gemma est ex gummi arboris glessaria congelata, quam diximus à Græcis appellari electrū. Iuue. In cuius manibus ceu pinguia succina tritas Cernis ephemeridas. Mart. Inclusit tenuem succina gēma feram. Plin. de succino deq; medicamentis ex eo multa lib. 37.

S V G G I L L O, as, pro eo quod est contundo, is. Unde suggillata dicuntur membra quæ sunt contusa, unde liuores suboriuntur. Plin. lib. 30. Liuentia, inquit, et suggillata pulmones arietum sanant. Idem libro 20. Suggillata et alios liuores legat. Suggillatum, ut inquit Festus, dicitur ex Græco, quod ea pars quæ sub oculis est, ab eis dicitur hipopion. Sed aliquando reperitur suggillo pro eo quod est derideo, propterea quod qui ex contusione liuores contraxerunt, derideri solent. Vlpianus lib. 47. titu. de iniurijs. l. item apud Labeonē. Si quis, inquit, non ad suggillationem domini iniuriam seruo fecit.

S V P E L L E C T I L I S appellatione, quæ res contineatur, ex titulo qui est libro 32. digest. de supellectili legata facile possumus intelligere. Quanquam enim supellex uideatur dici de stragulo tantum, siue lodice, ab eo

quod super lectum imponatur, etiã ad alia domus utensilia eius significatio se extendit, imò & ad alias res quæ sunt aut possunt alicui ornamento esse. Persius: *Tecum habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.*

SUPERFICIES, in ædificijs dicitur domus quæ in alieno solo siue area ædificata est. Itaque fieri potest, ut eiusdem domus duo sint domini. Alter domus superficiaria: alter soli. Vnde pulchre Seneca libro tredecimo epistolarum translatione sumpta ex modo loquendi Iurisperitorum: *Philosophia, inquit, nihil aliunde petit, totum opus à solo excitat. Mathematica, ut ita dicam, superficialia est, in alieno ædificat, accipit prima quorum beneficio ad ulteriora peruenit. Paulus titulo de damno infecto. l. damni. Et qui in conducto solo, inquit, superficiem posuit. Item Iabolenus titu. de ususcaptionibus. l. eum qui. Cum ædes, inquit, duabus rebus constent, solo & superficie. Iulianus quoque de legatis primo. l. si fundum. Appellatione, inquit, ædificij, aut superficiem significat, aut solum. Caius item titulo de superficiebus. Superficia-rias, inquit, ædes appellamus, quæ in conducto solo constitutæ sunt. Dominus uero domus, superficialarius dicitur: ut in titulo de damno infecto. & sæpe aliàs.*

T

TANTISPER quod significat per tantum spatium, siue per tantum tempus, ut inquit Valla, semper ferè desiderat iungi huic particulæ dum, pro donec. Terentius in *Heautontu*. *Ego te meum esse dici tantisper uolo, dum quod te dignũ est facias.* & paulò post:

Decreui

Decreui tantisper me minus iniuriæ meo gnato facere, dum fiam miser. *Liuius lib. j.* Tantisper dum prisca illa tota mente repeto. *Gellius lib. 6. loco dum, æquiualens posuit quoad: Tantisper, inquit, quoad fieret permutatio. Vlpianus titu. de tutelis. l. qui tutorem. Dum magis ætati quàm dementi tantisper sit consulendum.*

T E C T O R I V M, opus est quod calce aut gypso incrustatum est, & tectorium substantiue pro ipsa calce siue gypso quod superinducitur. *Varro libro 3. de re rustica: Cum uillam, inquit, haberes opere tectorio spectandam. Gellius libro 12. Villas inexcultas & rudes nec tectorio quidem prælitas esse dicit. Per translationem quoque de foemina cerusata dixit Iuuenalis: Tandem aperit uultum & tectoria prima reponit. Vlpianus titulo de damno infecto. l. ex damni. Ob tectoria, inquit, & picturas. Item Proculus titulo de seruitutibus prædiorum urbanorum. l. quidam. Si parietem demolitus sit uicinus, nõ pluris quàm uulgaria tectoria æstimari debet. In alia tamen significatione uidetur accipere Paulus in titulo, uti possidetis. l. si duo. Si uicinus, inquit, meus in pariete meo tectoria habeat & in pariete suo.*

T E L V M, largo quodam modo quicquid nocere potest appellatur. Nam & apud Virgilium atq; alios auctores aliquando pro ense etiam accipitur. *Iustinianus tamen libro 4. Institu. titulo de publicis iudicijs. Telum, inquit, ut Caius noster ex interpretatione legum duodecim tabularum scriptum reliquit, uulgò quidem id appellatur, quod ab arcu mittitur. sed & omne significat quod manu cuiusque iacitur. dictum ab eo quod in longum*

mittitur, à Græca uoce figuratum, teloten enim à longe significat. quæ uerba Caij iterum ponuntur in titulo de uerborum significatione. lege, si calumnietur.

TEMPORARIA res, dicitur quæ ita extruitur ut ad certum quoddam tempus duret, & nō in perpetuum. Plinius libro octauo: Temporario, inquit, euripo ostendit. Idem libro trigesimosexto: Theatri, inquit, temporarij, & uix uno mense futuri. Seneca libro nono epistolarum: Hæ sunt, inquit, amicitia quas temporarias populus appellat. Paulus titulo quibus ex causis. l. ad cognitionem. Exilio, inquit, temporario. Papinianus titulo de pœnis. l. seruus. Cum seruus per errorem in opus temporarium fuisset datus, expleto tempore domino seruum esse reddendum respondi.

TEPIDARIUM, locus erat in balneo tepidior, quemadmodum calidarium, calidior. Celsus lib. 1. Tunc, inquit, in calidarium transire, ubi tepidario paululum insudauit. Idem in eodem: Si est balneum ante omnia in tepidario residere. Vitruuius lib. 5. Sudationes, inquit, quæ sunt coniungendæ tepidario. Paulus in titulo de seruitutibus præd. urban. l. fistulam. Si talis, inquit, sit usus tepidarij, ut assiduum humorem habeat, & id noceat uicino.

TESSERATUM pro symbolo, hoc est belli signo accipitur. Virg. 7. Aeneid. It bello tessera signum. tum pro talis, ut uulgò accipiuntur, nam talus aliud est. Martialis: Hæc mihi bisseño numeratur tessera puncto. tum pro frumenti quadam mensura, de qua Seruius in illud Virg. 1. Georg. Numeros impressit aceruis. tesseras interpretatur, quibus frumēto numerus designatur. Iuuenalis: Sum=
mula

mula ne pereat, qua uilis tessera uenit Frumenti. Sueto. in August. Ne plebs frumentationum causa frequentius à negotijs auocaretur, ter in annum quaternorum mensium tesseras dare destinavit. Hinc Persius per diminutionem fecit tessera. Scabiosum, inquit, tessera far possidet. Iustin. lib. 11. codicis, titu. de frumento Alexandrino. I diurnos. Tesserae, inquit, designentur. Paulus de legatis secundo. l. mortuo. Si Titio tessera frumentaria legata sit. Vlpianus lib. 5. de iudicijs. l. sed & si. Si libertis, inquit, suis tesseras frumentarias emi uoluerit.

T H E R I A C A, non tyriaca, ut libri medicorum corruptè habent, antidotum est notissimum contra uenena. de cuius compositione duo extant Galeni opera, alterum ad Cæsarem, alterum ad Pamphilium, dicta theriaca, à ther, quod est fera, hoc est uipera. Plinius libro uicesimo nono. Fiunt, inquit, ex uipera pastilli qui theriaci uocantur à Græcis. Hieronymus in Iouinianum, libro secundo: Viperæ, inquit, carnes unde theriaca conficitur, quantis rebus aptæ sunt, norunt medici. De fundo instructo. l. quæsitum. Theriacam, inquit, & cætera medicamenta. non tyriacam.

T H Y M E L I C V S, interpretatur histrio. quoniam thymele, es, est pulpitum siue scæna. Apuleius pro magia. Si choragium, inquit, thymelicum, num argumentarere uti etiam me Gragidij syrmate histrionis? Augustinus, lib. 6. de ciuitate dei: Quæ sunt, inquit, illa sacra, quibus agendis tales elegit sanctitas, quales nec thymelica in se admittit obscœnitas. Vitru. lib. 5. Ex eo, inquit, scænici & thymelici separatim nominantur. Vlpianus libro tertio,

titulo de ijs qui notantur infamia. l. athletas. Neque thymelici, inquit, qui certaminibus sacris deseruiunt, ignominiosi habeantur. Item de consecra. dist. 5. cap. non oportet. Sed utrobique themelici corruptè legitur.

THLASIAE, siue thlibia, quod idem est, Latine dicti qui habent testiculos attritos, appellati sic à thla, quod est frango, siue thlibo quod idem significat. Vlpia. titulo de uerborum significatione. l. spadonum. Thlibie, inquit, & thlasia, sed & si quod & aliud genus spadonum est. Item Paulus ad legem Corneliam de sicarijs. l. si quoque. ii, inquit, qui thlibias faciunt, ex constitutione diui Hadriani in ea sunt causa, qua ij qui castrant. Vtrobique mendosi sunt codices recentiores. Accursius tota errat uia, nunc dicens esse ferramentum castratorium, nunc uenas quæ inciduntur, nunc id quod uerissimum est, nescire se, quid thlasia aut thlibia sit, cum sit non castratus siue excæctus, sed qui ut diximus, attritos habet testiculos, de quo dominus per Mosen scribit in Deuteronomio, capite uigesimo tertio: Non intrabit eunuchus attritis uel amputatis testiculis, & abscisso ueretro ecclesiam domini.

TYBERIVS Cæsar, Liuij Drusi ex Liuia Drusilla filius, Augusti deinde priuignus. ab illo ea lege est adoptatus, ut ipse Germanicum Drusi Neronis fratris sui filium adoptaret. Ex Suetonio in uita Augusti, Tyberij, & Caij Cæsarum. Iustinia. lib. 1. tit. de adoptionib. Augustus, inquit, non antè Tyberium adoptauit, quàm is Germanicum adoptauerit, ut protinus adoptione facta incipiat Germanicus Augusti nepos esse. Accurs. Imperator, inquit,

inquit, uolebat adoptare quēdam nomine Germanicum, & Germanicus nolebat consentire. Vnde Augustus calide suavitē cuidam nomine Tyberio, ut illum Germanicum adoptaret, quod fecit. Quis talia historiarum portenta fingeret, nisi Accursius, aut Accursij admiratores? De Tyberio uero tanquam de persona ignota & obscura dixit cuidam Tyberio cum successerit Augusto in imperio. Quòd si historias seculares nunquam legit, nunquam ne audiuit illud ex Euange. Lucæ 3. Anno decimo quinto Tyberij cæsaris &c.

T Y M P A N I V M, margaritarum genus est, ex altera parte sphericum, atq; ex altera planum. quasi in tympani effigiem formatum. Plin. lib. 9. ubi de margaritis & unionibus: Quibus, inquit, una tantum facies est & ab ea rotunditas, auersis planities, tympania nominantur. De auro & argen. leg. 1. pediculis. Cum quaedam, inquit, ornamenta mamillarum ex cylindris triginta quatuor & tympanijs & margaritis detraxisset.

T Y R V S, colonia Syriæ Phœnices, insula quondam, sed ab Alexandro in continentem translata, unde Luca. in 3. Et Tyros instabilis, præciosaq; murice Sidon. Tyriorum coloniæ meminit iuriscons. in ti. de censib.

T O G A prætexta, dicebatur apud Romanos, qua utebantur pueri usq; in annum octauumdecimum. tūc enim sumebant togam uirilem, quæ & libera dicebatur. Seneca in epist. Tenes memoria cum prætexta posita sumpsi sti uirilem togam. Pueri quoq; in ea ætate, prætextati appellabātur. Iuue. Et prætextatus adulter. Hinc Fest. Pompe. ait: Prætextatis nefas erat obsceno uerbo uti, ideoq;

prætextatum appellabant sermonem, qui nihil obscœnitatis habebat. Vlp. de auro & arg. leg. l. uestis. Puerilia autem sunt, ueluti togæ, prætextæ, aliculae, chlamydes, & pallia, quæ filiis nostris comparamus. Præterea uero appellata est, quoniam purpura uesti intertexebatur.

TOMENTVM, est quicquid puluillo aut culcitrae infercitur, siue illud sit lana, siue pluma, siue stramētum, siue carices & iunci concisi, quod tomentum circense appellatur, id est uulgare, triuiale, & pauperibus commune, dictum à circo Romano, ubi huiusmodi tomenta uendebantur. Martial. Tomentum concisa palus circense uocatur. concisam appellat paludem, carices & iuncos, qui ad tomentum concidebantur, quod à temo, quod est incido, dicitur, non ut indocti putant, ab eo quod tum eat. Seneca de uita beata: Si super circense tomentū per fascias ueteris linthei effluens incubabo. Sueto. in Tyberio: Drufo, inquit, adeò alimenta subducta, ut cogeret in culcitra tomentum mandere. Varro quoq; de ling. lat. Quod in culcitra tomentum aliud uel quid calcabant, ab inculcando culcitra dicta. Vlp. de leg. 3. l. si cui lana. Lanæ, inquit, appellatione tomentum non continebitur. Expone tu, id est lana quæ culcitrae inculcata est, nam ea poterat in dubitationē uenire. Quod uero Accursius putat genus esse uestis, uel coopertorium de lana factum, quis non iure possit ridere? Nam ut in eadem lege habetur, si lanæ appellatio eatenus extēditur, quo ad telam peruenerit, hoc est ut idem Accursius interpretatur, ut solūm restet texere, nondum tamen est in tela posita. quomodo uestis siue coopertorium ex lana factum, debet lanæ appellatione

tione

tione contineri? Quid quod Paulus in eodem titulo expresse dicit: Lana legata uestem quæ ex ea facta sit deberi non placet.

T O P I A R I V S, est operis topiarij artifex. Opus uero topiarium dicitur, quod in uiridarijs topiarij faciunt, exprimentes uarias figuras animalium aliarumq; rerum ex myrto, citro, buxo, hædera, alijsq; arbusculis, fruticibus, & herbis, quarum natura flexibilis est. Plinius li. 15. Satiuarum, inquit, myrtorū genera topiarij faciunt. Idem libro 12. ficum Indicam ad opus topiarium dicit pertinere. Et libro 21. de chamædaphne. Topiaria, inquit, herba inopiam florū aliquando supplet. Idem libro 22. acathon herbam appellat topiariam, quia topiario operi accommodari potest. Cicero ad Quintū fratrem: Topiarium laudauit, ita omnia conuestiuit hædera. Atque ibidem: Ut deniq; illi palleati topiariam facere uideantur. Ulpianus tit. de fundo instruct. l. instrumenta. Si uiridaria, inquit, sunt topiaria, accedunt instrumento fundi. Et in eodem tit. l. quæsitum. Hostiarij, inquit, uel topiarij, & diætarij. Aphricanus tit. de legatis tertio. l. cum quærentur. prædijs legatis, & quæ eorum prædiorū causa emptæ essent, neq; topiarium, neq; saltuarium legatum uideri ait: topiarium enim ornandi, saltuarium autem tuendi & custodiendi fundi, magis quàm colendi causa paratum uideri. Accursius cuiusmodi ornatus esset topiarij, nesciuit, cum dicit illius officium esse, purgare agrum spinis & uepribus, & facere fossas. Imò uero eiusmodi serui legato cederentur, cū necessario ager purgari debeat spinis, & fossæ atq; elices deducendæ sint, atq; ad culturā pertineant.

TORAL, mappa est quæ toro, id est mensæ impo-
nitur. Varro de lingua latina: Toral, inquit, quod ante
torum. Hora. 1. epist. Ne turpe toral, ne sordida mappa.
Florentinus de supellectili lega. l. de tapetis. Sicut tora-
lia, inquit, quæ stragulorum non sunt. In eodem titu. l. su-
pellectili, ut diximus in uerbo mappa, oralia pro toralia
legitur.

TRAIANOPOLIS, ciuitas Siciliae, à Traiano Cæ-
sare cognominata, ut ex uerbis iurisconsulti colligimus
in titulo de censibus. In Sicilia, inquit, Selinis & Traia-
nopolis. Sed cum Traianopolis nusquam in Sicilia lega-
tur, atq; ediuerso Traianopolis oppidum sit Misie maio-
ris, atque alterum eiusdem nominis in Piceno Italia, in-
terpungenda sunt legis uerba, aut Selinis sit in Sicilia, &
Traianopolis altera ex illis duabus.

TRAIECTICIA pecunia, dicitur ut Modestinus
lib. 22. tit. de nautico fœnore scribit, quæ trans mare uehi-
tur. & ibidem sæpe. Afrfricanus quoque in tit. de actio-
nibus & obliga. l. traiecticiæ pecuniæ. Item codice de ue-
teri iure enucle. l. tanta. Dicta est autem traiecticia, à traij-
ciendo, hoc est transmittendo. unde est frequenter apud
historicos, traijcere mōtem, & traijcere mare, & traij-
cere flumen, & traijcere exercitum, traijcere merces,
traijcere pecunias. Atque utrunq; simul traijcere exer-
citum, mare, flumen. Quare traiecticiæ pecuniæ nomine
ueniet ea quæ permutatur, & transuehitur ultra mon-
tes & maria.

TRAPETVM, siue trapetus, ut inquit Seruius in
illud Vir. 2. Geor. Venit hyems, teritur sicyonia bacca
trapetis.

trapetis.olearia mola est.Martial.Nec tartesiaticis cedat
tua sylua trapetis.dicturn à tero, is, ut Var. de ling. lati.
tradiit, uel, ut alij, à trepo quod est uerto, quia molæ olea-
riæ uertuntur: uel à trepo, quod est premo, ad priorē ety-
mologiam allusit Vir.cum dixit, teritur sicyonia bacca
trapetis.ad alteram, uel potius ad utranq;. Plin. libro 15.
Mox, inquit, trapetis fractæ oliuæ premerentur. Vlpia-
nus titulo locati & conducti.l. sed ades. Trapeta, inquit,
instructa funibus. Accursius instrumentum tantum esse
dicit, sed non cuiusmodi, aut ad quos usus. Quod uero in
ti.de supellectili leg.l.de trapetis.bis scriptum est trape-
tum, expuncta r, litera, tapetum est legendum, quod ne-
mo dubitat in genere stragulorum esse.

T R A P E Z O P H O R V M, theca erat in qua pre-
ciosiores mensæ deferebantur: nam trapeza interpreta-
tur mensa, & phoreo uel phoresco, quod est fero. Floren-
tinus de supellectili legata.l.supellectili. Trapezophora,
inquit, delphica & subsellia. Cicero tamen ad Fabiū Gel-
lium pro statua siue signo quod ferebat mensam posuit.
Trapezophoron, inquit, si te delectat, habebit.

T R I E R A R C H V S, interpretatur nauis princeps,
nam trieris est nauis habens triplicem ordinem remo-
rum, quæ triremis dicitur. Hierony. Ezechielis capite
30. Egredientur nuncij à facie mea in trieribus. Ad sena-
tusconsultum Trebellianum.l.eius. Fiduciarium, inquit,
reliquit heredem trierarchum. Item de bono. possess.l.j.
Nauarchos, inquit, & trierarchos classium.

T R I E T E R I C V S, a, um, est illud quod tertio quoq;
anno cōtingit, à tria quòd est tres, & etos annus. Vir. 4.

Aene.

Aeneid. Referunt trieterica Bacchi Orgia. Ovi. 2. de re-
med. Ibat ut ædonio referēs trieterica Baccho. Apuleius
pro magia: Crotalum, inquit, ad trieterica Orgia. Mo-
destinus lib. 50. dig. titu. de pollicitationi. l. septicia. Ago-
nem, inquit, constituo trietericum.

TRINI, æ, a, nomen est distributivum, quale illud
bini, & quini, & deni, significatq; cuilibet competere
tria. Iungiturq; ut alia eiusmodi nomina nominibus plu-
raliter declinatis. Martialis: Transierint binæ forsan tri-
næ ue calendæ. Silius li. 15. Punicorum: Qui sua nunc tri-
nis deducunt agmina castris. Martianus li. 50. de legatio.
l. sciendum. Præcipitur, inquit, edicto Vespasiani omni-
bus ciuitatibus, ne plures quàm trinos legatos mittant.
Accursius in erroribus pertinax est, nam qui binos expo-
suit pro quatuor, quinos pro decem, denos pro uiginti,
hoc in loco trinos pro sex exponit, cum exponendum fue-
rit trinos, id est quælibet ciuitas tres. Sed quæro iam, non
ab illo, sed ab illius amatoribus, an recte dictū sit, quòd
omnes ciuitates non amplius mittere debeant, quàm sex
legatos? significaretur nanq; quòd omnes ciuitates simul
sumptæ non amplius essent missuræ quàm sex legatos,
quod est perquàm ridiculum.

TRIPHVS, potest interpretari delicatus: nam try-
phe, es, est delictum, & tryphao delictior. Vlpia. titulo de
ædilitio edicto. l. idem Offilius. Balbus, inquit, & blesus
& tryphus, isq; qui tardius loquitur. Vbi tryphum pro
traulo hoc est bleso posuit, & qui quodammodo ex de-
licijs sic loquitur. Quintilianus libro primo: Illorum de-
licias reprehendi, qui, s, literam male proferunt.

TRO

TROCHLEA, instrumentū est cum orbiculis ad eleuanda & deprimenda onera. Cato de re rusti. Trochleas Græcanicas binis funibus sparteis. Vitru. lib. 10. cap. 2. & 3. de trochleis multa, dicta à trecho, quod est curro. Ulpianus titulo locati. lege, sed addes. Tympanum, inquit, et trochleas quibus eleuatur prælum.

TROZIMOS, Græce, maturus siue comestibilis interpretatur. Vnde uua quæ esui adseruatur & quæ non est apta uino, trozimos à iuriconsulto appellatur in titu. de uerb. signi. l. qui fundum. Qui fundum, inquit, uendidit, pomum excepit, nuces, ficos & uuas duntaxat duracinas, & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, quas non uini causa haberemus, quas Græci trozimus appellant, excepta uideri.

TRULLA, uas est quo è culina in lauatrina aquam fundunt atq; ad alia eiusmodi ministeria comparatū. Hora. 2. Ser. pro uase potorio uiliori posuit, dicens: Qui Venentanum festis potare diebus Campana solitus trulla. Iuuenal. Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo. Pomponius de auro & arg. leg. l. & si. Veluti paropsidas, inquit, tabulas, trullas. Paulus de fundo instructo. l. tabernæ. Trulla, inquit, quæ circa cœnam solent trajici.

TUBVS, bi, siue sit fictilis, siue ex alia materia, est fistula per quam aqua deducitur, imò uero aquæductus ipse tubulis pyxidatis constat. Hispani aranoras appellant. Columella lib. 1. Aqua, inquit, sic habetur eximia, si fictilibus tubis in contectam cisternam deducitur. Plinius li. 31. Aquam è fonte duci fictilibus tubis utilissimum est. Seneca lib. 14. epist. Suspensuras balneorum & impressos

pressos parietibus tubos. Vlpia. tit. de cloacis. l. j. Cloacæ appellatione & tubus & fistulæ continentur. Et per diminutionem tubulus in eadem significatione. Plinius libro 33. pro cuniculo subterraneo posuit. Hi colores, inquit, in eisdem tubulis inueniuntur. Proculus in titulo de seruitutibus urbanorum prædiorum. l. quidam. Non licet, inquit, tubulos habere admotos ad parietem communem. Hic Accursius tribulos pro tubulis legit, interpretaturq; esse uasa lapidea, in superiori lege tubum putat esse foramen cloacæ.

V

VADIMONIUM accipitur pro ea spõsione quæ datur in causa grauiori, puta criminali: dictum uadimonium à uadibus, hoc est sponsoribus, quos qui dederit in iudicio, uadere, id est decedere potest quocunq; libuerit. Autores sunt Acron & Porphyrion in illud Horat. in primo Ser. Ille datis uadibus qui rure extractus in urbem est. Iuuenal. Differt uadimonia prætor. Et Plinius in proœmio naturalis historiæ: Propter quod, inquit, uadimonium differri possit.

VALESII, apud antiquiores dicebantur qui postea s litera (ut in plerisq; alijs) in r literam mutata, Valerij sunt appellati. Fuit autem Valeriorum familia Romæ dicta à Valesio uiro præclaro, nec minus locuplete, in gente Sabina, qui postea Manius Valerius Terentinus cognominatus est, à Terento loco quodam Diti patri sacro, Romæ in campo Martio, in quo aram illi dicatam ab antiquis primus omnium monstrauit Quintilianus
libro

libro primo: Vt Valesij, inquit, & Fusij, in Valerios, & Furios uenerunt, ita arbos ætatis fuit. Idem quoque Festus Pompeius scribit in dictione Aurelia familia. Pomponius in titulo de origine iuris. l. necessarium. autor est, Appium Claudium cæcum fuisse autorem, ut in illis nominibus s, litera in r, transfiret. Appius, inquit, Claudius inuenit, ut pro Valesijs Valerij, & pro Furijs Fusij essent. Hinc est in libro Institutionum titulus de lege Fusia canina. pro eo quod est Furia canina.

V A L E T V D O, & ualetudinarius, & nunquam ualitudo & ualitudinarius legendum est in libro digesto. quoniam sic scriptum esse animaduertit Ludouicus Bonogninus in Pandectis Florentinis, atque apud antiquos hæc nomina sic proferebantur.

V A R V S, uaricus, & uaricosus, quid significant, non est in promptu. Est autem uarus qui habet crura obtorta, pedesq; introrsus figens: quemadmodum ediuerso dicuntur uaciæ qui extrorsum crura habent, idemq; Vatinij, & Vacieni. Plinius: Hinc, inquit, cognomina inuenta, Planci, Pansæ, Scauri. sicut à cruribus Vari, Vacie, & Vacieni, & Vatinij. Horatius primo Sermonum: Hunc, inquit, Varum distortis cruribus. Et Persius per translationem: Vel cum fallit pede regula Varo. Inde uaricus, pro eo qui ex distorsione pedum inæqualiter ambulat. Ouidius in tertio de arte: Ingentes uarica fertq; gradus. Vlpianus titu. de ædilitio edicto. l. Offilius. Varus, inquit, & Varicus an sanus sit & opinor sanos esse. Accursius nomina esse dicit illorum qui non possunt recte pronunciare. Varicosus qui à tumentibus & intortis uaricibus

N

dicitur, uitium est longe diuersum. Iuuenalis : Varicosus fiat aruspex. & Persius : Dixeris hæc inter uaricosos centuriones. Vlpianus in eodem titulo: Varicosus, inquit, sanus non est. Neque est qui ut insipiens modo huc, modo illuc uadit, quod Accursius somniat : sed, ut diximus, qui ex nimio labore uenas habet crurū intortas & conglobatas, quas Hippocrates appellat cirsas, Aristoteles ixias.

VENALICIARIUS, est seruorum mango. Quintilianus : Adolescentem, inquit, apud uenaliciarium repertum. Et iterum : Dedit libertus pecuniam uenaliciario. Idem & uenalicij dicuntur. Cicero in oratore ad Brutum: Aphricanos, & Lælios multi uenaliciarij mercatoresq; superarunt. Caius titulo de ædilitio edicto. l. iustissime. Venaliciarij, inquit, ita societatem coeunt, ut quicquid agunt &c. Vlpianus quoque: Quia uenaliciarij, inquit, sciunt decurri ad nouitiorum emptionem. Item Aphricanus de uerborum significatione. l. mercis appellatione. Mella mangones non mercatores, sed uenaliciarios appellari ait.

VENEVICUS, non simpliciter est qui uenenum necandi alterius gratia porrigit, sed quia adhibitis incantationibus quibusdam utitur, qui & maleficus dicitur. Ouidius septimo Metamorphos. de Medea: Validosq; uenefica succos Mergit in ære cauo. Lucanus in septimo : Pollutas cantu diroq; uenefica succo. Hinc apud Iurisconsultos titulus est de ueneficis & sicarijs. Idem & uenenarius dicitur. Iulius Firmicus libro secundo : Si Mars Mercurium de diametro aut de quadrato respexerit, faciet uenenarios & maleficos. Callist. titulo de poenis.

pcenis. l. capitalium. Venenarij, inquit, capite punien-
di sunt.

VERSICOLOR uestis, inquit Valla, non tam illa
dicitur quæ colorem natiuum mutauit, puta in rubrum,
pallidum, aut nigrum, quàm illa quæ uarium habet colo-
rem. Gellius libro sexto: Tunica, inquit, longa muliebri
indutus & uersicolori pallio. Cicero tertio de finibus:
Plumæ, inquit, uersicolores columbis. Plinius lib. 35. Ca-
pita earum mitris uersicoloribus operuit. Vlpianus de le-
gatis tertio. l. si cui lana. De uersicoloribus, inquit, uiden-
dum est. Paulus de auro & argento legato. l. pediculis.
Vestem, inquit, tam coloriam quàm uersicoloriam.

VESPILONES, & uespæ, ut inquit Festus, dicun-
tur qui funerandis corporibus officium gerunt, non à mi-
nutis illis uolucris, sed quia uespertino tempore eos ef-
runt, qui funebri pompa propter inopiam nequeunt.
Suetonius in Domitiano: Cadauer, inquit, eius populari
sandapila per uespilones exportatum. Apuleius libro Flo-
ridorum quarto: Vespilonum manibus extortum uelut
ab inferis postliminio domum retulit. Martialis: Chirur-
gus fuerat, nunc est uespilo Diolus. Martianus in titu-
lo de solutionibus. l. qui decem. Num ergo & si uespilo-
nem aut aliàs turpem dederit hominem, pro quo men-
dose legitur uespertilionem. Item Vlpianus titulo ad Se-
natusconsultum Trebellianum. l. sed sciendum. Vel no-
men quidem uespilonis testatoris ferre. Hic Accursius nõ
minus insanit, quàm in superiori lege fecerat. Nam utro-
bique uespilonem intelligendum ait esse nomen infamiæ,
ut si cognominaretur carnifex: ut apud Mart. Postquam

triste caput fastidia uestipilonum, Et miseri meruit tædia carnificis.

VESTIARIUM, pro loco ubi reponuntur uestes, ut apud Plinium libro decimoquinto: *Vestiarium, inquit, contra teredines ac noxia animalia amurca aspergi. Aliàs uestiarium pro ipsis uestibus, sicut ministerium pro ministris, cibaria pro cibis. Seneca libro de uitæ tranquillitate: Familia uestiarium petit uictumq; Scæuola, titulo de annuis legatis. l. annua. Ac per hoc, inquit, neque uestiaria, neque cibaria his debeantur. Iabolenus titulo soluto matrimonio. l. in his. Seruis, inquit, uxoris uir nummos in uestiarium dederat.*

VETERATOR, seruus is dicitur qui diu seruiuit, & qui ex uetustate callidus est, quemadmodum ediuerso nouitius, qui nouus est in seruitio. Festus: *Veteratores, inquit, callidi dicti à multa rerum gerendarum uetustate. Donatus in illud Terentij in Andria: Quidnam hic uult ueterator sibi. Veterator, inquit, est uetus in astutia. Ulpianus titulo de ædilitio edicto. l. præcipiunt. Præcipiunt, inquit, ædiles, ne ueterator pro nouitio ueneat. Atque ibidem: Quia uenaliciarij sciunt facile decurri ad nouitiorum emptionem, idcirco interpolant ueteratores.*

VETERINARIUS, est ueterinarum medicus. Est autem ueterina iumentum, uel à uehendo dictum, ut putauit Cato, referente Festo Pompeio, uel ut Opilius, ueterinam dici uoluit, quasi uterinam, quod ad uentrẽ onus religatum gerat: inde ueterinaria, medicatiua iumentorum ars. Columella libro octauo: *Veterinariæ medicinæ prudens esse debet pecoris magister. Callistratus titulo*
de iure

de iure immunitatis. l. quibusdam. Accursius: Qui fo= diunt, inquit, aurum & argentum, aut qui faciunt vitra. sed hoc diuinare est.

V I A T I C U M, ci, est pecunia illa quæ in via sum= ptus alicui datur. Cicero de senectute. Quo minus viæ re= stat, eo plus viatici querere. Plinius Cæcilius de Martia= le: Prosequutus, inquit, eram viatico sedentem. Inde Via= ticulum, paruum viaticum. Apuleius libro septimo de asino: Viaticulum, inquit, mihi corrafi. Vlpianus libro quinto, titulo de iudicijs. l. si longius. Egestate, inquit, Ro= mæ laboraret viaticulo suo non recepto quod ad sum= ptus pater ei destinauerit. Accursius ignorans quid viati= cum sit: quod propter impensas, inquit, in scholis datur. quia suprâ dixerat, studiorum causa.

V I A T O R E S, inquit Festus, appellabantur qui ma= gistratibus parebant, eo quòd plerunque ex agris homi= nes euocabantur à magistratibus, & frequens erat eo= rum ab agris in urbem uia. Plinius libro decimo octauo: Cincinato uiator attulit dictaturam. Tales tunc uiatores erant, quibus idipsum nomen inditum est subinde ex agris senatum ducesq; accersentibus. Vlpianus titulo de rebus eorum qui sub tutela. l. magis. Dari, inquit, uiato= rem qui ei renunciat.

V I C A R I V S seruus, dicitur ille, quem atriensis ser= uus substituit. Itaque uicarius dicitur serui seruus. Mar= tialis: Esse sat est seruum, iam nolo uicarius esse. Plautus in asinar. Stichus, inquit, uicario ipsi tuo. cui Leonidas Atriensis respondet: Mihi scio uicariũ esse. Vlpianus titu= lo de legatis tertio. l. seruos. Vicarios seruorum suorum

numero non cōtineri. Idem in titulo de peculio legato. l. si peculium legetur. Recte igitur atque Latine Pontifices appellant se uicarios, hoc est, seruos serui Petri, qui se appellat seruum IESV CHRISTI in suis canonicis. sed Petrus non uicarius CHRISTI, quia non est seruus serui.

V I E N N A, ciuitas est Allobrogum in Gallia Narbonensi, cuius meminit Iurisconsultus, titulo de censibus.

V I N A C I V M, uel uinacius proprie acini semen est. Acinus autē granū uuæ. Cato tamen in libro de re rustica, pro acinis musto exhaustis uinacium posuit. Dolia, inquit, quibus uinacios condat decem habeat. Vlpianus quoque titulo de furtis. l. si quis uxori. Vuarum, inquit, & musti & uinaciorum nomine furti agere potest.

V I N D I C T A, uirga Prætoris erat, qua seruo imposita illum faciebat liberum. Persius: Vindicta postquam meus à prætore recessi. unde per metonymiam, uindicta pro libertate aliquando. Ouidius de remed. Vindictæ quisque fauete suæ. & ibidem: Optima uindictæ proxima quæque dies. Dicta est autem uindicta à uindicando, hoc est in libertatem asserendo, uel à Vindicio seruo Vitelliorum, qui coniurationem de reddenda urbe Tarquinijs patefecit. de quo Liuius libro secundo. & Pomponius de origine iuris. lege, necessarium. Titulus est præterea in libris digestorum, de manumissis uindicta.

V I R I O L A E, armillæ erant ex gemmis margaritisq; auro cælatis, quæ & uiriæ dicebantur. Plinius libro trigesimotertio: Ut habeant quidem in lacertis iam quidem & uiri, quod è Dardanis uenit, atque itaque Dardanium

danium uocabatur, uiriola celticæ dicuntur uiriæ celtibericæ, habeant fœminæ in armis digitisq; totis, collo & auribus. Itaque uult Plinius quod Dardanium sit armilla, quoniam à Dardanis uenit, Viriola qua utuntur Celte, id est, Galli: Viria, qua Celtiberi, id est, Hispani. Vlpianus titu. de auro & argento legato. l. argu. Armilla, inquit, uiriolæ, annuli præter signatorios. & infra. l. medico. Lineas duas ex margaritis, & uiriolas ex smaragdīs. Paulus de optione & electione leg. l. si tibi. Si ex quatuor, inquit, uiriolis duæ.

VITIS, centurionis gestamen erat, ad fustigandos milites pigre munera sua obeuntes. de qua in uerbo Centurio multa diximus.

UNIONES, dicuntur margaritæ grandiores, dicti ab eo ut Plinius libro nono scribit, quod nulli duo reperiuntur indiscreti: unde nomen unionum, inquit, Romanæ imposuere deliciæ. de auro & argento legato. l. seia. Legauit, inquit, unionē cum hyacinthis, & postea unionem soluit.

VRINATORES, dicuntur qui subter aqua natantes tempore multo cōtinent spiritum, ab eo quod est urino, as, uel urinor, aris. Varro de lingua Latina: Vrnæ, inquit, dictæ quod urinant in aqua haurienda. Vrinari enim est in aqua mergi. Plinius libro secundo: Vrinantibus in quamlibet profundam aquarum altitudinem. Idem lib. 9. Has, inquit, urinantium cura capi. Idem libro undecimo: Eadem est causa quare sub aqua diu Ranæ & diu Phocæ urinentur. Callistratus ad legem Rhodiam de iactu. lege, nauis. Merces per urinatores extractæ. Audi som-

nium Accursij: Qui ita, inquit, subtiliter perpendunt & uident sub aqua, sicut medicus per urinam perpendit ægritudinem.

VULPIANVS an Vlpianus dici debeat Iurisconsultissimus Alexandri Cesaris ille assessor, multi dubitant: quæ ambiguitas ex Pandectarum Florentinarum lectione tollitur, in quibus semper Vulpianus per duplex u, alteram consonantem, alteram uocalem scribitur.

X

XENIVM, interpretatur munus quod hospitibus datur. Nam xenos interpretatur hospes. Vitruuius libro sexto: Primo, inquit, die Græci hospites inuitabant ad cœnam, postero mittebant pullos, oua, olera, poma, reliquasq; res agrestes. Ideo pictores qui ea quæ mittebantur hospitibus, picturis imitabantur, xenia appellarunt. Martialis: Omnis in hoc gracili xeniorum turba libello. & sequitur: Hæc licet hospitibus pro munere disticha mittas. Inde per diminutionem xeniolum. Apuleius libro secundo de asino: Mittit byrrhena mihi xeniola, porcum optimum & quinque gallinulas. Vlpianus libro primo, titulo de officio procons. l. solent. Non, inquit, in totum xenijs abstinere debet proconsul. & paulò post: Quantum ad xenia, inquit, pertinet uetus prouerbium est &c.

XENODOCHIVM, interpretatur hospitium, quod hospitibus & peregrinis publicitus siue priuatim patet, Hieronymus in quadam epistola ad Pammachium: Audio te xenodochiũ, in portu fecisse Romano. In codice Iustiniano

Justiniano titu. de sacrosanctis ecclesijs. l. illud. l. sancimus. l. si quis. Item de episcopis & clericis, tum xenodochium, tum xenon appellatur.

XENOPAROCIVS, is est qui publice munera hospitibus contribuit, quia xenos hospes interpretatur, & parochus tributor. Archadius lib. 50. tit. de muneribus. l. munerum. Tabularij, inquit, uel xenoparochi ut in quibusdam ciuitatibus.

XEROLOPHVM, locus erat celebris Bizantij, quæ Constantinopolis postea cognominata est. Priscianus libro primo de octo partibus orationis: Epigrammata, inquit, quæ egomet legi in tripode uetustissimo Apollinis, qui stat in xerolopho Bizantij scriptus. Idem libr. 6. Ostendunt, inquit, epigrammata uetustissima quæ & literis uetustissimis scripta in multis tripodibus legi, & maxime in tripode Apollinis, qui est Constantinopoli in loco quem Xerolophon uocant. Iustinianus libro quarto Institutionũ, titulo de publicis iudicijs. Quod nos, inquit, telum appellamus, illi telos appellant. admonent, inquit, nos epigrammata in Xerolopho scripta. Et sequitur epigramma Græcum.

XYSTICI, dicuntur athletæ, dicti à xysto, qui, ut ait Vitruuius libro sexto, est porticus ampla latitudine, in qua athletæ per hyberna tempora exercebantur. Suetonius in augusto: Xysticorum certationes, aut gladiatorum pugnas seuerissime semper egit. Idem in Galba: Si quid scænici aut xystici donatum olim uendidissent. Vlp. ti. de ijs qui notantur infamia. l. athletas. pro eo quod esse debuit, xystici, xesustici corrupte legitur.

Z

ZYTHVM, potus est quem è frugibus excogitavit Aegyptus. unde à Columella pelusiacum cognominatur in horto, cū dicit, Et pelusiaci proritet pocula zythi. Vlp. ti. de tritico & uino legato. l. si quis. Zythum, inquit, & cetera pro hominum affectione.

ZONA, non tantum pro cingulo accipienda est, sed aliquando etiam pro marsupio & loculis nummorum refertis accipitur. Apuleius lib. 7. de asino: Plotina, inquit, preciosissimis moniliis & auro monetalis zonis refertis incincta. Suetonius quoque scribit Vitellium zonam se aureorum plenam circumdedisse. Spartianus etiam Pescenium nigrum Imperatorem iussisse, ne milites in zonis nummos aureos uel argenteos portarent ad bellum. Lampridius quoque Alexandrum Cæsarem dicere solitū ait, Miles non timet, nisi uestitus, calceatus, & satur, & aliquid in zonula habens. Et ferè hæc est consuetudo Hispanorum, ut cingulo bursam escariam applicent, in qua portent nummos. Itaque Saluator noster discipulis interminatur, ne portent zonam. In hoc significato accipit Vlp. in titu. de bonis damnatorum. l. diuus. Neque si zonam, inquit, circa se habuerit: protinus aliquis sibi uindicare debebit. Accursius putauit zonam esse cingulum magni precij.

EX

EX OBSERVATIONIBVS

Aelij Antonij Nebriffensis in li-
bros Iuris Ciuilis.

DE GLAVCO ET DIOMEDE,

ACCURSII SOMNIVM.

ST IN PRAEFATIONE DI-
gestorum peroratio Iustiniani Impe-
ratoris in hæc uerba: Incipite igitur le-
gum doctrinam eis Dei gubernatione
tradere, & uiam aperire, quam nos in-
uenimus, quatenus fiant optimi Iustitiæ & reipub. mini-
stri, & uos maximum decus in omne æuum sequatur.
Quia nostris temporibus talis Legum inuenta est per-
mutatio, qualem apud Homerum patrem omnis uirtu-
tis, Glaucus & Diomedes inter se faciunt dissimilia per-
mutantes. & subdit carmina Homeri sumpta ex 7. Ili-
dos libro, ubi narrat quo pacto in obsidione Troiana
Diomedes cum Glaucio Hippolochi filio congressus, cœ-
pit ab illo quærere quis esset, quibusq; maioribus ortus.
Cui Glaucus se Bellerephontis nepotem, Hippolochiq;
filium esse respondit. Cumq; Diomedes uetus hospitium
Oenei Bellerephontisq; utriusq; auorum fuisse intellige-
ret, pugna abstinuit, atque ita commutatis armis digres-
si sunt, quasi pignus amoris alter alterius reportantes.
Fuerunt autem Glauci arma aurea centum bobus æsti-
mata, Diomedis ærea nouem boum. Quod Accurs. ne-
scio quibus furijs agitatus, exponens ait: Diomedes cum

rediret per mare à Troiana uictoria, indigebat uino, & inuenit Glaucum iuxta mare abundantem uino & carentem equis, at ipse multos habebat equos, quos in prælio habuerat, & ita dedit illi de equis inutilibus pro uino necessario & utili sibi, & Glaucus dedit uinū superfluum, & accepit equos necessarios, sic & nos fecimus permutationem de inutili modo legendi ad utilem. Hucusq; Accursius. Omitto corruptissimum et mille acyrologijs deprauatum dicendi genus. Vbi legit ille bonus uir hæc historiarum portenta, aut quis illum docuit in rebus quarum ignoratione tenebatur, diuinare? Aliud est enim, ut diuus Hierony. scribit, esse uatem, aliud interpretem: illic spiritus neutra prædicit, hic eruditio & uerborum copia ea quæ intelligit interpretatur. Quod si fuisset Accursio mixtum cum pudore iudicium, aut omnino tacuisset ijs de rebus quas ignorabat, aut ea scriberet quæ de Glaucis & Diomede ab autoribus memoriae prodita sunt, Homero præsertim, quem Iustinianus citat testem. Quod si Accursius Græcas literas ignorabat, didicisset saltem latinas, in quibus libro primo Sermonum Horatij legeret: Aut si disparibus bellum incidit aut Diomede, Cum Licio Glaucis discedat pigrior ultro. Muneribus missis. Atq; apud Martialem lib. 9. epigrammaton: Tam stupidus nunquam nec tu puto Glaucis fuisti, Chalcea donanti chrysea qui dederas. Aut quoniam Iuris libros interpretabatur, illud saltem quod Aristoteles libr. 5. ethicorum cum de iustitia & iure differeret, scripsit: Volenti, inquit, non fit iniuria, sed qui sua donat, ut Homerus de Glaucis scribit, dedisse eum Diomedi arma aurea pro ferreis,

ferreis, centeni precij pro noueni, huic iniuria non fit. Aut imitaretur saltem pudorem sancti Thomæ qui locum illum exponens, nihil tale somniat quale Accursius, sed tantum ab ignorantia interpretis deceptus, dixit accepisse Diomedem centum boues pro nouem, cum Homerus dicat arma æstimata precio centum bouum, pro armis nouem bouum, quod & Pli. lib. 33. affert. Quanquam Homerus inquit admiratus aurum, æstimationes rerum ita fecit, ut centum bouum arma permutasse Glaucum diceret, cum Diomedis armis nouem bouum. & hoc est quod Iustinianus dicebat talem permutationem legum antiquarum pro nouis esse factã, qualis fuit Glauci & Diomedis, hoc est, centeni precij pro noueni.

DE LEGATIS ATHENAS
missis Somnium Accursij.

P O M P O N I V S lib. primo Digest. sub titulo qui est de origine iuris: Placuit, inquit, publica autoritate decem constitui uiros, per quos peterentur leges à Græcis ciuitatibus, ut ciuitas fundaretur legibus quas in tabulis eburneis perscriptas pro rostris composuerunt. Audite nunc obsecro uos ægrotantis Accursij somnia uana: Antè, inquit, quàm hoc fieret, miserunt Græci Romam quendam sapientem, ut exploraret an digni essent Romani legibus, qui cum Romam uenisset, Romani cogitantes quid poterat fieri, quendam stultum ad disputandum cum Græco posuerunt, ut si perderet, tantum derisio esset. Græcus nutu disputare cœpit, & eleuauit unum digitum, unum Deum significans. Stultus credens quod uellet

uellet cum uno oculo decæcare, eleuauit duos & cum eis
 eleuauit etiam pollicem, sicut naturaliter euenit, quasi
 cæcare eum uellet de utroque. Græcus autem credidit
 quod trinitatem ostenderet. Item Græcus apertam ma-
 num ostendit, ut ostenderet omnia nuda & aperta Deo.
 Stultus autem timens maxillatam sibi dare, pugnum clau-
 sum quasi re percussurus leuauit, Græcus intellexit quod
 Deus omnia clauderet palma: & sic credens Romanos
 dignos legibus, recessit. O miserrimam sæculi nostri con-
 ditionem, qui hæc audimus & patimur. Ecquis unquam
 talia deliramenta nisi à mulierculis lanificio intentis au-
 diuit? & non uidet homo perditus non habita ratione
 temporum & personarum sibiipsis repugnantia dicere?
 Quòd si tanta erat illi historia mentiendi libido, at de-
 buit saltem aliquid dicere quod nos falleret. Nunc uero
 ea per crapulam ructat, quæ nec credent pueri, qui non-
 dum ære lauantur. Nam si quod hoc in loco Pomponius
 scribit, constat esse factum trecentesimo altero anno ab
 urbe condita, hoc est, ante natalem Christianum annos
 circiter quadringentos quinquaginta, quo pacto Græ-
 cus & Romanus de trinitate personarum atque unita-
 te substantiæ in diuinis disputare poterāt? hoc ne Ezras
 quidem fecisset, doctissimus illa tempestate legis inter-
 pres, nedum homines in falsa deorum gentilium religione
 occupati. Aut si tam diligens in historia esse uolebat, il-
 lud potius annotare debuit, Romanarum rerum scripto-
 res non quod Pomponius scribit creatos esse decem uiros
 per quos leges peterentur, sed cum prius deferendis legi-
 bus inter Romanos conueniret, de latore tantum disce-
 ptarent

ptarent missos esse tris legatos Athenas, iussosq; inclytas Solonis leges describere, & aliarum Græciæ ciuitatum instituta moresq; pernoscere. Postea uero quàm illi redierunt, creatos decem uiros condendarum legum & iuris dicundi causa. Quod uero Pomponius scribit tabulas fuisse eburneas, Dionysius Halicarnaseus diligentissimus antiquitatum Romanarum scriptor libro nono areas fuisse memoriæ prodidit. Quodq; idem autor scribit tabulas in foro positas, non est diuersum ab eo, quod Pomponius tradit positas esse pro Rostris: nam Rostra templum erat in foro Romano quod placuit exornari Rostris nauium, quas ab Anciatibus acceperant, non ut Accursius delirat pyratarum. Illud uero perquam ridiculum, quod in re manifesta dubitans, pro rostris exponit ante oculos & ora hominum. Ab Hispano, opinor, aliquo id didicerat, quoniam Hispanæ facies rostro appellatur.

M V T I V S P R O F A B I V S .

IDE M Pomponius in eodem titulo de origine iuris: Q. inquit, Mutius qui ad Carthaginenses missus legatus, cum essent duæ tesseræ positæ, una pacis, & altera belli, arbitrio sibi dato utram uellet referre Romanam, utranq; sustulit, & ait Carthaginenses petere debere utram mallent accipere. Atqui non Q. Mutius, sed Q. Fabius fuit, qui cum Valerio Flacco missus est Carthaginem legatus, ut nisi Hannibal uiolator foederis dederet, bellum Carthaginensibus indiceret. Hic Fabius, Pamphilus cognominatus est, ad differentiam illius Fabij qui in eodem secundo bello Punico singularem ope-

ram Reipu. nauauit, atque tum maximus, tum uerricosus, tum ouicula dictus est. Atque ea propemodum Fabium Pamphilum fecisse coram Carthaginensibus quæ Pomponius refert, autores sunt Polybius, Liuius, Plutarchus. Silius præterea lib. secundo Punicorum:

Non ultra patiens Fabius texisse dolorem,
Concilium exposcit propere, patribusq; uocatis,
Bellum se gestare sinu pacemq; profatus.

Quid sedeat legerè, ambiguus neu fallere dictis
Imperat, at seuo neutrum reuente senatu

Ceu clausas acies gremioq; effunderet arma,

Accipite infaustum Libyæ euentuq; priori

Par inquit bellum, & laxos effudit amictus.

TAM insigne mendum non debuit Accursius dissimulare, atq; intactum relinquere, ubi non in parte, sed in toto error committitur. Nam quid habent simile Mutius & Fabius? nempe hoc quod Thais & Hermione.

COLVMNARIVM PRO

Colum Niuarium.

POMPONIVS Iurisconsultus in lib. dig. tit. de auro & argento leg. In argento, inquit, potorio utrum id duntaxat sit quo bibi possit, an etiam id quod ad præparationem bibendi comparatum est, ueluti columnarium & urceoli. Quod uasis genus columnarium sit nullus unquam scripsit, sed neq; legit, præter unum Philippum Beroaldum, uirum alioqui singulari eruditione, qui ex huius legis deceptus lectione, putauit esse poculi genus, & Accursium, qui anglisteriam interpretatur, sic Itali uulgo appellant

appellant ampullam uitream longioris colli. Ego uero cum columnarium esse nihili uerbum pro comperto haberem, cœpi mecum recogitare quid columnarij loco substituerem, cum subito fuit mihi præsto Martialis poëtae distichon, cuius lemma est, Colum niuariū. Cumq; adhuc subdubitarem, an pro columnario colum niuarium reponerem, legi sequens distichon, cuius index est, Vrceoli ministratorij. Exilui præ nimia lætitia, atq; cœpi mihi ipsi gratulari, quod locum alijs incognitum atque intactum mea diligentia restitui. Quid uero colum niuarium fuerit, reliquum est ut ostendamus. Fuit consuetudo apud maiores nostros, non modo colare uina, ut essent molliora defœcatoraq; uerum etiam aquam per niues transmittere, quo fieret gustui suauior. Instrumenta uero ad percolandum erant cola minutissimis uiminibus contexta, aut ex sacco lineo siue cilicino. Virgilius secundo Georg. Tu spisso uimine qualos Cola q; prælorum fumosis diripe tectis. De colatorio sacco Martialis in disticho, cuius lemma est, saccus niuarius: Attenuare niues norunt & linthea nostra, Frigidior colo non salit unda tuo. Plinius decimoquarto: Vtilissimum omnibus sacco uiribus fractis. Idem decimonono: Inueterari uina saccisq; castrari. & uigesimotertio libro: Ut plus, inquit, capiamus, sacco frangimus uires. Atque iterum Martialis: Turbida sollicito transmittere cecuba sacco. & Horatius secundo Sermonum: Integrum perdunt lino uitiata saporem. Quod Porphyrion exponit sacco percolata. Cum itaq; Martialis duo disticha continuata scripserit, alterum de colo niuario, alterum de sacco niuario, subdideritq; statim ur-

ceolos ministratores, quis non uidet apud Pomponium legendum esse colum niuarium, cum praesertim euestigio sequatur & urceoli? Quid, quod sensus pulchre coit, atq; satisfacit ei quod uenire potuit in dubitationem, an uidelicet uasorum poterioru appellacione ueniant uasa quibus non bibimus, sed praeparantur ordinanturq; ad id quod bibendum est, ut colum & saccus per quae colantur uina niuesq; atque praeter ea urceoli, quibus uinum & aqua discumbentibus ministratur. Non quod Accursius & Philippus putabant esse uasa potoria. Esset nanque sensus legis ridiculus, si dixeris appellacione uasorum poteriorum uasa potoria contineri.

F I N I S .

Index rerum quæ

IN HOC IVRIS CIVIL

lis Lexico continentur.

A

A Bax	pag. 3	Aminæum	ibidem
Abactores	4	Amurca	16
Abrogare	5	Anadema	17
Acapna	6	Analogistæ	ibidem
Aconitum	7	Angaria	ibidem
Ad præpositio	ibidem	Animaduerto	ibid.
Addico	8	Ancones	18.
Adrogare	9	Anniculus	ibidem
Adulterina	10	Annona	ibidem
Aedicula	11	Annua	19
Aestimo	ibid.	Antiades	ibidem
Agnus	12	Antidorum	20
Agrippinensis	ibid.	Antidotum	ibidem
Agonotheta	ibid.	Antinomia	ibidem
Album	13	Antoninus & Severus	21
Algidum	ibidem	Apocha	ibidem
Allego	14	Apolides	ibidem
Alueus	ibidem	Apostoli	ibidem
Ambitus	ibidem	Apparitores	ibidem
Amphora	15	Appendicius	22

I N D E X.

Aquimmarium	22	Biblius	ibidem
Arcarius	ibidem	Bibliotheca	33
Archiatros	23	Bidens	ibidem
Archigeron	ibidem	Bini	ibidem
Archigubernius	ibidem	Bissexus	34
Archimandrita	ibidem	Byssicus	ibidem
Archimimus	24	Bombycinus	35
Architectus	ibidem	Bona	ibidem
Area	25	Bractearius	ibidem
Arelatensis	ibidem	Brephotrophium	36
Arena	ibidem	Bubulcus	ibidem
Areseusa	26	Buccinum	ibidem
Argentarius	ibidem	Buprestis	37
Armentum	ibidem	Burdo	ibidem
Armilla	ibidem		
Arra	27	C	
Artemo	ibidem	C Aballus	37
Assessores	28	C Cacabus	38
Athleta	ibidem	Caducum	ibidem
Atrienses	ibidem	Caduus	ibidem
Attellanus	29	Cæmentum	39
Autorare	ibidem	Caius	ibidem
Aurum	30	Calata	ibidem
B		Calcaria	40
B Aluca	30	Calculator	ibidem
B Bannum	31	Calendarium	ibidem
Bapheus	ibidem	Caligatus	41
Bastagarij	32	Camelasia	42
Berytos	ibidem	Cannabis	ibidem
		Cancelli	ibidem

I N D E X.

Cancello	43	Charta	ibidem
Cantharis	ibidem	Chirographum	53
Cantharus	ibidem	Choma	ibidem
Capitale	44	Chrissamos	54
Capitium	ibidem	Cidonium malum	ibidem
Capitulum	ibidem	Cymbium	ibidem
Capsarij	45	Cilicium	ibidem
Careum	ibidem	Cingere	55
Carrum	45	Circeiensis	ibidem
Carthaginienses	ibidem	Circenses ludi	ibid.
Cassiope	46	Circitores	56
Castellum	ibidem	Circulatores	ibid.
Catadromus	47	Circunscribere	57
Cauma	ibidem	Circunuenire	ibidem
Cauillatio	ibidem	Cisterna	ibidem
Caupo	ibidem	Citreæ mensæ	58
Causarij	48	Clandestinus	ibidem
Causor	ibidem	Clauus	ibidem
Cauterium	ibidem	Clauus morbus	59
Cedere diem	49	Cliuosa loca	ibidem
Cellarium	ibidem	Cloaca	ibidem
Cenotaphium	ibidem	Coalluere	60
Censeo	50	Coccum	ibidem
Centones	ibidem	Coeliaci	61
Centurio	51	Coemiterium	ibidem
Certamen	ibidem	Coenaculum	ibidem
Certiozem facere	ibid.	Coetus	ibidem
Ceruifa	52	Collegium	ibidem
Character	ibidem	Colludere	62

I N D E X.

Colum niuarium	ibidem	Crimale	ibidem
Comes	63	Cucuma	ibidem
Comitia	ibidem	Culleus	72
Commeatus	ibid.	Cuppa	ibid.
Commeatalis	64		
Commentum	ibid.	D	
Commentariensis	ibid.	D Actylotheca	73
Committtere	65	D Damno	ibi.
Commune	ibidem	Daphnensis	ibidem
Compendium	ibid.	Dardanarius	74
Competenter	ibid.	Decedere	ibid.
Compilare	66	Decido	ibidem
Compingere	ibidem	Decisio	75
Concameratio	ibid.	Decoctores	ibidem
Conclau e	ibidem	Decuriones	ibidem
Concinnare	67	Dedititij	76
Conditura	ibidem	Definio	ibidem
Congiarium	ibidem	Defrutum	ibid.
Contignatio	ibid.	Deglabrare	77
Continens	68	Delator	ibidem
Conturbo	ibidem	Delibrare	ibidem
Corbis	ibidem	Delphi	ibidem
Corinthium es	69	Delphicæ mensæ	ibidem
Corpus	ibid.	Deminuo	78
Corradere	70	Demolior	ibid.
Corriuales	ibidem	Deni	ibid.
Cotidie	ibid.	Depectus	79
Cotoria	ibidem	Deserere	ibidem
Cretæfodina	71	Desidero	ibidem
		<u>Dieta</u>	<u>80</u>

I N D E X.

Diathetum	ibidem	Emplastrum	ibid.
Dienses	81	Epidemitici	90
Diffundere	ibidem	Episcopus	ibidem
Diffundi	ibidem	Epistomium	ibidem
Digitus	82	Epitome	ibidem
Dioecesis	ibidem	Epulum	91
Diplomata	ibidem	Eremodicium	ibid.
Dispungere	83	Ergasterium	ibid.
Disidium	ibidem	Errones	ibidem
Distrahere	ibidem	Etiam	92
Diuortium	84	Etiannum	ibidem
Dolium	ibidem	Euestigio	ibidem
Dolones	ibidem	Exacta	ibidem
Donaria	85	Exaggerare	93
Duracinae	ibidem	Exautorare	ibid.
	E	Exconsul	ibidem
E ditus	85	Exemptilis	94
E ffringere	ibidem	Expungere	ibid.
Electri genera	86	Extricare	ibidem
Elenchus	ibidem		F
Elogium	87	F alx	94
Elusco	ibid.	F amilia	95
Emanfor	88	Ferruminare	ibid.
Emblemata	ibidem	Figlina	ibidem
Emeriti	ibidem	Fiscus	96
Emerita	ibidem	Flavius	ibidem
Emiseni	89	Fomenta	97
Emphyteosis	ibid.	Forma	ibidem
Emphracta	ibid.	Fugitiuus	ibidem

I N D E X.

Fulcimentum	ibid.	Impostores	ibidem
Fultura	98	Inauris	106
Fullo	ibidem	Inciles	ibidem
Fundus	ibidem	Incrustare	ibidem
G		Indictio	107
G Arum	99	Induciæ	ibidem
G Genius	ibid.	Inducere	ibidem
Germanicus	ibidem	Inficiatio	108
Gymnasium	100	Institor	ibidem
Glans	ibid.	Insula	ibid.
Glarea	ibidem	Interpolare	109
Glaucinum	102	Intertritura	ibid.
Grammatophylaciũ	ibid.	Irenarcha	ibidem
Grassari	ibidem	Isauri	110
Gutturifus	ibidem	Isoſtates	ibidem
H		Iugum	ibidem
H Amus	102	L	
H Harpagones	ibid.	L Abrum	110
Hercifco	ibidem	L Lacertus	111
Hermaphroditus	ibid.	Lacunæ	ibidem
Hydromeli	103	Lapis	ibid.
Hierophylax	ibidem	Laſer	112
Hierapolis	ibidem	Latus clauus	ibid.
Hypocaustum	ibid.	Lautica	ibidem
Hypotheca	104	Laxamentum	113
Horreum	ibidem	Lectica	ibidem
I		Lecticarius	ibid.
I Anthinus	105	Liberi	114
I Ilienfes	ibidem	Libertinus	ibidem

I N D E X.

<i>Libitarius</i>	<i>ibidem</i>	<i>Metator</i>	122
<i>Librarius</i>	115	<i>Metaxa</i>	<i>ibidem</i>
<i>Licitor</i>	<i>ibid.</i>	<i>Metrocomia</i>	<i>ibidem</i>
<i>Lictores</i>	<i>ibidem</i>	<i>Metropolis</i>	123
<i>Ligna</i>	116	<i>Miliarium</i>	<i>ibidem</i>
<i>Ligusticum</i>	<i>ibidem</i>	<i>Miniculator</i>	<i>ibidem</i>
<i>Limnarcha</i>	<i>ibid.</i>	<i>Molior</i>	<i>ibidem</i>
<i>Limitanei</i>	<i>ibidem</i>	<i>Mola</i>	124
<i>Linea margaritarum</i>	117	<i>Meniana</i>	<i>ibidem</i>
<i>Lytos</i>	<i>ibid.</i>	<i>Meritorium</i>	125
<i>Logista</i>	<i>ibidem</i>	<i>Modus, & Modulus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Logographus</i>	<i>ibid.</i>	<i>Mulsum</i>	126
<i>Loricatio</i>	<i>ibid.</i>	<i>Mundus</i>	<i>ibidem</i>
<i>Ludicrus</i>	118	<i>Munimentum</i>	<i>ibidem</i>
<i>Lugdunensis colonia</i>	<i>ibid.</i>	<i>Murileguli</i>	<i>ibidem</i>
<i>Ludus literarius</i>	<i>ibidem</i>	<i>Muria</i>	127
<i>Luscus</i>	<i>ibidem</i>	<i>Murrha</i>	<i>ibidem</i>
<i>Lustramentum</i>	119		
	M		N
M <i>Agister</i>	119	N <i>Atales</i>	127
M <i>Malleatus</i>	<i>ibid.</i>	N <i>Negocium</i>	128
<i>Malobathrum</i>	<i>ibid.</i>	<i>Nomen</i>	<i>ibidem</i>
<i>Mandragora</i>	120	<i>Non</i>	<i>ibidem</i>
<i>Mango</i>	<i>ibid.</i>	<i>Nosocomion</i>	<i>ibidem</i>
<i>Mappa</i>	<i>ibid.</i>	<i>Notarius</i>	129
<i>Materia</i>	121		O
<i>Mediastinus</i>	<i>ibid.</i>	O <i>Bsidianus</i>	129
<i>Mereo</i>	<i>ibidem</i>	O <i>Obsonatores</i>	130
<i>Metalla</i>	<i>ibidem</i>	<i>Odysea</i>	<i>ibidem</i>
		<i>Oenomeli</i>	<i>ibidem</i>

O 5

I N D E X.

Olitor	ibidem	Periurare	139
Opera	131	Pellex	ibidem
Opitographa	ibidem	Penaria cella	ibidem
Orichalcum	ibidem	Penus	ibidem
Orcinius	132	Penes	140
Orphanotrophium	ibid.	Peniculus	ibidem
P		Perduelles	ibidem
P Aegma	132	Pergula	141
Paganus	133	Pharmacum	ibidem
Pancratium	ibidem	Philyra	ibidem
Pandecta	ibidem	Philippi	142
Pannicularia	134	Pistrinum	ibidem
Pantomimus	ibidem	Pityocampe	ibidem
Papyrus	ibidem	Plagæ	ibidem
Paranymphæ	135	Plagiarius	ibidem
Parapherna	ibidem	Polio	143
Parephippus	ibidem	Polyposus	ibidem
Parochus	ibidem	Polinctores	ibidem
Paræcos	136	Popina	144
Paropsis	ibidem	Postliminium	ibidem
Passum	ibidem	Præses	ibidem
Pastinare	137	Præmatura	ibidem
Pater	ibidem	Prætorium	145
Peculatus	ibidem	Pridie	146
Peculium	ibidem	Primipilus	ibidem
Pecunia	138	Principia	ibidem
Pecus	ibidem	Priuilegiarius	147
Pedamentum	ibidem	Procurator	ibidem
Pedules	ibidem	Promercialia	148

I N D E X.

Prolista	ibidem	Sacrum	ibidem
Promptuarium	ibidem	Sagarius	ibidem
Promulsidarium	149	Sagmen	157
Proreta	ibidem	Salgama	ibidem
Proscænium	ibidem	Saliens	158
Proscindere	ibidem	Saliectum	ibidem
Prothyrum	150	Saligneus	159
Protocolon	ibidem	Saltuarius	ibidem
Proxeneta	ibidem	Salustiani horti	ibidem
Publicanorum ordo	151	Sapa	ibidem
Pulmentarium	ibidem	Sarcinatores	160
Pustulatum argentum ibi.		Sarcophagus	ibid.
		Sarculus	ibidem
Q		Sardonix	161
Q Valli	152	Sarmatæ	ibidem
Q Quini	ibidem	Satius	ibidem
		Satricum	ibidem
R		Scæna	ibidem
R Efigere	152	Scæua	162
R Repetundarum	153	Scandularius	ibidem
R Replumbari	ibidem	Scapha	ibidem
R Resipiscere	154	Scaphium	163
R Rheda	ibidem	Scortum	ibidem
R Riuales	ibidem	Scrupulus	ibidem
R Rogatio	ibidem	Scrupulosus	164
R Rubrica	155	Sebastani	ibidem
R Ruder	ibidem	Secundum	ibidem
		Sedularium	ibidem
S		Selinis	165
S Accarius	155		
S Saccus	ibidem		
S Saccularius	156		

I N D E X.

Sella	165	Stypteria	ibidem
Semis	ibidem	Stipulor	ibidem
Semisses	165. & seq.	Stola	176
Septa	167	Stragulus	ibidem
Septum	168	Stramenta	ibidem
Seria	ibidem	Strobulus	177
Sericum	ibidem	Subdisiunctiua coniunctio	
Sescuncia	ibidem	ibidem	
Sestertius	169	Subgrundæ	ibidem
Sycomorus	ibidem	Subsellium	178
Sigillum	170	Subsisto	ibidem
Signator	ibidem	Substruere	179
Signinus	ibidem	Succinum	ibidem
Siliginarius	ibidem	Suggillo	ibidem
Synthesis	171	Supellex	ibidem
Si quis	ibidem	Superficies	180
Sisto	ibidem		
Situla	ibidem	T	
Situs	172	T Antisper	180
Smyrna	ibidem	T Tectorium	181
Sodales	ibidem	Telum	ibidem
Solidus	173	Temporaria res	182
Sphæristerium	ibidem	Tepidarium	ibidem
Spica nardi	ibidem	Tessera	ibidem
Spurco	ibidem	Theriaca	183
Spurius	ibidem	Thymelicus	ibidem
Stabularius	174	Thlasie	184
Statio	ibidem	Tyberius Cæsar	ibidem
Stellionatus	175	Tympanium	185
		Tyrus	ibidem

I N D E X.

Toga	ibidem	Vespilones	ibidem
Tomentum	186	Vestiarium	196
Topiarius	187	Veterator	ibidem
Toral	188	Veterinarius	ibidem
Traianopolis	ibidem	Viaticum	197
Traiectitia	ibidem	Viatores	ibidem
Trapetum	ibidem	Vicarius	ibidem
Trapezophorum	189	Vienna	198
Trierarchus	ibidem	Vinacium	ibidem
Trietericus	ibidem	Vindicta	ibidem
Trini	190	Viriolæ	ibidem
Triphus	ibidem	Vitis	199
Troclea	191	Vniones	ibidem
Trozimos	ibidem	Vrinatores	ibidem
Trulla	ibidem	Vulpianus	200
Tubus	ibidem		
		X	
V		X Enium	200
V Adimonium	192	X Xenodochium	ibid.
V Valesij	ibidem	X Xenoparochus	201
Valetudo	193	X Xerolophum	ibidem
Varus	ibidem	X Xystici	ibidem
Venaliciarius	194		
Veneficus	ibidem	Z	
Versicolor	195	Z Ythum	202
		Z Zona	ibidem

F I N I S.

Lugduni,

EXCVDEBAT IOAN-
NES BARBOVS, ALIA'S,
LE NORMAND

M. D. XXXVII.

Lugduni,

EXCVIIII DE IOAN-
NES DANSTETTERUS
LE NOUVEAU

M. D. CCXVII.

1/15

NEBRIA

LEX. II

15779